

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ HALK BİLİMİ
UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CELAL AYHAN

Malatya-2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ HALK BİLİMİ
UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CELAL AYHAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Malatya-2025

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	

**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ HALK BİLİMİ
UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

HAZIRLAYAN

Celal AYHAN

Jürimiz tarafından 11/07/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi **Anabilim** Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1.Doc. Dr. Salim Durukoğlu

.....

2.Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çiftlikçi

.....

3.Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cihan Bulundu

.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

.....

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ'nin danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Halk Bilimi Unsurları Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Celal AYHAN

ÖN SÖZ

Tez yazım sürecinin her aşamasında bilgi, tecrübe ve desteklerini benden esirgemeyen danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ'ye, bugüne gelmemde emekleri bulunan İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü ve İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün değerli hocalarına, tüm imkânsızlıklara rağmen eğitimim için fedakârlıkta bulunarak bu günlere gelmemi sağlayan kıymetli aileme ve her daim yanımda olan, bu zorlu süreçte beni destekleyen, her vazgeçişimde bana cesaret veren yol arkadaşım, değerli eşim Özge Ayhan'a teşekkür ve saygılarımı sunarım.

ÖZET

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ HALK BİLİMİ UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

AYHAN, Celal

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Temmuz-2025, IX+117

Halk kültürü öğelerinin öğrencilere aktarımı noktasında öğretmenlerin en büyük destekçisi hiç kuşkusuz ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitapları sayesinde öğrenciler öz kültürleri ile tanışma fırsatı yakalayıp onları korumaları gerektiği bilincine erişirler. Bu önem doğrultusunda MEB tarafından basılıp okullarda dağıtımı yapılan Türkçe ders kitaplarındaki halk bilimi unsurlarının yeterliliği, niteliği ve çeşitliliği bu araştırma kapsamında incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki halk bilimi unsurlarını tespit etmek ve ne şekilde işlendiğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada betimsel tarama modelini kullanılmıştır. Araştırmada 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinden ikişer kitap; 5. sınıf düzeyinde bir kitap olmak üzere toplam yedi kitap incelenmiştir. Ders kitapları, Uluslararası Halk Bilimi Kongresinde temel alınan beş ana başlığa (halk edebiyatı, maddi kültür, gelenek-görenek ve inançlar, oyun-eğlence ve müzik, genel konular) göre incelenmiştir.

Çalışma sonucunda halk edebiyatına ait 142, maddi kültüre ait 48, gelenek-görenek ve inançlara ait 30, müzik-oyun eğlenceye ait 36, genel konulara ait 38 halk bilimi unsuru tespit edilmiştir. Halk edebiyatı unsurlarının eserlerde daha fazla yer aldığı belirlenmiştir. Metinlerde halk edebiyatı unsurlarından bazı metin türlerine ve Karagöz haricinde geleneksel Türk tiyatrolarına yer verilmediği tespit edilmiştir. Metin türlerinde, metinlerde yer verilen halk bilimi unsurlarında ve metinlerde işlenen konularda tekrara düşüldüğü, çeşitliliğe yer verilmediği tespit edilmiştir. Ders kitaplarının halk bilimi unsurlarını tanıtmada ve kültür unsurlarını dengeli bir şekilde gelecek kuşaklara aktarmada yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, halk kültürü, halk bilimi, kültürel unsurlar

ABSTRACT

ANALYSIS OF MIDDLE SCHOOL TURKISH COURSEBOOKS IN TERMS OF FOLKLORICAL ELEMENTS

AYHAN. Celal

Master's Degree, İnönü University, Institute of Educational Sciences

Turkish and Social Sciences Education Department

Turkish Education Department

Thesis Advisor: Dr. Lecturer Ramazan ÇİFTLİKÇİ

July-2025, IX+117

Textbooks are undoubtedly teachers' greatest enablers in conveying elements of folk culture to students. Thanks to Turkish textbooks, students have the opportunity to become familiar with their own culture and develop an awareness of the need to preserve it. In line with this importance, this research aimed to examine the adequacy, quality, and diversity of folklore elements in Turkish textbooks published by the Ministry of National Education and distributed in schools. The study aimed to identify folklore elements in 5th, 6th, 7th, and 8th-grade Turkish textbooks and to reveal how they are handled. The study employed a descriptive survey model. A total of seven books were examined: two books each from 6th, 7th, and 8th grades, and one book from the 5th grade level. The textbooks were examined according to the five main topics established at the International Folklore Congress (folk literature, material culture, traditions and beliefs, games, entertainment and music, and general topics).

The study identified 142 elements of folk literature, 48 elements of material culture, 30 elements of traditions, customs, and beliefs, 36 elements of music, games, and entertainment, and 38 elements of folklore related to general topics. It was determined that elements of folk literature were more prevalent in the works. It was determined that the texts did not include some types of folk literature elements and traditional Turkish theater, with the exception of Karagöz. It was determined that there was repetition and a lack of diversity in the text types, folklore elements included in the texts, and the topics covered in the texts. It was concluded that the textbooks were inadequate in introducing elements of folklore and transmitting cultural elements to future generations in a balanced manner.

Keywords: Turkish textbooks, folk culture, folklore, cultural elements

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6.Tanımlar	4
2.KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Kuramsal Bilgiler	5
2.1.1. Kültür.....	5
2.1.2. Halk Bilimi	6
2.1.3. Halk Kültürü ve Eğitim	7
2.1.4. Halk Kültürü ve Türkçe Öğretimi	8
2.1.5 Türkçe Öğretim Programlarında Halk Bilimi.....	9
2.1.6 Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi	10
2.2. İlgili Araştırmalar.....	11
3.YÖNTEM	14
3.1. Araştırmanın Modeli	14
3.2. Çalışma Materyali	14
3.3 Verilerin Toplanması	15
3.4.Verilerin Analizi.....	15
4. BULGULAR VE YORUM	17
4.1. 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	17
4.2. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	31

4.3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları ve Yorumlar	45
4.4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	59
4.5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	69
4.6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	79
4.7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar	89
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	100
5.1 Sonuçlar.....	100
5.2. Öneriler	112
KAYNAKÇA	114

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	18
Tablo-2 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	33
Tablo-3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	46
Tablo-4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	61
Tablo-5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	71
Tablo-6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	81
Tablo-7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurları	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	30
Şekil-2 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	43
Şekil-3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	58
Şekil-4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	67
Şekil-5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılım	77
Şekil-6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	87
Şekil-7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi	
Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	97
Şekil-8 Halk Edebiyatı Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	101
Şekil-9 Maddi Kültür Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	102
Şekil-10 Gelenek-Görenek ve İnançlar Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre	
Dağılımı	105
Şekil-11 Müzik - Oyun ve Eğlence Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre	
Dağılımı	106
Şekil-12 Genel Konular Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	109
Şekil-13 Tespit Edilen Tüm Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı	110

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Kültür, insanları doğumdan ölüme kadar etkileyen ve kişinin yaşamından etkilenen bir yaşayış kalıbıdır. İnsan bu kalıbın içerisinde doğar ve suyun içinde bulunduğu kabın şeklini alması gibi bu kalıbın şeklini alarak büyür. Zaman içerisinde bu kalıba kendinden bir şeyler katarak onu zenginleştirir. İnsan yaşamında anlam kazanan, tekrarlanan, sonraki nesillere aktarılan davranış, yaşayış, düşünme, eğlenme, yapı, sanat, zanaat, vb tüm olgulara hep birlikte kültür denir. Her toplum ayrı ayrı kültürlerle sahip bir şekilde kendi kimliğini oluşturur. Zamanla toplumlar birbirini etkileyerek kültür alışverişinde bulunur. Bu kültür zenginliği her toplumun yaşayış biçimine farklı değerler katar. Ancak bu durum her zaman olumlu olarak sonuçlanmaz. Kültür alışverişinin çok fazla olması, baskın olan kültürün tamamen benimsenip öz kültürün yozlaşmasına ve bir süre sonra da tamamen unutulmasına sebep olur.

Milletler kendi kültürleri ile bir kimlik oluşturmaktadır. Yozlaşma ile birlikte bu kimlik de yok olmaya başlar. Kısacası kendi kültürüne sahip bir toplum aslında kendine has bir kimliğe de sahiptir. Yozlaşma ile bu kültürü kaybetmeye başladığında kimliğini ve benliğini de kaybetmeye başlar. Bu durumun ilerlemesi ile yozlaşan toplum bir gün kimliğini tamamen kaybederek yok olur.

Kültür sürekli olarak değişim ve gelişim içerisindeydir. Değişim ve gelişimler gösteren Türk kültürü dünyanın en eski kültürlerinden biridir. Bu kültür zamanla çeşitli toplumlardan, farklı kültürlerden, dillerden ve dinlerden etkilenerek günümüze ulaşmıştır. Dünyada teknolojinin gelişmesi ile toplumlar arasında iletişim ve etkileşim artmıştır. Bu iletişim ve etkileşimin geçmiş dönemlere göre çok daha hızlı olması kültürel etkileşim yanında kültürel yozlaşmayı da arttırmıştır. Kültürel yozlaşmayı engellemek ve milli kimliği korumak için tedbirler almak gerekmektedir. Bunun en etkili yolu eğitimidir. Kültürel yozlaşma küçük yaşlardan itibaren milli kimliği yansıtan kültürel unsurlar içeren eğitim modellerinin sunulmasıyla en aza indirgenebilir. Bunun için de okullarda kültür unsurlarıyla etkileşim barındıran programlar, kitaplar, etkinlikler yer almalıdır. Bu konuda hem öğrenci hem öğretmen için sürekli bir etkileşim sunan ders kitapları önemli bir yer tutmaktadır. Derslerde en çok kullanılan

ders materyali olması, bilgi için birinci başvuru kaynağı konumunda olması ders kitaplarını daha da önemli kılmaktadır. Özellikle Türkçe ders kitapları halk kültürüne ait öğeleri aktarabilme bakımından uygun görülmektedir. Metinler ve etkinlikler yolu ile halk kültürüne ait unsurlar ders konuları ile bütünleşik bir şekilde aktarılabilir. Bunun önemi bilindiği için ders kitapları içerisinde Milli Kültürümüz temasına yer verilmesi zorunlu tutulmuştur.

Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarında halk kültürüne ait nelere yer verildiği ve bunların nasıl ele alındığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmanın problem cümleleri oluşturulmuştur.

Araştırmanın problem cümleleri şunlardır:

- 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?
- 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurları nelerdir ve kitapta nasıl yer almıştır?

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı, 2024-2025 eğitim öğretim yılında okutulan ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan halk bilimi unsurlarını tespit etmek ve ne şekilde işlendiğini ortaya koymaktır.

1.3. Önem

Artun (2008), doğumdan ölüme kadar geçen süreç içerisindeki tüm maddi ve manevi olguların halk kültürü kapsamına girdiğini belirtmiştir. Toplumların tarihinde yer edinmiş ve toplumu oluşturan bireyler tarafından benimsenmiş halk kültürü unsurları bir milletin var olabilmesi için mutlaka gereklidir.

“Örgün eğitimin bir parçası olan ana dili derslerinde kültür aktarımı eğitimin önemli yapı taşlarından biridir. Bu bağlamda önemli olan çağdaş bir anlayışla nesiller arasında kültürel bağ kurmak, geçmişle gelecek çizgisinde onları ulusal ve evrensel değerlerle bütünleştirmektir” (Küçük, 2011, s. 248). Bu noktada Türkçe derslerine büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Güfta ve Kan’a (2011) göre; okullarda verilen derslerden biri olan Türkçe dersi dilin incelik ve zenginliklerini öğrencilere kazandırır. Aynı zaman da dilin kültür aktarımını sağladığını belirtir. Türkçe dersinde en çok kullanılan materyalin ders kitabı olduğunu teknolojik gelişmeler neticesinde yeni materyallerin giderek artmasına rağmen ders kitabının önemini hala koruduklarını belirtmişlerdir. Ancak Türkçe ders kitaplarında halk kültürü unsurlarına gereken değerin ve önemin verilmediği düşünülmektedir. Okur (2013) yaptığı çalışmada Türkçemizi ve Türk kültürünü aktarmakla sorumlu olan Türkçe ders kitaplarında halk kültürü ve folklor içerikli metinlere daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu bilgilerden hareketle ortaokul Türkçe dersi ders kitaplarında yer alan halk bilimi öğelerinin nitelik, nicelik ve çeşitliliğini ortaya koyma amaçlanmıştır. Daha önce yayımlanan ders kitapları ile ilgili benzer çalışmalar yapılmış ancak şu an kullanımda olan ders kitapları ile ilgili bir çalışmanın olmadığı saptanmıştır. Bu eksikliği gidermek noktasında; Türkçe ders kitaplarının halk bilimi açısından hangi özelliklere sahip olduğunu belirlemek ve kültürel aktarımı ne düzeyde temsil ettiğini ortaya koymak bakımından bir çalışmanın yapılması gerektiği düşünülmüştür. Bu çalışmadan elde edilecek bulgular ile ders kitaplarında halk bilimi unsurlarının durumu göz önüne serilecek ve kitapların halk kültürünü aktarma bakımından neleri içerdiği, eksiklerin neler olduğu, kitaplardaki zayıf ve güçlü yönler ortaya konulacaktır. Ayrıca söz konusu çalışma araştırmacılara konu ile ilgili kaynak teşkil edecektir. Ders kitabı yazarlarına; kitap hazırlama sürecinde yol göstermesi, var olan kitapların zayıf ile güçlü yönlerini

göz önüne alarak yeni kitaplarda daha nitelikli ürünler ortaya koyma noktalarında alana katkı sunması beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerde halk bilimi unsurlarına yeterli miktarda, nitelikte ve çeşitlilikte yer verildiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından okullarda okutulması uygun bulunan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki halk bilimi unsurlarının incelenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Halk Bilimi (Folklor): “Bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir birleşime vardırmaı amaçlayan bir bilimdir” (Örnek, 2000, s. 15).

Halk Kültürü: Bir toplumun yaşantısında yer edinmiş ve toplumun yaşayışına etki eden ve ondan etkilenen, zamanla değişimlere uğrayarak günümüze gelen, toplum tarafından anlamlandırılan maddi ve manevi her türlü olguya denir.

Ders Kitabı: Bir dersin öğretiminde kullanılan birincil veri kaynağıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin ders işlenişinde temel aldıkları bu kitaplar dersin programına göre hazırlanmakta ve talim terbiye kurulu onayından sonra kullanıma sunulmaktadır.

2.KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Kültür

Türkçe Sözlükte kültür kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.
2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.
4. Bireyin kazandığı bilgi.
5. Tarım.
6. biy. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (TDK, 2025)

Kültür ve halk bilimi alanında çalışmalar yapan Ziya Gökalp, kültürü “hars” olarak tanımlarken Tural’ın tanımı şöyledir:

Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu şuurlu tercihlerle, manalı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve systemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle her bir insanda benlik ve mensubiyet duygusu, kimlik şuuru kazanılmasını sağlayan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren; nesillerden her birinin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesini oluşturan, inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününe, tamamına kültür denir. (Tural, 1992, s. 138)

Erich Rothacker’e (1954) göre; “tarihe şekil veren kuvvetler devlet şeklinde görünürler ama devletleri yaratan milletlerdir. Milletleri millet yapan kuvvetler,

inançlar, vasıtalar ‘kültür’ adı altında toplanır” (Akt. Kaplan, 2011). Anlaşılabacağı üzere bir milleti var eden ve bir sonraki neslin de aynı şekilde var olabilmesi için ona devredilen kimlik kültürdür. Milletin devamlılığını sağlamak için yapılması gereken şey kültürü de devam ettirmek ve korumaktır. Kültür toplumun varlık kaynağıdır ve toplumu bir arada tutan ortak paydadır. Bundan dolayı onu korumak ait olduğu varlığını devam ettirmek isteyen topluluğun asli görevidir.

Kültür zamanla değişimlere uğrar. Var olan kültürel özellikler kaybolurken yenileri ortaya çıkar. Dil, din, edebiyat, müzik, spor, sanat, gelenek, görenek, adetler ve insanın olaylara bakış açısı, karşılaşılan durumların toplumdaki önemi zaman içerisinde değişikliğe uğrayabilir. Bu faktörler kültürü etkiler ve değiştirip geliştirir. Aynı zamanda kültür de bu faktörleri değiştirip geliştirebilir.

2.1.2. Halk Bilimi

Halk Bilimi, bir toplumu ilgilendiren din, dil, anlayış, gelenek, görenek, spor, edebiyat, müzik, sanat, zanaat ve o topluma etki eden her olguyu inceleyen, açıklamaya çalışan ve kültürel özelliğini ortaya koymayı amaçlayan tüm disiplinlerden yararlanan ve etkilenen bir bilim dalıdır.

Owen’e (2005) göre; “*Folk-lore*” kelimelerine dayanan folklor, ‘insanların bilgisi’ ya da en yaygın anlamıyla ‘sözel olarak aktarılan edebiyat’ olsa da daha geniş anlamıyla görenek ve törelerin ötesinde insan eliyle, alet ve edevat kullanılarak üretilmiş geleneksel eser örnekleriyle birlikte ekonomik davranışlara kadar uzanır. (Akt. Okur, 2013).

“Halkbilimi, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir birleşime vardırma amaçlayan bir bilimdir” (Örnek, 2000, s. 15).

Halkbilimi, doğumdan ölüme kadar insanların yaşamında yer alan maddi ve manevi bütün kültür öğelerini bilimsel olarak derleyen, araştıran, değerlendiren ve bunların sistematik bir açıklamasını yaparak insanlığın kültür tarihini ve özellikle halk kültürünün genel gelişme kurallarını inceleyen, kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyip ortaya koyan, gerektiğinde de bu bilimsel sonuçları halkın yararına olacak biçimde düzenleyip halka aktaran bir bilim dalıdır. (Artun, 2005, s. 1)

Halk bilimi 19. Yüzyıl Avrupa'sında gelişmiş bir bilim dalıdır. İngiliz araştırmacı William Thoms'ın İngilizce “folk” ve “lore” yani “halk” ve “bilgi” kelimelerini birleştirmesi ile isimlendirilmiştir. Amaç halkın gelenek, görenek ve sözlü kültürünü incelemektir. Türk araştırmacılar da alana ilgi duyup çalışmalar yapmıştır. Özellikle ilk araştırmacılar bir halk bilimi disiplini ile araştırma yapmamış olsalar da yaptıkları araştırmalar ve inceledikleri materyaller halk bilimi öğelerinden oluşmaktadır. İlk araştırmacılardan Ziya Gökalp, halk bilimini “halkiyat” olarak isimlendirmiştir. 1913 yılında Halka Doğru dergisinde kaleme aldığı “Halk Medeniyeti 1/Başlangıç” başlıklı yazısında “halkiyat” kelimesini tanımlayarak halk biliminin bilimsel bir alan olarak ilk çalışmalarını ortaya koymuştur. Fuat Köprülü, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Pertev Naili Boratav gibi araştırmacılar ile halk bilimi çalışmaları devam ederek daha bilimsel bir temele oturmuştur. Sonraki dönemlerde bazı özel kurumlar ve devlet kurumları da halk bilimi araştırmalarına katılmış veya araştırma yapan bilim insanlarını desteklemiştir. Türkiyat Enstitüsü, Türk Dil Kurumu, Türk Halk Bilgisi Dergisi, Halkevleri, İstanbul Belediye Konservatuvarı, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Milli Folklor Enstitüsü ve üniversiteler bunlardan önde gelenlerdir.

2.1.3. Halk Kültürü ve Eğitim

Eğitimin psikolojik, sosyal, ekonomik ve felsefi işlevlerinin olduğu bilinmektedir. Halk kültürünün korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması noktasında eğitimin sosyal işlevinden faydalanır. “Eğitim, kişinin içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması, toplumun kültürünü kazanması ve toplumsal değerleri tam olarak benimsemesi sürecidir” (Yılar, 2006, s. 24).

Toplumsal sosyalleşme süreci içinde rol alan kurumların içinde aile çok özel bir konum taşımaktadır. Aile çocuğun davranış geliştirmesinde ilk görev üstlenen kurumdur. Her aile bir anlamda alt kültürdür... Çocuklar ve gençler hayatlarının belli dönemlerinde toplum kültürünü öğrenirler. Bu öğrenmeler belli amaçlarla bazen serbestçe bazen de planlı ve programlı bir şekilde eğitimle gerçekleşir. Esasen toplumlar bireylerini kendi üyeliklerine hazırlarlar. Ve bu önemli işi hiç rastlantıya bırakmazlar. Bu ihtiyaçlarını sağlamak için kendi eğitim sistemlerini kurar ve işletirler (Hoşgörür, 2012, s.132-133).

Bascom (2007), halk kültürü unsurlarının işlevlerini 4'e ayırmıştır. Bunlar:

1. Eğlendirmek ve hoşça vakit geçirtmek
2. Değerleri, inanışları ve sosyal kurumları kutsamak
3. Eğitmek, mevcut kültürü yeni kuşaklara aktarmak
4. Baskılardan ve bunalımlardan kurtulmak için bir kaçış mekanizması (Akt. Okur, 2013).

Dil, kültür ve eğitim ilişkisi, birbirine kaynaklık eden ve birbirinin devamlılığını sağlayan bir yapıdadır. Kültür gelecek nesillere aktarılacak için eğitime ihtiyaç duyar ve aynı zamanda eğitimi etkiler. Eğitim daha etkin ve kalıcı olabilmek için içinde bulunduğu toplumun normlarına ihtiyaç duyar ve kültürden faydalanarak toplumu geliştirmeyi amaçlar. Dil ise ikisi arasında bağlantı kurarak hem eğitimin gerçekleşmesini sağlar hem kültürün eğitim aracılığı ile aktarılmasına olanak tanır. Türkçe dersleri bu bakımdan kültür eğitiminin en aktif ve etkili olduğu alandır. Bu bakımdan Türkçe ders kitaplarının da dili iyi kullanması, kültürden en iyi şekilde faydalanması ve eğitimi kalıcı olacak şekilde sağlayabilmesi gerekmektedir.

2.1.4. Halk Kültürü ve Türkçe Öğretimi

Halk kültürü, var olan kültürel normların devamlılığı ile yok olmaktan kurtulmaktadır, bu devamlılık eğitim faaliyetleri ile sağlandığında daha kalıcı olmaktadır. Türkçe dersi halk kültürünü aktarmak bakımından önemli bir görevi yerine getirmektedir. Dili öğretirken halk edebiyatından örnekler kullanarak hem dilin seçkin örneklerini öğrencilere aktarır hem de bu örneklerin ortaya çıktığı halk edebiyatının sevgisini aşılar. Çeçen, Kurnaz ve Akaydın (2014)'a göre; "İnsanların içerisinde yaşadığı toplumun değerlerini öğrenmeleri ve kültürel bir kimlik kazanmaları için formal bir eğitime özellikle de ana dili öğretimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan Türkçe dersi, hem ana dilinin öğretilmesinde hem de milli kültürün aktarılmasında önemli bir yere sahiptir." Vural (2002), Türkçe öğretiminin kültür aktarımı açısından önemini şu şekilde açıklar:

Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bir bağlılık kurulmasının sağlanması, milli eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. (Vural, 2002, s. 45).

“Kültür ve folklorun aktarılmasında temel araçlar eğitim ve dildir; bunların da kullandıkları araçlar ders kitaplarıdır. Dolayısıyla millî kültürümüzün ve folklorun gelecek nesillere aktarımında en büyük görev Türkçe dersi ve kitaplarına düşmektedir” (Okur, 2013, s. 882). Türkçe dersinde kültür aktarılmasında öğretmen ve öğrencinin en hızlı ulaşabileceği birincil veri kaynağı en çok kullanılan materyal olan ders kitaplarıdır.

Ders kitapları halk bilimi öğelerini içerirken öğrenciye görelilik ilkesini göz ardı etmeden hazırlanmalıdır. Hazırlanan kitaplarda öğrencilerin ilgisini çekebilecek kültürel unsurlar metinlerde yer almalıdır. Metinler uygun görsellerle desteklenmelidir.

2.1.5 Türkçe Öğretim Programlarında Halk Bilimi

2018 Türkçe öğretim programı incelendiğinde halk bilimi, halk kültürü ile ilişkili doğrudan bir ifadenin bulunmadığı görülmektedir. Halk kültürünü aktarması ve yeni neslin kültürel eğitimini edinmesi için ders kitaplarının önemli bir kaynak olduğu düşünüldüğünde Türkçe ders programının (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) gözden geçirilmesi gerektiği görülmektedir. Program içerisinde sadece yetkinliklerimiz başlığı altında “*Kültürel farkındalık ve ifade*” maddesinin yer aldığı görülmektedir. Bu madde programda şöyle açıklanmıştır. Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir” (MEB, 2018 b: 5). Ayrıca kitaplara alınacak metinlerin özellikleri bölümünde edebi ve kültürel değer taşıyan metinlerin seçilmesi istenmiştir. Maarif modeli ile birlikte uygulamaya konulan 2024 Türkçe programında kültürel amaçlara “dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır. “(Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024) şeklinde değinilmektedir. Yine programda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yer alan “millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermeleri; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.” (MEB, 2024) ifadesi yer almaktadır. MEB (2018) programında zorunlu olan “Milli

Kültürümüz” teması kaldırılmıştır. Bunun yerine 5. sınıfta “Geleneklerimiz”, 6. sınıfta “Dilimizin Zenginlikleri”, 7. sınıfta “Türk Sanatı”, 8. sınıfta “Türk Hikâye Geleneği ve Destanlarımız” temaları yer almaktadır.

2.1.6 Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi

İlki 1975 yılında gerçekleştirilen Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Türk kültürünün akademik bir çerçevede incelendiği ve bulguların bildiriler yoluyla paylaşıldığı bir akademik faaliyettir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan akademik çalışmalar ile Türk kültürü incelenmektedir. Yapılan çalışmalar akademik çevreyle birlikte irdelenmektedir. Halk kültürünün yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda da olumlu katkıları olan kongrenin 10’uncusu 2023 yılında Cumhuriyetin 100. yılına özel Ankara’da gerçekleşmiştir. Gerçekleşen kongrelerin tarih ve yerleri şöyledir:

1. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1975 (İstanbul)
2. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1981 (Bursa)
3. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1986 (İzmir)
4. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1991 (Antalya)
5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1996 (Ankara)
6. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2001 (Mersin)
7. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2006 (Gaziantep)
8. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2011 (İzmir)
9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2017 (Ordu)
10. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2023 (Ankara) (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025)

Uluslararası Halk Kültürü Kongresi’ne farklı ülkelerden araştırmacılar katılmaktadır. Halk kültürün yaşatılması ve aktarılması konusunda karşılaşılan sorunlara ortak çözümler üretilmektedir. Tespit edilen halk bilimi unsurlarına ait veriler paylaşılmaktadır. Kongrede yapılan araştırmalar 2006 yılına kadar beş ana başlık altında sunulmuştur. Bu başlıklar “Halk Edebiyatı, Maddi Kültür, Gelenek-Görenek ve İnanışlar, Müzik- Oyun ve Eğlence, Genele Konular” şeklinde belirlenmiştir. 2006 yılında Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesine katılımı ile birlikte bu beş ana başlığa “Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları” başlığı eklenmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

“Matan (2004), yapmış olduğu çalışmada 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan kültür unsurlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada kültür öğelerinin oranı ve ele alınış biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada MEB Yayınları, Koza ve Özgün Yayınlarına ait ders kitapları incelenmiştir. Çalışma verilerinden hareketle söz konusu eserlerin halk kültürü öğelerini içerme ve aktarma bakımından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uyar (2007), “Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme” başlıklı yüksek lisans tezinde; Türkçe öğretiminde ve Türkçe dersinde kültür unsurlarının yer nasıl yer alması gerektiğine dair bir çalışma yapmıştır. Türkçe dersi ve okulun kültür aktarımındaki rolleri ve katkıları incelenmiştir. 2015 Türkçe ders programının kültür aktarımına dair izlenebilecek yöntemlere dair bilgiler içermediği belirlenmiştir.

Kan (2010), “Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, 7. sınıf Türkçe ders kitabının halk bilimi öğelerinin aktarımı konusundaki yetkinliği sorgulanmıştır. Oluşturulan halk bilimi listesine göre eser incelenmiştir.

Okur (2013), “Milli Kültür ve Folklorun Türkçe Ders Kitapları Aracılığıyla Aktarımı” başlıklı incelemesinde Türkçe der kitaplarını oluşturulan sistem çerçevesinde incelemiştir. İnceleme verilerine dayanarak varılan sonuca göre söz konusu ders kitaplarının daha fazla kültür ögesini barındırması gerekmektedir. Ayrıca kültürün zaman içinde değişimi ile yeni kültürel olguların halk nezdinde kabul gördüğü ve yerleştiği vurgulanarak bunların da eserlerde yer alması gerektiği önerilmiştir.

Çeçen, Kurnaz ve Akaydın (2014), “Milli Kültür Teması Metinlerinde Tematik Kelimeler Üzerine Bir İnceleme” başlıklı incelemede ortaokul 7. sınıf ders kitaplarından 3 farklı yayınevine ait eser incelenmiştir. Bu kitaplardaki “Milli Kültürümüz” temasındaki metinlerde yer alan tematik sözcüklerin çeşitliliği sorgulanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda metinlerde yer alan tematik sözcüklerin çeşitlilik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Bircan (2017) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türk Halk Kültürü Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmada 2016-2017 eğitim öğretim yılında Milli

Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutulan Türkçe ders kitabında halk kültürü unsurlarına yönelik yaptığı çalışma yapmıştır. Yapılan çalışmada halk kültürü unsurlarını Sedat Veyis Örnek'in tasnifine göre yapmıştır. Çalışma sonucunda halk kültürü unsuru olarak en çok “deyimlerden ve adlardan” yararlandığı tespit edilmiştir. Deyimlerin çok azla olmasına rağmen atasözlerine çok fazla yer verilmediği görülmüştür. Metin türü olarak da incelenen kitaplarda halk edebiyatına dair şiir, tiyatro, masal, efsane, destan metin türlerine ait metinlerin olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda Türkçe ders kitaplarında atasözü, halk sanatı, sporu ve halk oyunlarına yönelik metinlerin daha çok olması gerektiği belirtilmiştir.

Altuntaş, Gürsoy ve Demircioğlu (2022) “Sosyal Bilgiler ve Türkçe Ders Kitaplarında Folklorik Öğelerin Temsili” adlı çalışmada 2019-2020 eğitim-öğretim yılında kullanılan Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri 6. ve 7. sınıf kitaplarındaki folklorik öğeleri incelemişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda kitaplarda genellikle gelenek- görenekler, halk dili ve konuşması, yardımlaşma ve toplumsal beraberlik gibi manevi öğelere yer verildiğini belirtmiştir. Maddi kültür unsurlarının da manevi değerler kadar önemli olduğunu ve Türk kültürünü yansıttığını ama incelenen eserlerde maddi kültür öğelerine yeteri kadar yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır.

İlbaylı (2023) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Halk Bilimi Unsurları” başlıklı yüksek lisans tezinde Türkçe eğitime ve halk bilimine yer verildiği belirtilmiştir. Yunus Emre, Dede Korkut, Hasrettin Hoca gibi şahsiyetlere yer verildiği belirtilmiştir. bunun yanında kitaplarda atasözlerine, Dede Korkut Hikayelerine, masallara daha fazla yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Halk bilimi unsurlarının belli temalarda toplandığı tespit edilmiş ve halk bilimi unsurlarının temalara oratılı olarak dağıtılması gerektiği önerilmiştir.

Göçen ve Kayabaşı (2024) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Halk Edebiyatı Anlatı Türlerinin Yeri” başlıklı makalede ortaokul Türkçe ders kitaplarında anlatı türlerinin sıklığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada her sınıf düzeyinden bir kitap incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda metin türleri arasında en çok hikaye metin türüne, en az ise destan ve fıkra türlerine yer verildiği saptanmıştır. Kitaplarda mani, ninni, türkü ve tekerleme metin türlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Anlatı türlerine az yer verildiği ve metin türleri arasında dengeli bir dağılım olmadığı belirtilmiştir.

Balta ve Şahin (2024) “Türkçe Ders Kitaplarının Halk Bilimi Unsurları Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada 2023-2024 eğitim öğretim döneminde okullarda okutulan ders kitaplarını Sedat Veyis Örnek’in halk bilimi konuları tasnifine göre incelemiştir. Araştırma sonucunda söz konusu eserlerin halk edebiyatı konularını yeteri düzeyde içerdiği sonucuna varmıştır. Ancak nicelik olarak sayının yeterli olmadığını bunların etkinliklerle giderilmeye çalışıldığını vurgulamıştır. Halk edebiyatı metin türlerinden birçoğuna kitaplarda yer verildiğini ancak mâni, ninni ve tekerleme türlerinde müstakil metin olmadığı belirtmiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemine değinilecektir. Bu amaçla, bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma materyali, verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel desende betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerini kullanarak olgu ve olayları gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyan bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2. Çalışma Materyali

Çalışma materyali Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda dağıtımı yapılan 5, 6, 7 ve 8. sınıflara ait Türkçe ders kitapları oluşmaktadır. Her sınıf düzeyinde biri MEB yayını biri özel yayın olmak üzere iki kitap incelenmiştir. 5. Sınıf düzeyinde özel yayın bulunmadığı için sadece MEB yayını incelenmiştir. İncelenen kitaplar şunlardır:

- 1.8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
2. 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 3.7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 4.7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 5.6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 6.6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 7.5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

Ders kitapları, Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongrelerinde ele alınan beş ana başlığa (Türk Halk Edebiyatı, Müzik - oyun ve Eğlence, Gelenek, Görenek ve İnançlar, Maddi Kültür, Genel Konular) göre incelenmiştir.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerde yer alan verilerin toplanmasında doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Verilerin toplanma aşamasında incelenecek kitaplardaki metinler dikkatlice okunmuştur. Metinlerde elde edilen ve halk bilimi unsuru olabilecek cümle örnekleri belirlenmiştir. Belirlenen cümle örnekleri incelenerek hangi halk bilimi unsurunu örnekledikleri belirlenmiştir. Metinlerden sonra etkinlikler ile hazırlık ve değerlendirme bölümleri de aynı şekilde incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen cümle örnekleri ve ait oldukları halk bilimi unsurları ilgili tablolarda bir araya getirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlemesi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018,).

“İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Verilerin analizinde elde edilen bulgular Uluslararası Türk Halk Bilimi Kongrelerinde ele alınan temel konulardan yola çıkılarak oluşan beş ana başlığa göre sınıflanmış ve bu başlık çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Uluslararası Türk Halk Bilimi Kongrelerinde ele alınan ana başlıklar şunlardır.

- Genel Konular
- Türk Halk Edebiyatı
- Müzik - oyun ve Eğlence
- Gelenek, Görenek ve İnançlar
- Maddi Kültür

Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ve bu metinler rehberliğinde hazırlanmış etkinlikler bu liste doğrultusunda incelenmiştir. Etkinlikler başlığı içerisine; hazırlık çalışmaları, gelecek derse hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmaları da dâhil edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki halk bilimi unsurları tespit edilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. 8. Sınıf Hece Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

8.sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 8 tema ve 40 metin bulunmaktadır. Her tema içerisinde 5 metin mevcuttur. Bunlardan üçü okuma, biri dinleme-izleme, biri de serbest okuma metnidir. Hece Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan temalar ve temalara ait metinler aşağıda sıralanmıştır.

1.Tema: Erdemler

- Tuzağa Düşen Ceylan
- Forsa
- Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek
- Dinleme Metni: Dostluğun Değeri
- Serbest Okuma Metni: Anadolu'da Tuzun da Bir Sözü Var

2.Tema: Doğa ve Evren

- Kızıl Renkli Komşumuz
- Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi
- Beyaz Diş
- Dinleme Metni: Son Kuşlar
- Serbest Okuma Metni: Kestane

3. Tema: Millî Kültürümüz

- Türk Plastik Sanatları
- Türkiye'm
- Ergenekon Destanı
- Dinleme Metni: Atasözleri Üzerine
- Serbest Okuma Metni: Güldüren Gerçek: Nasrettin Hoca

4.Tema: Millî Mücadele ve Atatürk

- Duatepe
- Şu Sonsuz Koşu
- Atatürk ve Millî Eğitim
- Dinleme Metni: Türk İstiklâl Marşı
- Serbest Okuma Metni: Mustafa Kemal'in Kağnısı

5.Tema: Vatandaşlık

- Selim’i Anarım
- Bebeklerin Ulusu Yok
- Birey-Toplumsallık
- Dinleme Metni: Kurtla Köpek
- Serbest Okuma Metni: Çömlekçi Baba

6.Tema: Sağlık ve Spor

- Kahvaltının Önemi
- Güreş
- Lokman Hekim’in Masalı
- Dinleme Metni: Obezite ile Mücadele Etmenin Altı Yolu
- Serbest Okuma Metni: Hastahane

7.Tema: Sanat

- Ressam İçin Zili Çalın
- Geleneksel El Sanatları Çarşısı
- San’at
- Dinleme Metni: Armağan
- Serbest Okuma Metni: Bir Kış Öyküsü

8.Tema: Bilim ve Teknoloji

- Robotlar
- Akıl Aydınlığında
- Pastör’ün Savaşı
- Dinleme Metni: Harezmi
- Serbest Okuma Metni: Sosyal Medya Bağımlılığı

Metinler, etkinlikler, hazırlık ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-1 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/ Etkinlikler	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Tuzağa Düşen Ceylan- Hazırlık	1. “Mevlanâ’nın “Bir mum, diğer mumu tutuşturmakla ışığundan bir şey kaybetmez.”	Halk Edebiyatı

Çalışmaları	sözünden ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi açıklayınız.”	
Forsa-	“-Yalnız abdest alamadığı için üzüliyordu. Daima güneşin doğduğu tarafı soluna alır, gözlerini kibleye çevirir, beş vaktini gizli gizli, işaretle eda ederdi. -Abdest alıyor, tam kıblenin karşısına geçiyor, unutmadığı ayetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu.”	Gelenek. Görenek ve İnançlar
Forsa-	“-Kasabaya giden yola birkaç bölük asker çıkarmışlardı. Al bayrağı uzaktan tanıdı. Yatağanlar, kalkanlar güneşin aksiyile parıldıyordu. -. Ayağına bir çakşır getirdiler. Sırtına bir kaftan attılar. Başına bir kavuk koydular.”	Maddi Kültür
Forsa- 1. Etkinlik	“3. İslam dinine göre namaz kılmak, Kur'an okumak, Kâbe'yi tavaf etmek gibi ibadetleri yerine getirebilmek için niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek yoluyla arınma. (Abdest) 11. Tarih öncesi tanrıalarının efsaneli serüvenlerini anlatan ve bir topluluğun duygularını, anlayışını ve özelemlerini göstermesi bakımından değeri olan mitlerin, efsanelerin bütünü (mitoloji)” Bulmaca şeklinde yapılan bir etkinlikte kelimenin tanımı verilerek bulmacada yerine yazılması istenmiştir.	Gelenek. Görenek ve İnançlar
Türkçenin Söz Dizininde – Sevmek	“Ben gelmedim dava için, / Benim işim sevi için” dizeleriyle yüzyıllar ötesinden seslenen Yunus Emre bir başka şiirinde; “Sevelim sevillelim, Dünya kimseye kalmaz.” Diyor “Ozanımız Karacaoğlan, “Kınamazlar güzel sevse yiğidi, Güzel sevmek koç yiğide ar değil.” diyerek güzel seven yiğidin kınanamayacağını, sevmenin utanılacak bir şey olmadığını dile getiriyor. “	Halk Edebiyatı
Türkçenin Söz Dizininde – Sevmek Etkinlik 2	“2. Dilimizde sevgi mesajı veren atasözlerini TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten araştırınız. 3. Yunus Emre, “Sevelim sevillelim, /Dünya kimseye kalmaz.” dizeleriyle sizce ne anlatmak istemiştir? “	Halk Edebiyatı
Anadolu'da Tuzun da Bir Sözü Var.	“Anadolu'da ‘Tuzsuz aş, ağrısız baş olmaz.’ derler.”	Halk Edebiyatı
Anadolu'da Tuzun da Bir Sözü Var.	“-Anadolu'da evlenme gelenekleri arasında yeni evlilerin yastığının altına şeker ve tuz koymalarının manası bu olsa gerek. Anadolu insanı konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder. Ağız tadı tuzuyla tamamlansın diye.”	Gelenek. Görenek ve İnançlar

	“- Ne var ki tuz Anadolu’da ekmek, su gibi kutsal sayılır. Osmanlı ordusundaki bir geleneğe göre “ahde vefa” ve yeminler, tuz, ekmek ve kılıç üzerine yapılırdı. “ “-Çoğu zaman halkın mezar ve türbe ziyaretlerinde bir tutam tuz götürmesi, tuzun kutsal sayıldığına bir işarettir. İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğuna “ekmek tuz hakkı” denir, bu hak her zaman gözetilirdi.”	
Tema Sonu Ölçme Değerlendirme	10. “Akıllı isen gariplerin gönlünü avla; Mustafa gibi ülkeyi gezip yetim ara; Dünyaya tapan soysuzlardan yüz çevir; Yüz çevirip, deniz olup taşım işte. “ Ahmed Yesevî Dörtlük tema sonu değerlendirme soruları içerisinde soru kökünde kullanılmıştır. “Mevlanâ’nın “Sevgiden acılar tatlı olur. / Sevgiden bakırlar altın olur. / Sevgiden tortular berrak olur. / Sevgiden dertler şifa bulur. / Sevgiden ölümler dirilir. / Sevgiden padişah köle olur. / Bu sevgi de bilginin sonucudur.” dizelerinden ve bu temada edindiğiniz bilgilerden yararlanarak insan sevgisi konulu bilgilendirici bir metin yazınız”	Halk Edebiyatı
Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi	“Ağaçlar al giydi kuşlar dillendi Açtı bahar çiçekleri Ada’nın Toprak mevce geldi yer yeşillendi Açtı bahar çiçekleri Ada’nın “ ... Aşık Veysel Şatıroğlu’na ait şiirin tamamı halk bilimi ürünüdür.	Halk Edebiyatı
Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi 2. Etkinlik	4. ““Ağaçlar al giydi kuşlar dillendi.” dizesiyle şairin anlatmak istediği nedir? 5. Şair “Mektup yok sıladan dağlar kar mıdır/ Kuşlar eşin bulmuş ilkbahar mıdır” sorularına bir cevap beklemekte midir? Neden? Etkinlikte şiirden alıntılar yazılarak dizeler hakkında soru sorulmuştur. “	Halk Edebiyatı
Tema Sonu Değerlendirme	“Âşık Veysel’in “Orman yurdun temelidir / Nesillerin evvelidir / Her sanatın ilkeli’dir / Ormandaki varlığa bak” dörtlüğünden ve bu temada edindiğiniz bilgilerden yararlanarak doğa sevgisi konulu bir bilgilendirici metin yazınız.”	Halk Edebiyatı
Türk Plastik Sanatları	“-Bugün hâlâ en güzel örnekleri Türkiye’de dokunan halı atın ehlileştirilmesi* gibi bir Türk icadıdır. Bize binlerce yıl önceki hâlis Türk atlı-göçebe medeniyetinden miras kalmıştır. Dede Korkut Hikâyeleri eski Türklerin toylarında yere binlerce halı serildiğinden bahseder. - Anadolu Türk köylüsünün, yörüğünün günlük	Maddi Kültür

	hayatında kullandığı çoraplar, kuşaklar, elbiseler, başlıklar, heybeler, örtüler, askılar bugün Avrupa müzelerini ve zenginlerin lüks salonlarını süslüyor. -Ruslar ve diğer Batılılar araştırma yaptıkları eski Hun mezarlarında yüzlerce madenî* süs eşyası bulmuşlardır. Türkler bunlarda kendilerini çok ilgilendiren hayvan figürleri işlemişlerdir. Sanat tarihinde Türklere has olan bu hayvan figürlü eşya “hayvan üslubu” diye anılır.” Sayfa 90’nda halı örneği, sayfa 91’de çini tabak örneğine, sayfa 92’de hat sanatı örneğine, sayfa 93’te cami mimarisi örneğine ait fotoğraflara yer verilmiştir.	
Türk Plastik Sanatları 1.Etkinlik	-“4. heybe - a.At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba 6. mabet - h. İçinde ibadet edilen yapı; tapınak, ibadethane. Etkinlikte verilen anlamlar ile karışık haldeki kelimelerin eşleştirilmesi istenmişti”	Maddi Kültür
Türk Plastik Sanatları 2.Etkinlik	-“Hayvan figürlü eserler hangi adla anılmaktadır? “ Etkinlikte hayvan figürü üslubu sorulmuştur.	Maddi Kültür
Türk Plastik Sanatları 6.Etkinlik	“-Malını yemesini bilmeyen zengin, her gün züğürttür. Akılsız başın cezasını ayak çeker. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.” Etkinlikte verilen atasözlerindeki nesnelerin bulunması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Türk Plastik Sanatları 9.Etkinlik	“Okuduğunuz metindeki yazarın “Vatan çıplak topraktan ibaret değildir. Bir milletin asıl vatani yarattığı kültür eserleridir.” sözünden hareketle defterinize “kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma” yöntemini kullanarak hikâye edici veya bilgilendirici bir metin yazınız.”	Genel Konular

Türkiye'm	“... Çift kulaklı Sürmene bıçağı belimde. Varmışım çiğ köfte yemeye Adana'ya Dört bardak kıtlama çayla Erzurum'da... Dadaloğlu'ndan bir koçaklama dilimde: ... – Şu yalan dünyaya geldim geleli... ...Desteye güreşmişim Kırkpınar'da...”	Maddi Kültür Halk Edebiyatı Oyun, Eğlence ve Müzik
Türkiye'm 1.Etkinlik	“Koçaklama- Halk edebiyatında biçimi ne olursa olsun, konusu yiğitlik, savaş, kahramanlık olan veya bir kahramanı öven, kahramanlık duygularını canlandıran şiir; yiğitleme. Sağdıç- Düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse” Etkinlikte anlamı verilen kelimelerin bulmacadan bulunup verilen boşluğa yazılmaları istenmiştir	Halk Edebiyatı Gelenek Görenek ve İnanışlar
Türkiye'm 6.Etkinlik	“Sınıfınızda “ülkemizin tarihî ve doğal güzellikleri” konulu hazırlıklı bir konuşma yapınız. Konuşmanızı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz”	Genel Konular
Türkiye'm 7.Etkinlik	“Ders kitabınızın 103. sayfasındaki afişleri inceleyiniz. Siz de dosya kâğıdına yaşadığınız şehrin kültürel özelliklerini tanıtan bir afiş hazırlayınız. Afişinizi hazırlarken uygulayacağınız işlem basamaklarını maddeler hâlinde aşağıya yazınız. Hazırladığınız afişi sınıf panosuna asınız.”	Genel Konular
Ergenekon Destanı	“(…) Türk illerinde Gök-Türk oku ötmeyen*, Gök- Türk kolu yetmiyen* bir yer yoktu. “Bütün kavimler birleşerek” Gök-Türklerden oç almaya yürüdüler. Türkler, çadırlarını, sürülerini bir yere topladılar; çevresine hendek kazdılar, beklediler, düşman geldi. Vuruş başladı on gün vuruştular. Gök-Türkler üstün geldi. (...) “ Metnin tamamı Halk bilimi ögesidir.	Halk Edebiyatı
Ergenekon Destanı 2.Etkinlik	“5-Tanrı'nın gücü ile ateş kızdıktan sonra demir dağ eriyip akıverdi. Yüklü deve çıkacak kadar yol oldu. O günü, o ayı, o saati belleyip dışarı çıktılar. O günden beri Gök-Türklerde âdet olmuştur. O günü bayram sayarlar: Bir parça demiri ateşe salıp kızdırırlar. (Önce) Hanı, bunu kısaçla tutup örse koyar, çekiçe döver. Ondan sonra beyler (de öyle yapar. Bu günü mukaddes bilirler.) “ Türklerin dağdan çıktıkları ve her gün bayram	Halk Edebiyatı Gelenek Görenek ve İnanışlar

	olarak kutlanan gün, hâlâ kutlanmaktadır. Yukarıdaki metinde söz edilen günün hangi gün olabileceğini tahmin edebilir misiniz? Tahminlerinizi sözlü olarak ifade ediniz.	Gelenek Görenek ve İnanışlar
Ergenekon Destanı 3.Etkinlik	<i>“www.eba.gov.tr” genel ağ adresinden “Ergenekon Destanı”nın sesli anlatımını dinleyiniz. Okuduğunuz metin ile dinlediğiniz metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırınız. Tespit ettiğiniz benzer ve farklı yönleri aşağıya yazınız”</i>	Halk Edebiyatı
Ergenekon Destanı 8. Etkinlik	<i>“ ‘Ergenekon Destanı’ adlı metni okuduktan sonra anlamını öğrendiğiniz kelimeleri kullanarak metinde geçen kültürel unsurları anlatan bilgilendirici bir metin hazırlayınız. Hazırladığınız metinden yararlanarak sınıfınızda bu kültürel unsurlarla ilgili bir konuşma yapınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Ergenekon Destanı 9. Etkinlik	<i>“Destanlarla ilgili bir araştırma yapınız...”</i>	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine	Dinleme metninde atasözlerinin yapısı anlamı ve özelliklerine dair geniş bilgiler ve atasözü örneklerine yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine 2.Etkinlik	<i>“Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız. 1. Atasözünün sözlük anlamı nedir? 2. Deyimlerle atasözlerinin ortak özelliği nedir? 3. Atasözlerinin söz dizimi neden değiştirilemez? 4. Atasözleri nasıl ortaya çıkmış? 5. Metinde bu zamana kadar duymadığınız atasözleri var mı? Açıklayınız. “</i>	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine 7.Etkinlik	<i>“Sınıfınızda “Keskin sirke küpüne zarar.” atasözünün anlamıyla ilgili bir konuşma yapınız. Konuşmanızda ikna etme stratejisini uygulayınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Serbest Okuma Metni Güldüren Gerçek: Nasrettin Hoca	Metinde Nasrettin Hoca'nın hayatına, kişiliğine, eğitimine, dair bilgiler yer almaktadır.	Halk Edebiyatı
Serbest Okuma Metni Güldüren Gerçek: Nasrettin Hoca	Metin içerisinde Nasrettin Hoca'nın çeşitli heykellerinin fotoğrafları ve türbe fotoğrafları yer almaktadır.	Genel Konular
Ölçme ve Değerlendirme Kültür Dili	<i>“Atasözleri “ata” kelimesinden de anlaşılacağı üzere geçmiş asırlardan kalmadır. Bunlarda bugün kullanılmayan Öztürkçe, Arapça ve Farsça kelime ve deyimlere rastlanır. “Aba altında sultan yatar”, “Abanın kadri yağmurda bilinir”, “Abdestsiz sofuya namaz dayanmaz”, metinde</i>	Halk Edebiyatı

	<i>halk kültürü içerisinde atasözleri ve deyimlere dair bilgiler yer almaktadır.”</i>	
	“B- Aşağıdaki cümleleri inceleyiniz. Atasözü olan cümlelerin yanına (α), olmayan cümlelerin yanına (x) işareti koyunuz. (...) 1. Az kazanan çok kazanır, çok kazanan hiç kazanır. (...) 2. Kimi bağ bozar, kimi bostan bozar. (...) 3. Atı olan Üsküdar'ı geçti.”	
Duatepe	“Kim bilir belki bu topların ağzından Battal Gazi de Türk askerleriyle Bizans'a, Yunan'a bir daha meydan okuman için gürlüyor, belki bu tepelere tırmanan Türk askerinin hepsinin kalbinde bir Battal Gazi hücum ediyor. “	Halk Edebiyatı
Atatürk ve Milli Eğitim	“O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin hayranı olmakla beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş olan Mimar Sinanlar ve Piri Reisler de ayrı bir değer verirdi. O, 1935 yılında Türk Tarih Kurumuna hitaben diyor ki: “Sinan'ın heykelini yapınız.””	Genel Konular
Atatürk ve Milli Eğitim 2.Etkinlik	“3. Atatürk'e göre millî eğitim ve kültür alanındaki ilerlemenin önemi nedir.”	Genel Konular
Türk İstiklal Marşı	Dinleme metninde bir çocuğun İstiklal Marşı ile ilgili bir anısı ve İstiklal Marşı'nın yazılış sürecinden bahsedilmiştir.	Halk Edebiyatı
Tema Ölçme Değerlendirme soruları	“B-Aşağıdaki tanımları harf ile verilen deyimlerle eşleştirerek harfleri yay ayrıçaların içine yazınız. (.....) 1. Yapılmakta olan bir işte küçük de olsa katkısı bulunmak. (.....) 2. Çok az olan eşyasını hemen yüklenip hemen göçebilen... a) Yüreğini serinletmek b) Evi sırtında...” Verilen deyimler ile verilen anlamların eşleştirilmesi istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Birey- Toplumsallık	“... Hani Koca Yunus'un, “Bir ben vardır bende, benden içeri...” dediğini kendimiz için de diyebiliriz.”	Halk Edebiyatı
Çömlekçi Baba	“Dünyanın en eski sanatıdır çömlekçilik. Hititlerden beri sürer Anadolu'da. Çömlekçi Baba, tüm kırları dolaşır, bulurmuş işine yarayacak toprağı. Sonra onu hamur gibi yoğurur, bir öncekinden güzel çanaklar, çömlekler, ibrikler, testiler, oyuncaklar yaparmış.” Metinde çömlek yapımıyla alakalı resim yer almaktadır.	Maddi Kültür
4.Tema	“Köy yaşantısından bir örnek: İmece Geleneğe	Gelenek,

Ölçme Değerlendirme	<i>göre insanlar ihtiyaca göre birbirlerine yardım eder ve bunun için hiçbir karşılık beklemezler. Birlikte hareket ederek sırasıyla tarlalarındaki ürünleri toplar, köy meydanını temizler, evleri boyar, köyün okulunu tamir ederler. Bu dayanışma örneğine imece denir.”</i>	Görenek ve İnançlar
Güreş	<i>“Ha bire* yiğitler, koşun, kavrayın, Koç gibi dolanın, dönün meydana! Ağırdan yanaşın, birden uğrayın, Bir orda kapışın, bir de bu yanda...”</i> Metinde güreş sporuna ait fotoğraflar yer almaktadır.	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Lokman Hekim’in Masalı	<i>“Bir varmış, bir yokmuş. Çok çok zaman önce yurdumuzun güneyinde, Adana ilinde yaşarmış Lokman Hekim...”</i> Metinde Lokman Hekim ve şifalı bitkiler masal metin türü özellikleri ile anlatılmıştır.	Halk Edebiyatı
Hastane	<i>“...Veysel’in kalbinden gitmez kederi Bu fâni dünyaya geleldenberi* Elim çalar dilim söyler dertleri Bu da benim için kâr hastane.”</i> Âşık Veysel’in Hastahane isimli şiirinin tamamı halk bilimi kapsamındadır.	Halk Edebiyatı
6.Tema Ölçme Değerlendirme	<i>“Yüzde ısrar etme doksan da olur İnsan dediğinde noksan da olur Sakın büyüklenme elde neler var Bir ben varım deme, yoksan da olur. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî”</i> Şiir değerlendirme soruları içersinde soru kökünde kullanılmıştır.	Halk Edebiyatı
Geleneksel El Sanatları Çarşısı	<i>“Kumaşlar nakışlarla, oyalarla; duvarlar çinilerle; bastonlar sedeflerle bezenmiş. Tabak, çanaklar desenlerle; insanlar altın, gümüş gibi takılarla süslenmiş.”</i> Metinde hat, çini, mimari öğelere ait çizimler yer almaktadır.	Maddi Kültür
Geleneksel El Sanatları Çarşısı 1.Etkinlik	<i>“Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi.-mozaik Genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme; ince iş-nakış”</i> Kelimelerin tanımı verilerek bulmacadan bulunması istenmiştir	Maddi Kültür
San’at	<i>“Sen raksına dalarken için titrer derinden Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin, Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin.”</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar

Hecce Yayınları 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 40 metin, 253 etkinlik yer almaktadır. Tespit edilen halk bilimi unsurlarını gösteren tabloya bakıldığında bu metin ve etkinliklerden 18 metin, 19 etkinlik ve 8 tema sonu değerlendirme sorusunda ve 1 hazırlık çalışmasında halk bilimi unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Halk bilimi öğelerine yer verilen tema ve metinler şöyle belirlenmiştir:

“Forsa” (s.20) adlı metinde bir Türk denizcisinin başından geçenler destansı bir biçimde anlatılmıştır. Kara Memiş adlı Türk denizci esir düşmüş ve yıllarca forsalık yapmıştır. İhtiyarlayıp güçten düşüncü köle olarak bir çiftçiye satılmıştır. Burada da karın tokluğuna yıllarca çalıştıktan sonra sokağa atılmıştır. Adaya oğlunun komutasında gelen denizciler tarafından kurtarılmış ve kendisi gibi bir kaptan olan oğluna kavuşmuştur. Bu metinde gelenek, görenek ve inançlar ile maddi kültür unsurları ağır basmaktadır. Özellikle inanç kültürünün kişinin bedeni, ruhu ve iradesi üzerindeki etkileri belirgin olarak anlatılmaktadır. Vatan sevgisi ve dini inanç kültürünün hayatın ne kadar içinde ve hayatın her anında ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Metinde maddi kültür öğeleri de yer almaktadır. Öğrencilerin bu nesneleri tanımaları, işlevleri ve günlük kullanımdaki yerlerine dair bilgiler edinmeleri yönünden önemli görülmüştür. Türk savaş kültüründe önemli bir yere sahip olan kılıç, kalkan, zırh, yatağan ile günlük kullanım eşyaları olan çakşır, kaftan, kavuk gibi nesnelere metinde yer verilmiştir.

“Türkçenin Söz Dizininde-Sevmek” (s.30) adlı metinde sev- fiilinin tarihi kökenine ve günlük kullanımına değinilmiştir. Bu kelimedden türeyen kelimelere ve anlamlarına örnekler verilmiştir. Ayrıca sev- fiilinin kullanıldığı deyimler verilmiş ve hangi durumlarda hangi anlamlara geldiklerine dair örnekler verilmiştir. Yine sev- kelimesinin veya bu kelimedden türetilmiş kelimelerin geçtiği atasözleri örneklerine yer verilmiştir. Kullanımı göstermek için Yunus Emre ve Karacaoğlan’ın şiirlerinden bölümlere yer verilmiştir. Metin sev- fiilinin kökenini açıklarken vermiş olduğu örneklerin birçoğunun Halk Edebiyatı unsurlarından olduğu görülmektedir. Deyimler, atasözleri ve halk şairlerinden, halk ozanlarından örnekler verildiği görülmüştür.

Tema sonunda serbest okuma metni olarak yer verilen “Anadolu’da Tuzun da Bir Sözü Var” (s.41) adlı metinde halk bilimi unsurlarından gelenek, görenek ve inançlara geniş yer verilmiştir. Tuz ile ilgili Anadolu insanının inanmaları ve günlük yaşamda geleneksel kullanımına örnekler verilmiştir. Yeni evlilerin yastıkları altına tuz koymak, misafire tatlıdan önce tuzlu ikram etmesi ve bunlara anlamlar yüklenmesi gibi

geleneksel davranışlara metinde yer verilmiştir. Yeminlerin tuz, ekmek ve kılıç üzerine yapılması; türbe ve mezar ziyaretlerine tuz götürülmesi tuzun inanç kültüründeki yerini yansıtmaktadır.

Milli kültürümüz temasında işlenen “Türk Plastik Sanatları” (s.90) adlı metinde halk bilimi unsurlarından maddi kültür öğelerine yer verilmiştir. Söz konusu metinde farklı alanlara dair örnekler öğrencilere öğretici bir dil kullanılarak anlatılmıştır. Geleneksel olarak üretilen el dokuması halılar ile Türk kadınlarının dokuduğu çorap, kuşak, elbise, başlık, heybe, örtü, vb. günlük eşyalara değinilmiştir. Metinde, süs eşyalarına hayvan figürleri çizme olarak belirtilen ve Türklere özgü olan “hayvan üslubu” anlatılmıştır. Metinde kültürel özellikler taşıyan hat sanatı, çini sanatı, halıcılık ve mimari eserlerden cami örneklerine ait fotoğraflar verilmiştir. Metinde Türk kültüründe plastik sanatların ne kadar önemli olduğu ve korunması, geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Türkiye’de” (s. 98) adlı şiirde Anadolu’nun çeşitli yörelerine dair geleneksel ve kültürel olarak önemli görülen öğelere yer verilmiştir. Çift kulaklı Sürmene bıçağı ile Erzurum’da kılama çay maddi kültüre örnek verilebilir. Dadaloğlu’nun koçaklamasından alınan bir mısra halk edebiyatına, Kırkpınar güreşleri de oyun, eğlence ve müzik halk bilimi unsuruna örnek oluşturur.

“Ergenekon Destanı” (s.104) adlı metin geleneksel Türk sözlü geleneğinin önemli yapıtlarından destan türünde bir metindir. Metinde Göktürkler düşman tuzağına düşmüş ve yok olmanın eşiğine gelmişlerdir. Savaşta kurtulanların düşmandan kurtulup dağlarla çevrili bir bölgede nasıl çoğaldıkları ve günü geldiğinde tekrar ana yurtlarına dönmek için demir dağı eritmeleri anlatılmaktadır. Metin, destan metin türüne eserde yer verilmesi ve Türk kültürü bakımından önemli bir yere sahip olan destanların öğrencilere tanıtılması bakımından önem arz etmektedir.

“Atasözleri Üzerine” (s.114) adlı dinleme metninde atasözlerinin yapısı ve anlamına dair bilgiler verilmektedir. Atasözlerinin ne olduğu, yapısı, söz dizimi, deyimler ile benzerlik ve farkları, nasıl ortaya çıktıkları anlatılmıştır. Bu bilgiler verilirken çeşitli atasözleri kullanılmış, anlamlarına değinilmiş, deyimlerden örnekler yer verilmiştir. Türkçenin zenginliklerinden biri olan atasözü ve deyimler hem yazı dilinde hem konuşma dilinde sıkça kullanılmaktadır. Türkçenin bu konuda diğer dillerle mukayese edildiğinde dünyadaki sayılı dillerden biri olduğu bilinmektedir. Söz konusu

eserin bu konuda bilgilendirici bir metin içermesi ve atasözlerine dair öğrencilere fikir vermesi Türkçe ders kitabının olması gereken bir özelliği olarak görülmüştür.

“Güldüren Gerçek: Nasrettin Hoca” (s.117) serbest okuma metninde Türk kültüründe mizahi anlamda önemi bir yere sahip olan Nasrettin Hoca hakkında bilgilendirici metin şeklinde kısa bilgiler verilmiştir. Yaşamı, eğitimi, başından geçen olaylara dair bilgiler hayatından örneklerle verilmiştir. Özellikle fıkra konusunda Türk kültüründe yer alan ve tanınan Nasrettin Hoca’nın karşılaştığı haksızlıklara bulduğu çözümler ile kadılığı zamanındaki bazı davalarda verdiği kararlar fıkralara konu olmuştur. Metinde bu fıkralara örnekler verilerek onun mizahi yönü ve hazır cevaplılığı anlatılmıştır. Nasrettin Hoca sadece Anadolu coğrafyasında değil Asya kıtasında ve Balkanlarda da bilinen, tanınan ve bu bölge kültürlerinde de yer alan bir kişidir. Eserde Nasrettin Hocaya yer verilmesi ile Anadolu kültürünün Asya ve Balkan coğrafyalarıyla olan ortak değerlerini öğrencilere aktarma ve onlarda bir bilinç oluşturma bakımından olumlu görülmüştür.

“Duateme” (s.128) adlı metinde halk hikâyesi kahramanlarından Battal Gazi’ye atıfta bulunulmuş ve “Allah’ım! Bir an için olsun Türk’ün sesini dinle. Allah’ım Türk milletini daima koru.” gibi dua örneklerine yer verilmiştir.

“Birey ve Toplumsallık” (s.176) metninde Yunus Emre’nin “Bir ben vardır bende, benden içeri” sözüne yer verilmiştir.

“Çömlekçi Baba” (s.187) serbest okuma metninde çömlekçilik sanatı ile ilgili bir hikaye anlatılırken çömlekçiliğin Anadolu’da Hititlerden beri süregelen bir zanaat olduğuna değinilmiştir.

“Güreş” (s.204) adlı şiir metninde ata sporu olarak bilinen güreş sporu şiirsel bir dille anlatılmıştır. Kültür sadece gelenek, görenek, sanat veya edebiyat ile ilgili değildir. Spor da bir kültürel faaliyet koludur. Bu bakımdan halkın yaşantısından yer edinen kültürel özellikler taşıyan spor dallarına ait metinlerin ders kitaplarında yer alması öğrenciler açısından olumlu görülmektedir.

“Lokman Hekim’in Masalı” (s.210) adlı metinde halk kültüründe önemli bir yere sahip olan Lokman Hekim’in hayatına dair bir kesit masal metin biçimiyle verilmiştir. Halk tabipliği konusunda önemli bir yere sahip olan Lokma Hekim günümüzde de etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Sağlık alanında verdiği tavsiyeler hayata dair

öğütleri halen halk arasında yaşamakta ve hem sözlü olarak hem de yazılı olarak gelecek kuşaklara aktarımı devam etmektedir. Metinde de halk hekimliğine dair bilgilere, şifalı otlara değinilmiştir. Metinde Anadolu efsanelerinden olan Lokman Hekimin ölümsüzlüğün sırrını bulması ancak bunu kaybetmesine dair efsaneye değinilmiştir. Metnin Lokman Hekim ve halk hekimliğine ve Anadolu efsanelerine yer vermesi kültürün ders kitapları aracılığı ile aktarılması konusunda incelenmeye değer görülmüştür.

“Hastahane” (s.221) serbest okuma metninde halk ozanlarından Âşık Veysel Şatıroğlu’nun şiirine yer verilmiştir. Halk edebiyatı içerisinde halk ozanlarının eserleri geniş yer tutmakta, kültürel olarak da önemsenmektedir. Halk ozanlığı Türk kültürü içerisinde var olmaya devam etmektedir. Bu bakımdan söz konusu eserin halk ozanlarına ait eserleri barındırması ve öğrencilerin bu eserlere ulaşmasını sağlaması önemli görülmüştür

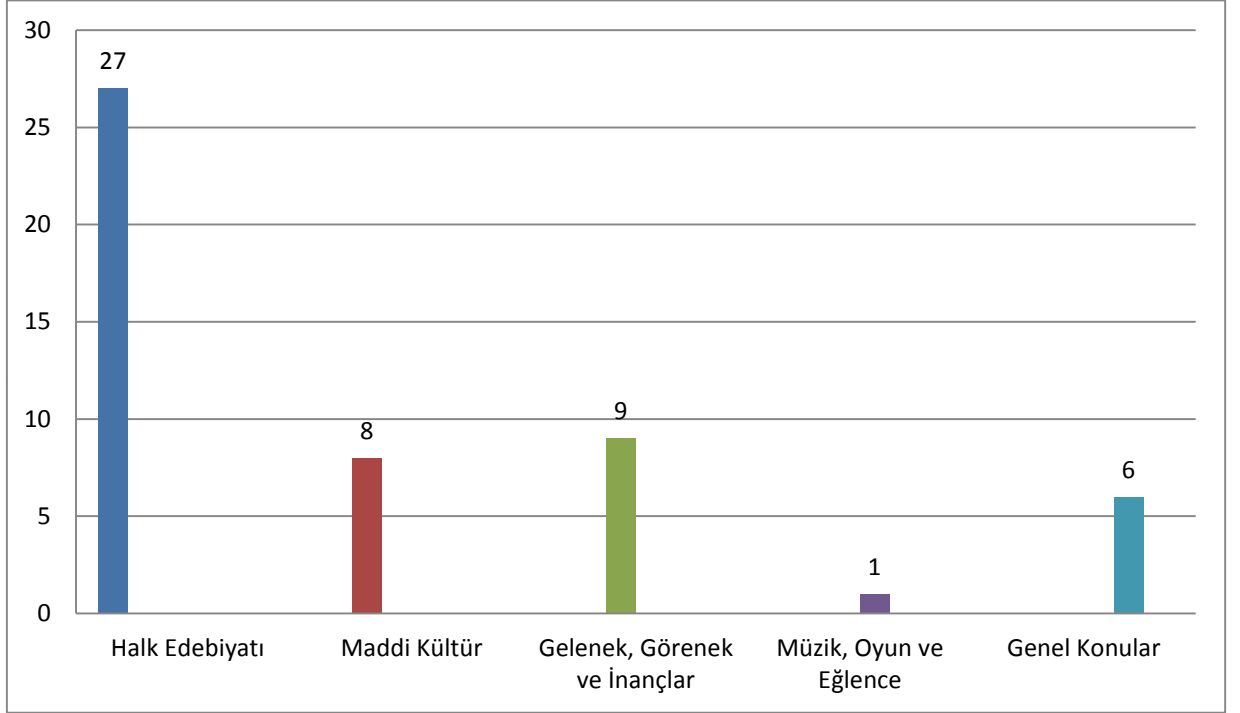
“Geleneksel El Sanatları Çarşısı” (s.239) adlı metinde Bursa’daki Balibey Hanı’nda bir el sanatları çarşısında karşılaşılan sanat eserleri anlatılmaktadır. Metinde hanın mimarisi ve tarihine dair bilgiler verilmiştir. Hanın odalarında üretilen ve satılan el sanatları ürünlerine değinilmektedir. Tezhip, hat, kaligrafi, çini, ebru, tespih ve keçe yapımı, cam sanatı, ahşap dağlama sanatı gibi el sanatlarına değinilmiştir.

Yapılan halk bilimi tespit çalışması sonrasında söz konusu ders kitabı halk bilimi unsurlarını içerme yönünden incelendiğinde bu öğeleri içeren 18 metnin olduğu belirlenmiştir. Toplamda 40 metin içeren kitapta 18 metinde halk bilimi öğelerine yer verilmiş olması eserin halk bilimine önem verme, kültürü gelecek nesillere aktarma amacına hizmet etmeye çalıştığını göstermektedir. Metinlerde konu bakımından çeşitliliğe yer verildiği görülmektedir.

Söz konusu eser, etkinliklerin halk bilimi öğelerine yer vermesi yönünden yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. 253 adet etkinliğe yer verilen eserde halk bilimi unsurlarına yönelik çalışmalar içeren, bilgi aktaran, kültür öğelerini tanıtıcı görev üstlenen etkinlik sayısı 19 ile sınırlı kalmıştır. Bu etkinlikler içerisinde de genellikle kelime anlamı bulma- eşleştirme, kelime ile ilgili cümle kurma, deyim-atasözleri ile ilgili etkinlikler yer almaktadır. Halk biliminin geniş yelpazesi göz önüne alındığında etkinliklerde kullanılabilecek çok fazla materyal olduğu görülecektir. Ancak eserde çok

az sayıda etkinlik halk bilimi ögelerine yer verirken var olan etkinliklerin de birbirini kopya eder şekilde olduğu belirlenmiş çeşitliliğe yer verilmemiştir.

Şekil-1 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Eserde tespit edilen metinler ve etkinlik göz önüne alındığında halk bilimi unsurları bakımından eşit bir dağılımın olmadığı tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen inceleme sonucunda halk edebiyatı unsurlarına diğer halk bilimi unsurlarından çok daha fazla yer verildiği görülmüştür. Daha sonra da gelenek, görenek ve inançlar ile maddi kültür unsurlarının birbirine yakın olduğu ancak müzik-oyun ve eğlence halk bilimi ögesine daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

Metinler içerik olarak incelendiğinde halk şairlerinden Âşık Veysel Şatıroğlu'nun iki şiirine yer verilirken, Karacaoğlu, Yunus Emre, Dadaloğlu gibi şairlerin eserlerine başka metinler içinde veya etkinliklerde parçalar halinde yer verilmiştir. El sanatlarına ve zanaatlarına yer verilmiştir. Nasrettin Hoca fıkralarına ve destan türüne yer verildiği görülmektedir. Atasözleri ve deyimler hem metin içinde hem de etkinliklerde kullanılmıştır.

Metinlerin seçiminde farklı tür ve konuların olması kitabın olumlu yönlerindendir. Ancak geniş bir kültür yelpazesine yayılan Türk kültürünü tanıtırken belli dönemlerin ve şair/yazar eserlerinin dışına çıkılmadığı görülmüştür. Özellikle şiir

alanında çok geniş bir kültüre sahipken aynı şairlerden eserler seçilmektedir. Eserlerin seçiminde tür ve dönem olarak homojen bir dağılım olmadığı saptanmıştır.

Eserde halk bilimi unsurları beş başlıkta incelenmiştir. İnceleme sonucunda halk edebiyatı, gelenek- görenek ve inançlar ile maddi kültür unsurlarına daha çok yer verildiği saptanmıştır. Genel konular ve müzik-oyun ve eğlence unsurlarına ise en az yer verildiği tespit edilmiştir. Özellikle halk tiyatrosuna dair metinlere yer verilmemiştir. Geleneksel Türk tiyatrolarından gölge oyunu, meddah, köy seyirlik oyunları, orta oyununa metinlerde yer verilmediği belirlenmiştir. Eserde çeşitli metin türlerine yer verilirken halk tiyatrosuna dair içeriklere yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak görülmüştür. Eserde halk edebiyatı ürünlerinden şiir ön plana çıkarken kargış, efsane, mani, bilmece, tekerleme, ilahi metin türlerine yer verilmemiştir. Efsane, alkış, halk hikâyesi, fıkra metinlerine müstakil bir şekilde yer verilmemiş başka metinler içerisinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak 8. Sınıf Hecce Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları açısından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda eserin metinler bağlamında azımsanmayacak sayıda metinde halk bilimi öğelerine yer verdiği konu bakımından çeşitlilik olduğu belirlenmiştir. Metin türü bakımından eksiklikler olduğu halk bilimi unsurları bakımından ise eşit dağılım sağlanmadı belirlenmiştir. Eserde yer alan halk bilimi unsurlarının ise öğretici niteliğinin olduğu, öğrenciler için dikkat çekici olduğu belirlenmiştir. Eserin; etkinlikler, hazırlık çalışmaları ve değerlendirme çalışmaları yönünden ise çok fazla eksiklik içerdiği belirlenmiştir. Sayısına oranla etkinliklerde halk bilimi öğelerine çok az yer verildiği saptanmıştır. Hazırlık çalışmalarında kültürel öğeleri araştırmaya yönelten görevler ise eser açısından olumlu bulunmuştur.

4.2. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

8.sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 8 tema ve 40 metin bulunmaktadır. Her tema içerisinde 5 metin mevcuttur. Bunlardan üçü okuma, biri dinleme-izleme, biri de serbest okuma metnidir. MEB Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan temalar ve temalara ait metinler aşağıda sıralanmıştır.

1. Tema: Erdemler

- İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine
- Kaşığı
- İnsanla Güzel
- Kedi ile Fare (Dinleme - İzleme metni)
- Ayaz'ın Definesi (Serbest Okuma metni)

2.Tema: Milli Mücadele ve Atatürk

- Bayrağımız Altında
- Atatürk ve Müzik
- Kınalı Ali'nin Mektubu
- Atatürk'ü Gördüm (Dinleme - İzleme metni)
- Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (Serbest Okuma metni)

3.Tema: Bilim ve Teknoloji

- Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar
- Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri
- Parktaki Bilim
- Uzay Giysileri (Dinleme - İzleme metni)
- Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık (Serbest Okuma metni)

4.Tema: Birey ve Toplum

- Kaldırımlar
- Portakal
- Dilimiz Kuşatma Altında
- Karanlığın Rengi Beyaz (Dinleme - İzleme metni)
- Masal Ağacı (Serbest Okuma metni)

5.Tema: Zaman ve Mekân

- Eşref Saat
- Türkiye
- Peri Bacaları
- Robinson Crusoe (Dinleme - İzleme metni)
- İstanbul'la Hasbihâl (Serbest Okuma metni)

6.Tema: Milli Kültürümüz

- Göç Destanı
- Vatan Sevgisini İçten Duyanlar
- Bir Fincan Kahve
- Kız Kulesi (Dinleme - İzleme metni)
- Karagöz (Serbest Okuma metni)

7.Tema: Doğa ve Evren

- Yılkı Atı
- Rüzgâr
- Gündüzünü Kaybeden Kuş
- Hava Kirliliği (Dinleme - İzleme metni)
- Canberra (Kanberra) (Serbest Okuma metni)

8.Tema: Vatandaşlık

- Haritada Bir Nokta
- Yaşamaya Dair
- Kalbim Rumeli’de Kaldı
- Zeytinyağı Üretimi (Dinleme - İzleme metni)
- İmece (Serbest Okuma metni)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-2 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-Etkinlikler	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Kaşağı 1. Etkinlik	<i>“Sofa: Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol”. Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.</i> <i>“Avlu: Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan, hayat”. Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.</i> <i>“Kaşağı: Hayvanları tımar etmek için kullanılan sacdan, dişli araç”. Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.</i> <i>“Eyer: Binek hayvanların sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne” Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.</i>	Maddi Kültür
Atatürk ve Müzik	<i>“Aslında Atatürk’ün nezdinde halk müziğinin de ayrı bir yeri vardır. Onun özellikle Rumeli türkülerini severek dinlediği herkesin malumudur.</i>	Müzik - oyun ve Eğlence

	<i>En sevdiği türküler arasında, “Aliş’imin Kaşları Kare, Atladım Bahçeye Girdim, Ayağına Giymiş Sedef Nalini, Bülbülüm, Dağlar Dağlar, Gide Gide Yarelerin Derildi, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağ’dan Kalkan Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep” gibi türküler yer almıştır. O günlerde bu türküler en iyi icra edenlerden biri de Safiye Ayla’dır.”</i>	
Kınalı Ali’nin Mektubu-	<i>“Komutanlarına ve arkadaşlarına söyle seninle dalga geçmesinler. Bizde üç işe kına yakarlar: Gelinlik kıza; gitsin ailesine, çocuklarına kurban olsun diye... Kurbanlık koça, Allah’a kurban olsun diye... Askere giden yiğitlerimize, vatana kurban olsunlar diye...”</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Kınalı Ali’nin Mektubu- 1. Etkinlik	<i>“Orak: Yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin, ot vb. biçme aracı. İlgili etkinlikte öğrencilerden uygun olan sözcüğü anlamıyla eşleştirmesi istenmiştir.”</i> <i>“Kına: Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.” İlgili etkinlikte, öğrencilerden uygun olan sözcüğü anlamıyla eşleştirmesi istenmiştir.</i>	Maddi Kültür
Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri-	<i>“- Dur oğul, dur! Azığı almayı unutmuşsun. Al şu çıkını da heybene koy.”</i>	Maddi Kültür
Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri 5. Etkinlik	<i>“Türkiye’de çeşit çeşit boncuk kullanıyorlar. Yörükler “dalgöz” adını verdikleri deve boncuğunu çocuklarına, develerine ve kemerlerine takıyorlar. Aynı boncuğa Karadeniz’de “yılanbaşı” diyor. Bu boncuklar Filipinlerden gelen deniz kabuklarından yapılıyor.”</i>	Maddi Kültür
Eski çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık	<i>“Günümüzde dişlerimizle ilgili bir sorununuz olduğunda diş hekimine gideriz. Orta Çağ’da diş tedavisi yapmak berberlerin işiymiş. Hatta o zamanlarda berberlere hekim denirmiş. 18. yüz yılda diş hekimliğinin uzmanlık gerektiren bir iş olduğu anlaşılmış ve artık berberler diş hekimliği yapmamaya başlamış.”</i>	Genel Konular
Portakal	<i>“Sofrada azıcık başını çevirsen önündeki ekmek kaybolur. Ekmeğe katık ettiğin ne ki zaten; çökelek, turşu, soğan, bulursan pekmez...”</i>	Maddi Kültür
Dilimiz Kuşatma Altında	<i>“Ayaküstü lokantaya yakıştırılan “Şip Şak” gibi güzel bir ad, ne hikmetse İngilizce olarak Ship Shak (uydurma bir İngilizce) yazılabiliyor. Kulelerin adı tower (tavır), alışveriş merkezlerinin shopping center (şoping sentur),</i>	Genel Konular

	<i>ayakkabı mağazaları shoe center (şu sentir) oluyor.”</i>	
Dilimiz Kuşatma Altında 4.Etkinlik	<i>“Saklambaç, en az iki kişiyle oynanır. Öncelikle bir ebe belirlenir. Ebe, duvara yasladığı ön kolu üzerine yüzünü ve gözüünü kapatarak önceden belirlenen bir sayıya kadar sayar. Saymaya başladığında da diğer oyuncular saklanır. Ebe saymayı bitirince “Önüm, arkam, sağım, solum sobe; saklanmayan ebe!” diye bağırır ve diğer oyuncuları bulmaya çalışır. Diğer oyuncular ise ebenin korunaksız bıraktığı ebe duvarına “Sobe!” diye bağırarak dokunmaya çalışır.”</i>	Müzik, Eğlence ve Oyun
Dilimiz Kuşatma Altında 5. Etkinlik	<i>“Karamanoğlu Mehmet Bey’i arıyorum Göreniniz, bileniniz, duyanınız var mı? Bir ferman yayınlamıştı: “Bugünden sonra, divanda, dergâhta, bargâhta, mecliste, meydanda Türkçe’den başka dil konuşulmaya!” diye.”</i>	Genel Konular
Eşref Saat	<i>“Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” diye bir söz vardır.”</i>	Halk Edebiyatı
Eşref Saat 2. Etkinlik	<i>“A. Aşağıdaki cümlelerde geçen deyimlerin cümlelere kattığı anlamları altlarına yazınız. Dünya nimetlerinin lezzetlerine kendilerini kaptırmış olanlar öğle vaktinin gelmesini iple çekerler. Talih o saatlerde adamın yüzüne gülmeye başlar. B. Deyimlerin anlatıma olan katkısını yazınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Türkiye’m	<i>“...Çift kulaklı Sürmene bıçağı belimde. Varmışım çiğ köfte yemeye Adana’ya Dört bardak kıtlama çayla Erzurum’da...</i>	Maddi Kültür
	<i>Dadaloğlu’ndan bir koçaklama dilimde:</i>	Halk Edebiyatı
	<i>... – Şu yalan dünyaya geldim geleli... ...Desteye güreşmişim Kırkpınar’da...”</i>	Oyun, Eğlence ve Müzik
Türkiye 1. Etkinlik	<i>“oba” Etkinlik içerisinde öğrencinin sözcüğü araştırması istenilmiştir. “harman” Etkinlik içerisinde öğrencinin sözcüğü araştırması istenilmiştir.</i>	Maddi Kültür
Türkiye 7.etkinlik	<i>“Türkiye ile ilgili görselleri inceleyiniz. Görsellerin size hissettirdiklerini anlatan bir şiir yazınız. Şiirinize uygun bir başlık koyunuz.”</i> Etkinlikte yukarıdaki açıklama verilerek kültürel değerlere sahip mimari yerlerin ve doğal güzelliklerin fotoğrafları verilmiştir.	Genel Konular
Peri Bacaları	<i>“Bu türlü biçimlere, türlü hareketlere halk burada türlü efsaneler yaratmıştır. Maçan’daki bacalar ormanın efsanesi şudur: Zamanında buralar güzel bir ülkeymiş. Bereket fişkırmış topraktan. İnsanlar birbirlerini</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar

	<i>sayarlarmış, severlermiş. Fakiri fakir, zengini zengin değilmiş...</i>	
Göç Destanı	<i>“Bunun üzerine Çinliler, prenseslerine karşılık, bu kayanın kendilerine verilmesini istediler. Yeni hakan, yurt içindeki bu taş parçasını Çinlilere kıskanmaksızın verdi. (Hâlbuki bu mukaddes bir taşı. Uygur ülkesinin saadeti, bu tılsımlı taşın, Türk bütünlüğünün ve yurtseverliğinin sembolü olan bu kayanın yurttaki kalmasına bağlıydı. O giderse saadet de giderdi.)”</i> <i>“Bu, büyük hadise oldu: Vatandaki bütün kuşlar, hayvanlar, kendi dilleriyle bu kayanın gidişine ağladılar. Yedi gün sonra da Tigin öldü. Memleket felaketten kurtulamadı. Halk, rahat yüzü görmedi. Irmaklar kurudu. Göllerin suyu tükendi. Toprak çatladı, yiyecek vermez oldu.”</i> Göç destanının tamamı halk bilimi ögesidir.	Halk Edebiyatı
Göç Destanı 5.Etkinlik	<i>“Göç Destanı” aşağıdaki özelliklerden hangilerini taşımaktadır? Belirlediğiniz maddelerin numaralarını noktalı yere yazınız.</i> <i>1. Anonim olup halkın ortak belleğinin ürünüdür.</i> <i>2. Belli bir ulusun özelliklerini yansıtır.</i> <i>3. Bilimsel bir üslupla yazılır.</i> <i>4. Genellikle gazetelerden tanıdığımız yazı türüdür.</i> <i>5. Tarihî ve sosyal olaylardan doğar, beslenir.”</i> ... Etkinlikte destan türünün özellikleri kavratılmaya çalışılmıştır.	Halk Edebiyatı
Göç Destanı 6. Etkinlik	<i>“Nasreddin Hoca’nın Hayat Hikâyesi” metnini okuyunuz. Koyu ve farklı yazı karakteri ile yazılmış sözcük ve sözcük gruplarını tespit ediniz. Yazı karakterlerini bu şekilde kullanmanın amacının ne olabileceğini metnin altındaki alana yazınız.”</i> Etkinlikte Nasrettin Hoca’nın hayatına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Göç Destanı 7.Etkinlik	<i>“Aşağıdaki Nasreddin Hoca fıkrasını okuyunuz.”</i> <i>“Adamın biri Hoca’ya misafir olmuş. Hoca misafire elinden gelen ikramı yapmış. Yedirmiş, içirmiş. Geç vakitlere kadar yanında oturmuş, onunla sohbet etmiş. Tam yatma zamanı misafirin canı üzüm istemiş. Bunu da açıktan söyleyememiş. Bir makam tutturarak şarkıya benzer şöyle bir şey okumuş:</i> <i>— Bizim iller, bizim iller, Yatarlarken üzüm yerler! Bu saatte misafirin önüne bir de üzüm çıkarmak Hoca’nın hiç de işine gelmemiş. Hemen misafirin söylediği makamla şu cevabı</i>	Halk Edebiyatı

	vermiş: — Bizde öyle âdet yoktur, Saklarlar da güzün yerler! Etkinlikte Nasrettin Hoca'nın Bizim Eller Bizim Eller fıkrasına yer verilmiştir.”	
	“b) Fıkradaki mizahi ögelere dikkat ediniz. Siz de öyküleyici anlatımı kullanarak “misafirperverlik” konulu bir hikâye yazınız. Hikâyenizde mizahi ögelere yer veriniz ve yazınıza uygun bir başlık koyunuz”	
Gelecek Derse Hazırlık	“Türkü hikâyelerini araştırınız. Beğendiğiniz türkü hikâyesini sınıfa getiriniz”	Halk Edebiyatı
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	... “Vatan bizim, ülke bizim, el bizim, Emin ol ki her çalışan kol bizim. Ayyıldızlı bayrak bizim, mal bizim Söyle Veysel övünerek överek.” Metnin bütünü halk edebiyatı ürünüdür.	Halk Edebiyatı
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar- Hazırlık	“Âşıklık geleneği nedir? Bildiğiniz saz şairleri kimlerdir?” “Türkü dinlemeyi sever misiniz? Bildiğiniz bir türküyü arkadaşlarınıza söyleyiniz” (...)	Halk Edebiyatı
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar 5. Etkinlik	“Şaşar Veysel işbu hâle Gâh ağlaya gâhi güle Yetişmek için menzile Gidiyorum gündüz gece.”	Halk Edebiyatı
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar 9. Etkinlik	“Türkülerin millî kültürümüzdeki yeri ve önemiyle ilgili, defterinize bilgilendirici bir metin yazınız. Yazınızda günlük hayattan örnekler veriniz.”	Halk Edebiyatı
Bir Fincan Kahve Hazırlık Çalışmaları	“Kültürümüzde misafire ikramda bulunmak sizce neden önemlidir? Kahve içmenin kültürümüzdeki yeri hakkında ne düşünüyorsunuz? Anlatınız.”	Gelenek, Görenek ve İnaçlar
Bir Fincan Kahve	“Bu yüzden Anadolu’da ‘Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır!’ sözü, her yerde, her zaman söylenir durur.”	Gelenek, Görenek ve İnaçlar
Bir Fincan Kahve	“Kahvelerim pişti gel, Köpükleri taşı gel, Eyi günün dostları Kötü günüm geçti gel.”	Halk Edebiyatı
Bir Fincan Kahve	“İstanbul’da açılan yazlık ve kışlık kahvehaneler, bu kahvehanelerde kahve gelenek ve görenekleri, yerli ve yabancı pek çok yazara konu olmuştur. Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz “kallavi”	Gelenek, Görenek ve İnaçlar

	<i>fincanlarda içilen sadesinden şekerlisine, türüm türüm koka, buram buram tüten kahveler “Türk kahvesi” adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur.”</i>	
Bir Fincan Kahve 2.Etkinlik	<i>“Bir Fincan Kahve” metninden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız. “Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler? / Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler.” dizelerinde kahvenin ikramıyla ilgili hangi özelliğe değinilmiştir? Belirtiniz “Gönül ne kahve ister, ne kahvehane / Gönül sohbet ister, kahve bahane.” dizeleriyle ne anlatılmak istenmiştir? Kahve gibi geleneksel başka içeceklerimiz var mıdır? Varsa örnek veriniz.”</i>	Genel Konular
Bir Fincan Kahve 5. Etkinlik	<i>Etkinlikte Anadolu’daki kültürel öneme sahip beşeri yapılar ve doğal yerlerin fotoğraflarına yer verilmiştir.</i>	Genel Konular
Bir Fincan Kahve 7. Etkinlik	<i>“a)Millî kültürümüzde önemli bir yeri olan ebru sanatını öğrenmek için kursa katılmak istiyorsunuz ve bununla ilgili bir araştırma yapıyorsunuz. İnternet üzerinden yaptığınız araştırmada karşınıza aşağıdaki forum çıktı. Forumda yer alan metni okuyunuz. Ardından yönergeye göre b bölümündeki etkinliği yapınız. Umay Merhaba, ebru kursuna katılmak istiyorum ama nereye ve nasıl başvuracağımı bilemiyorum. Bu konuda bana yardımcı olursanız çok sevinirim”</i>	Genel Konular
Gelecek Derse Hazırlık	<i>“Yörenizdeki yer adları ile ilgili efsaneleri araştırınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Kız Kulesi-Hazırlık Çalışmaları	<i>“1. Derse hazırlık bölümünde yer adları efsaneleri ile ilgili araştırmalarınızı arkadaşlarınız ile paylaşınız. 2. Kız Kulesi ile ilgili herhangi bir bilginiz var mı? Varsa anlatınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Kız Kulesi	<i>Dinleme Metninde Kız Kulesi efsanesine yer verilmiştir.</i>	Halk Edebiyatı
Kız Kulesi 7. Etkinlik	<i>“Öğretmeninizin izleteceği Türkiye’yi tanıtan reklam filminin amacını (kültür aktarma, bilgilendirme, ikna etme) sözlü olarak belirtiniz.”</i>	Genel Konular
Kız Kulesi 8. Etkinlik	<i>“Reklam filminden hareketle millî kültür unsurlarımızla ilgili konuşma yapınız. Konuşmanızda günlük hayattan örnekler veriniz.”</i>	Genel Konular
Kız Kulesi 10. Etkinlik	<i>“Falcılar sırayla kralın kızının falına bakmışlar.”</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Karagöz	<i>Metnin bütünü ilgili folklor unsuruyla ilişkili olduğu için metnin tamamına ekler bölümünde yer verilmiştir.</i>	Müzik - oyun Ve Eğlence

Karagöz	“Çayıra saldıım koyunu Bolca içirdim suyunu Karagöz’üm çık gel artık Başlatalım şu oyunu” “Havaya attım fişegi Dolandı dört bir köşeyi Hacivat’ı sorarsanız Mahallenin kör eşegi.”	Halk Edebiyatı
Tema Sonu Değerlendirme Çalışmaları	“(I) Ebru sanatı, kendine has malzeme ve uygulama özelliğine sahiptir. (II) Ebru sanatında kullanılan bütün malzeme ve araçlar ebrucu tarafından hazırlanır. (III) Boyaların tamamı tabiattan doğal yöntemlerle elde edilir. (IV) Suyun yoğunlaşmasını sağlayan kitre, bitkisel esaslı bir ana malzemedir ve boyaların kitre üzerinde açılmasını sağlayan doğal asit de hayvanın safra kesesindeki öddür.” Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?	Halk Edebiyatı
Yılkı Atı	“Bir Orta Anadolu köyünde İbrahim, ahırdaki samanının öküzlere, taya ve kır ata yetmeyeceği düşüncesiyle Dorukısrak’ı “yılıkılık” eder. Emektar hayvanı ahırdan, köyünden sürer. Kısarak, kışın dağda başının çaresine bakacak ve çıplak doğayla savaşacaktır. Sert kışta kaderine terk edilen kısarak, köyün kendisi gibi kovulmuş diğer atlarıyla dağlarda ölüm kalım savaşına girer.”	Genel Konular
Gündüzünü Kaybeden Kuş- 1.Etkinlik	“Üzerlik: Sedef otugillerden, yaprakları almasıık, çiçekleri beyaz renkte, susama benzeyen tohumları acı olan, halk hekimliğinde tedavi amaçlı, tütsü olarak kullanılan bir bitki.” Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.	Gelenek, Görenek ve İnaçlar
Haritada Bir Nokta	“Balığın bol çıkmaya başladığı duyulduğu zaman, dışarıdan da insanlar gelirdi. Dışarıdan ırba katılanlar pay almazlardı. İrip tayfası ile reis, gönüllerinden ne koparsa o kadar balık verirdi kendilerine.”	Genel Konular
Haritada Bir Nokta 1. Etkinlik	“İrip: Bir tür balık ağı, ıgrip. Çapara: Bir çeşit olta, çok ıgneli olta”. Sözcük, bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir etkinlikte anlamı verilerek öğrencilere sorulmuştur.	Maddi Kültür
İmece	“Ayna tutmayı bir Hıdırellez günü gördüm. Bir delikanlı kalenin üstünden, ta aşağıdaki Ceyhan kıyısındaki düzlükte eğlenen kızların içindeki sevgilisine ayna tutuyordu. Sonra ayna tutmayı çok gördüm. Aynanın şavkı, benim kafamda aşkla birleşti. Ne zaman ayna şavkı görsem aklıma hep	Gelenek, Görenek ve İnaçlar

renkli Hıdırellez gelir. Aşk gelir. Bir çiçek, bir renk, bir doğa cümbüşünün içinde ayna şavkı. Aşka yakışır.”

8. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabı halk bilimi unsurlarını içermesi bakımından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda halk bilimi unsurlarını içeren metinler ve halk bilimi unsurlarını içermek şekilleri kısaca verilmiştir.

Ömer Seyfettin’e ait olan ve erdemler teması içerisinde bulunan “Kaşığı” (s.20) adlı metinde atları tımar etme arzusunda olan bir çocuğun başından geçenler anlatılmıştır. Yapmış olduğu eylemin sorumluluğunu almaktan korktuğu için suçu kardeşinin üzerine atan çocuk, kardeşinin ölümü üzerine büyük bir pişmanlık duygusuna kapılmıştır. Metin, yapmış olduğumuz her türlü fiilin sorumluluğunu üstlenmemiz gerektiği savını çocuklara sezdirmeyi amaçlamaktadır. Parça, Türk geleneğinin önemli bir hayvanlarından biri olan atların bakımı hakkında da ipuçları barındırmaktadır. Ayrıca köylü kadınların kuşpalazı olan çocuğa yönelik yapmış oldukları tedavi yöntemleri halk hekimliği açısından incelenmeye değer görülmüştür.

Atatürk’ün müziğe ilgisini ve hassasiyetini konu alan “Atatürk ve Müzik” (s.52) adlı parçada Atatürk’ün Türk müziğini geliştirmek için yapmaya çalıştığı inkılaplar anlatılmıştır. Ayrıca kültürümüzün önemli birimlerinden biri olan Türk halk müziğine verdiği değer ve önem de parçada işlenmiştir.

Çanakkale savaşı yıllarında kaleme alınmış bir mektuptan hareketle oluşturulmuş “Kıvalı Ali’nin Mektubu” (s.60) adlı metin, Ali adında bir askerin başına yakılmış kınayı konu almaktadır. Komutanının sorusu üzerine annesine bir mektup yazarak başına neden kına yakıldığını öğrenmeye çalışan Ali mektubuna cevap alamadan şehit düşmüştür. Ali şehit düştükten sonra kışlaya ulaşan ailenin mektubunu komutan okur ve vatana kurban olsun diye Ali’nin başına kına yakıldığını öğrenir. Parçada geleneksel olarak toplumumuzda kına yakma kültürüne dair bilgiler bulunmaktadır.

“Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık” (s.110) adlı serbest okuma metninde ilkel çağlarda insanların diş sağlığına dikkat ettiklerine dair bilgiler

verilmiştir. Parçada toplumların asırlardan beri kullana geldiği çeşitli halk hekimliği bilgilerine de yer verilmiştir.

Geleneksel Türk aile yapısını yansıtan “Portakal” (s.122) adlı metinde kalabalık bir aile ortamında büyüyüp yatılı okulda okumak zorunda kalan bir çocuğun portakal ve özlem duygusunu nasıl ilişkilendirdiği anlatılmaktadır. Metin içerisinde üç kuşağın birlikte yaşam sürdüğü geleneksel aile yapısı hakkında bilgilere rastlanmıştır.

“Peri Bacaları” (s.162) Yaşar Kemal ve arkadaşı Mustafa’nın Göreme gezisi sırasında yaşadıklarını ve bu doğal yapılara karşı hissettiklerini kaleme aldıkları bir metindir. Peri bacalarına dair oluşturulmuş bir efsaneye de metinde yer verilmiştir. Bu efsane; bereketli ve zengin bir toprak parçası olan Maçan’ı işgal etmeye kalkışan askerlerin taş kesildikleri ve bugünkü peri bacaları şekline dönüştükleri rivayeti üzerinedir.

Uygurlara ait olan “Göç Destanı” (s.178) milli kültürümüz teması içerisinde bulunan ilk metindir. Ders kitabında bulunan “Göç Destanı” şu şekilde özetlenebilir: Kutsal bir ışığın bir ağaç üzerine inmesi sonucu ağaçtan beş çocuk dünyaya gelir. Aralarında en yetkin olduğuna inanılan biri Uygur tahtına oturtulur. Onun ölümünden sonra tahta gelen hakan Çinli prensesle evlenmesi karşılığında ülke için kutsal kabul edilen kayayı Çinlilere verir. O günden sonra ülkede büyük bir kıtlık baş göstermeye başlar. Yaşanan bu kıtlık üzerine göç etmek mecburiyetinde kalan Uygurlar bu durumdan ders çıkararak yeni bir şehre yerleşirler. Destanlar toplumların ortak belleklerinin ürünü olan çeşitli olağanüstülükleri içerisinde barındıran halk edebiyatının anonim ürünleridir. Destanlar, Türkçe öğretim programına göre 8. sınıfta ele alınması gereken bir edebi türdür.

Âşık Veysel’e ait olan “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” (s.186) adlı halk şiirinde ülkemizin gelişmesini ve kalkınmasını sağlamak amacıyla fert olarak üzerimize düşenler anlatılır. Ayrıca metne bağlı oluşturulan etkinlikler aracılığıyla âşıklık geleneği, türkü ve pul koleksiyonu oluşturma gibi halk kültürü öğeleri öğrencilere aktarılmaya çalışılmıştır. 11’li hece ölçüsüyle kaleme alınmış ve beş dörtlükten oluşan şiirde ölçüyü tutturmak için hece düşmesine yer verilmiş ve bu durum dipnot kısmında öğrencilere açıklanmıştır. Türk halk şiiri, Türk halk edebiyatının ve kültürünün önemli

ögelerindendir. Şiirin sahibi Âşık Veysel’de âşıklık geleneği ve halk kültürü açısından önemli bir şahsiyettir.

“Bir Fincan Kahve” (s.192) adlı parçada Türk kültürünün önemli unsurlarından biri olan Türk kahvesinin tarihçesi, hazırlanışı ve ikramı hakkında bilgiler mevcuttur. Konukseverliğin temelini oluşturan Türk kahvesinin sohbet ve dostluklara kapı aralayan bir unsur olduğu dile getirilmiştir.

“Kız Kulesi” (s.200) adlı dinleme-izleme metni kız kulesi efsanesini konu alır. İstanbul’un sembol yapılarından biri olan kız kulesi hakkında yazılan bu efsane şu şekildedir: Kızını her şeyden ve herkesten sakınan Bizans kralı bir gün falcılara kızı hakkında fal baktırır. Falcıların “kızınızı yılan sokacak” demesi üzerine güvenli olacağını düşündüğü boğazın ortasında bir kule yaptırır. Kulenin dört bir yanına nöbetçiler diker. Bir gün canı üzüm isteyen kıza nöbetçiler bir küfe üzüm getirirler. Üzümlerin arasında saklanmış vaziyette bulunan yılan aniden kralın kızını ısırır ve kız oracıkta can verir.” Aslında kız kulesi gözetleme amacıyla yapılmış fakat belli bir süre geçtikten sonra halk tarafından bu yapıya kız adı verilmiş ve bu efsane oluşturulmuştur. Halk tarafından doğru olduğuna inanılan ve genellikle bir olay, bir kahraman veya bir mekân üzerine söylenen söylenceler Türk halk edebiyatının önemli türlerindendir.

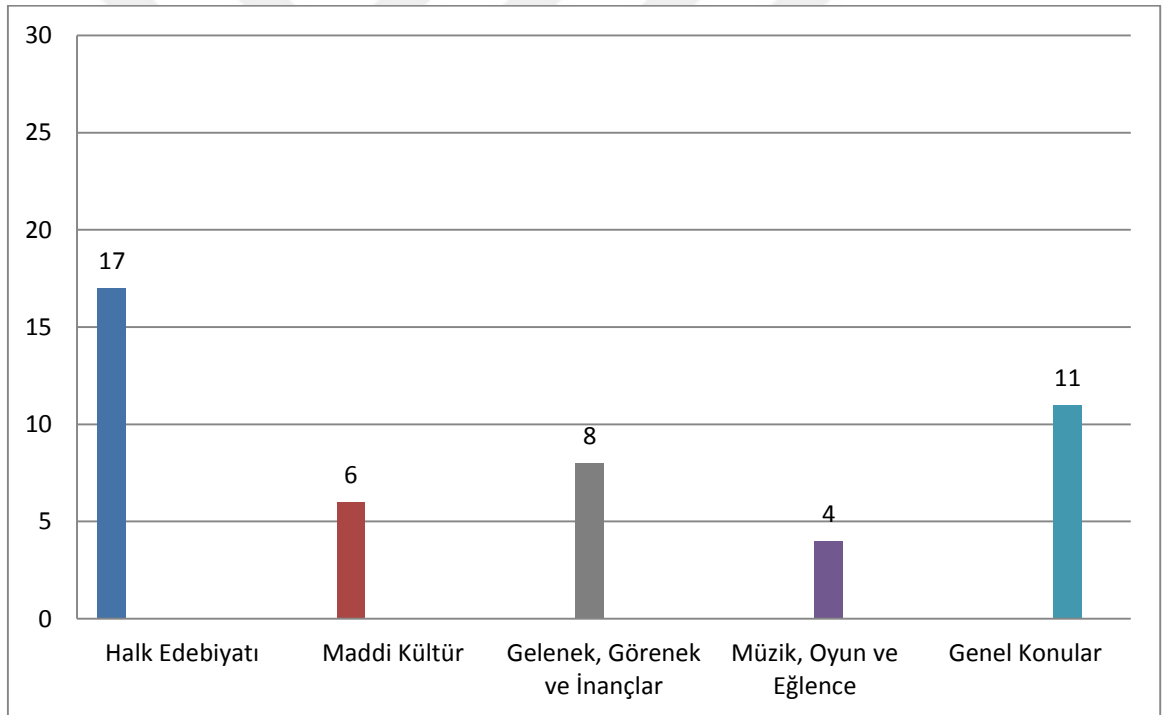
Milli kültürümüz teması içerisinde bulunan “Karagöz” (s.206) adlı geleneksel tiyatro metni, kişinin her daim kendini geliştirmesi ve değiştirmesi gerektiğine dair bilgiler içermektedir. Geleneksel Türk halk tiyatrosunun en gözde türlerinden olan Karagöz aynı zamanda Türk halk kültürünün önemli mizah unsurlarındandır.

Yaşar Kemal’in “İmece” (s.280) adlı metni geleneğimizin mihenk taşlarından biri olan İmece kültürü üzerine yazılmıştır. Parçada, kırsal kesimde yapılan imece usulünün bir dayanışma ve yardımlaşmadan daha fazla şey ifade ettiği vurgulanmıştır. Bu tür faaliyetlerde insanlarla bir arada bulunabilmenin, oyunlar oynayabilmenin, türküler söyleyebilmenin ne denli kıymetli olduğu üzerinde durulmuştur. Önemli bir kültürel birikimi içerisinde barındıran imece kültürüne ait bu metnin serbest okuma metni olarak değil de okuma metni olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf ders kitabında 8 tema 40 metin 252 etkinlik mevcuttur. Ders kitabında; çalışma sırasında edinilen bulgulara dair tespitler şu şekildedir: Toplamda 12 metin ve 21 etkinlikte halk bilimi unsurlarına yer verilmiştir. Ayrıca

Gelecek Derse Hazırlık, Hazırlık Çalışmaları ve Tema Sonu Değerlendirme bölümlerinde de 5 halk bilimi unsuruna yer verildiği tespit edilmiştir. Kitabın tamamında 40 metin 252 etkinlik olduğu düşünüldüğünde hem metinlerde hem etkinliklerde daha fazla halk bilimi ögesine yer verilebileceği görülmüştür. Özellikle bazı metinlerde halk bilimi unsurları halk şairine ait bir mısra, bir atasözü verme şeklinde cümle düzeyinde tespit edilmiştir. Bu nedenle bu metinlerde bir iki cümle dışında metnin genelinde halk bilimi unsurlarına yer verilmediği belirlenmiştir. Bu durum halk bilimi ögelerine yer veren metin sayısının daha da az olduğunu göstermektedir. 8 tema içerisinde en fazla halk bilimi unsurunun bulunduğu tema beklendiği gibi “Milli Kültürümüz” temasıdır.

Şekil-2 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Kitaptaki metinlerin ve etkinliklerin içeriklerine bakıldığında “halk edebiyatı” ögelerine diğer halk bilimi ögelerinden daha fazla yer verildiği gözlemlenmiştir. Daha sonra genel konulara yer verildiği görülmektedir. Genel konuların fazla olmasında özellikle etkinlik ve hazırlık çalışmalarında düşünceye dair sorular ile bir sonraki metne yönelik kültürel araştırma, ödev, hazırlık görevleri etkili olmuştur. En az yer verilen halk bilimi unsuru ise müzik - oyun ve eğlence olmuştur. Grafik incelendiğinde halk bilimi unsurlarına yer verme bakımından eşit bir dağılımın olmadığı görülmektedir.

Ders kitaplarında yer verilen halk bilimi unsurlarının birbirine yakın oranda yer verilmiş olması öğrencilerin her halk bilimi unsuruna yönelik dengeli bir kültürlenme sağlamasına olanak tanıyacaktır. Ancak yapılan inceleme sonucunda eşit bir kültürlenmenin olamayacağı, eserin halk edebiyatına yoğunluk verdiği, müzik - oyun ve eğlence unsurunu göz ardı ettiği görülmüştür. Dengeli bir kültür aktarımına olanak tanınmadığı görülmektedir.

Söz konusu eser incelendiğinde çeşitli metin türlerine ve kültürel öğelere yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak metin seçiminde homojen bir dağılım görülmemektedir. Metin türleri çeşitli olsa da halk bilimi konusundaki metin türlerinden bazılarına yer verilmediği görülmektedir. Eserde yapılan inceleme sonucunda halk edebiyatı metin türlerinden alkış, kargış bilmece, tekerleme, ağıt, ilahi, masal, türlerine yer verilmediği görülmüştür. Göç destanı ile destan türüne örnek verilmiş. Âşıklık geleneği bu eserde de yer bulmuş ve Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirleri ile halk şiiri ve türküyeye örnekler verilmiştir. Âşık Veysel Şatıroğlu'nun iki şiirine yer verilmiştir. Ancak eserin âşıklık geleneğinde birçok şair olmasına rağmen iki metni de aynı halk ozanından seçmiş olması bir eksiklik olarak görülmüştür. “Peri Bacaları” metni içerisinde efsane türüne örnek verilmiştir. Efsane metin türü “Kız Kulesi” dinleme metni ile de örneklenmiştir.

En az yer verilen halk bilimi ögesinin ise “oyun, eğlence ve müzik” olduğu belirlenmiştir. Geleneksel Türk halk tiyatrolarından Karagöz-Hacivat'a yer verilmiş ve bu eser içinde mani metin türüne örnekler verilmiştir. Geleneksel çocuk oyunlarından “saklambaç” oyunu nasıl oynandığı anlatılarak metin içerisinde verilmiştir. Halk müziği konusunda türkülere değinilmiştir.

Eserde çeşitli günlük kullanım eşyalarına, el sanatları ürünlerine yer verilerek maddi kültür unsurlarına değinilmiştir. Maddi kültür unsurlarına çok sınırlı bir şekilde yer verildiği görülmüştür. Günlük kullanım eşyalarına metin akışı içerisinde yer verilmiştir. Özellikle kültür ögesi olarak tanııtma amacı güdülmemiştir.

İncelenen eserler içerisinde genel konular başlığına en çok yer veren kitap olması bakımından dikkat çekmektedir. Bu konuda ödev ve hazırlık çalışmaları önem arz etmektedir. Öğrencileri araştırmaya ve bilinçli bir şekilde kültürel öğeleri öğrenmeye sevk etmesi bakımından esere olumlu bir özellik katmaktadır. Öğrencileri

görevler vasıtası ile kültürel öğelerle tanıştırma ve öğrencinin kendi çabası ile bilgilenmesine, yaparak-yaşayarak öğrenmesine olanak tanınması bakımından kültür aktarımı amacına hizmet ettiği görülmektedir.

4.3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları ve Yorumlar

Bu bölümde 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları bakımından incelenmesinden elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

7. sınıf Özgün Yayınları Türkçe ders kitabı metin listesi:

1.Tema: Bilim ve Teknoloji

- Çizgi Film Nasıl Yapılır?
- Matematiğin Şiirselliği
- Teknoloji Gelişiyor. Dünya Değişiyor
- Yaratıcı Beyin – Dinleme Metni
- Albert Einstein- Serbest Okuma Metni

2.Tema: Millî Mücadele ve Atatürk

- Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey; Karanlık Limanın Martısı
- Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?
- Gazi Mustafa Kemal Atatürk
- Düşman Askeri Neden Ağlıyordu- Dinleme Metni
- Mehmet Akif Ersoy’a Mektup- Serbest Okuma Metni

3.Tema: Okuma Kültürü

- Okumak
- Şiir
- Güzel Kitap
- E-Kitaplar- Dinleme Metni
- Lütfen Süleyman’ın Yanağından makas Almayın-Serbest Okuma Metni

4.Tema: Erdemler

- Adalet Heybesi
- Çerçi Bekir
- Oduncunun Eşeği
- Tuhaf Bir Şaka-

- Dürüstlük ve Konfüçyüs (Serbest Okuma Metni)

5.Tema: Kişisel Gelişim

- Hasan Lâtif Sarıyüce
- Dinleyen İnsan Olabilmek
- Ağaç ve Sen
- Finlandiya'dan (Dinleme Metni)
- Erik Ağacı (Serbest Okuma Metni)

6.Tema: Millî Kültürümüz

- Tel ile Örülen Dantel: Telkârî
- Taştın Yine Deli Gönül
- Bir Sıcak Çorbada Anadolu
- İnşallah (Dinleme Metni)
- Binlerce Yıllık Bir Sanat Minyatür (Serbest Okuma Metni)

7.Tema: Sağlık ve Spor

- Dengeli Beslenme
- İkiz Kardeş: Müzik ve Şifa
- Bir Hayalim Var Benim
- Koca Yusuf (Dinleme Metni)
- Spor Her Yerde (Serbest Okuma Metni)

8.Tema: Doğa ve Evren

- Sevgi Döngüsü
- Savaşa Gidenin Köpeği
- Bahar Türküsü
- Rüzgâr (Dinleme Metni)
- Uzayda Yaşam (Serbest Okuma Metni)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
---	-----------------------------	-------------------------------------

Etkinlikler		
Matematiğin Şiirselliği	“Divan şairi Hayalî’nin dediği gibi, “Ol mahiler ki derya içredirler deryayı bilmezler.” Yunus Emre’nin, “Ete kemiğe büründüm/Yunus diye göründüm” dizelerinin gerçek anlamına ulaşmak için ciltlerce kitap okumak gerekebilir.”	Halk Edebiyatı
Matematiğin Şiirselliği 5. Etkinlik	“Metinde verilen “Ol mahiler ki derya içredirler deryayı bilmezler. (O balıklar ki denizin içindedirler ama denizin içinde olduklarını bilmezler.)” dizesinden hareketle matematiği bilmenin niçin gerekli olduğuna yönelik hazırlıksız konuşma yapın.”	Halk Edebiyatı
1.Tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	“Hezarfen Ahmet Çelebi, 1632’de lodoslu bir havada Galata Kulesi’nden kuş kanatlarına benzer bir araç takıp kendini boşluğa bıraktı. Uçarak İstanbul Boğazı’nı geçip 6.000 m ötede Üsküdar’da Doğancılar’a indi. Bu uçuş hakkındaki bilgi, Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sindeki ifadesinden ibarettir. Hezarfen Ahmet Çelebi hakkında Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sinden yola çıkılarak bilgi verilmiştir. Verilen bilgiden yola çıkılarak sorular sorulmuştur. 9. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde örtülü anlam yoktur? A) Osmanlı’da gündelik hayatın izleri, şiirlere de yansımıştır. B) Nasrettin Hoca da erdemli insan olmanın yollarını öğretir.”	Genel Bilgiler
Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey: Karanlık Limanın Martısı 6. Etkinlik.	“a)Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde deyimler koyu yazılmıştır. Bu deyimlerle cümleler kurunuz. Çok şükür sağ salım atlatmıştık bu badireyi... b) Cümle içinde kullandığınız deyimleri inceleyerek aşağıdaki ifadelerin doğru mu yoksa yanlış mı olduğuna karar veriniz. 1. Deyimler en az iki sözcükten oluşur. Doğru Yanlış...” Etkinlikte deyimlerle alakalı alıştırmalara yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Düşman Askeri Neden Ağlıyordu?	“Efeler zeybekler marşlar türküler söyleyerek köye girdiler. “Şu dalamadan geçtin mi? Soğuk sular içtin mi? Şu efeler içinde, Yörük Ali’yi seçtin mi?” türküsü dinleme metninde seslendirilmektedir.	Halk Edebiyatı Müzik - oyun ve Eğlence
Düşman Askeri Neden Ağlıyordu? 5.Etkinlik	“Aşağıdaki cümlelerde çekimli fiiller koyu yazılmıştır. Bu fiillerin çekimlendiği kip ve kişiyi örnekteki gibi belirtiniz. 1. Çok geçmeden efeler, zeybekler marşlar, türküler söyleyerek köye girdiler.	Halk Edebiyatı

Mehmet Akif Ersoy'a Mektup	<i>Kispet giyerek, zeytinyağı kullanarak güreştiniz. Bunun dışında atıcılık, binicilik, yüzme, atlama, koşma gibi bedenî aktivitelerle de meşgul oldunuz."</i>	Müzik - oyun ve Eğlence
2.Tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>"Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki şayak kalpaklı adam Nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden güzel, rahat günlere inanıyordu. Ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında..."</i> Nazım Hikmet Ran'ın Kuvayı Milliye Destanından alınan bölüm ile ilgili sorular sorulmuştur.	Maddi Kültür
2.Tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>"Bu âdem dedikleri; el, ayakla baş değil Âdem ruha denilir, suret ile kaş değil."</i> Kaygusuz Abdal <i>"8. Bu şiire göre aşağıda verilen cümlelerin doğru mu, yanlış mı olduklarına karar veriniz."</i>	Halk Edebiyatı
Okumak	<i>"Bizde âşık denen saz şairleri yazılı değil sözlü eğitimle yetişmemiş miydi? Büyük âşıkların sonuncusu Veysel Şatıroğlu küçük yaşta kaybetmişti gözlerini."</i>	Halk Edebiyatı
3.Tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>"...Yiğitliğim elden gitti yel gibi/ Damağım da dadı kaldı da bal gibi /Hoyrat eli değmiş gonca gül gibi/ Bozulmuş bağlara döndün mü gönül"</i> Karacaoğlan/ Gönül	Halk Edebiyatı
Adalet Heybesi	Metin masal türünde yazıldığı için tamamı halk bilimi kapsamına girmektedir.	Halk Edebiyatı
Adalet Heybesi 5.Etkinlik	<i>"a) Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde deyimleri bulup altlarını çiziniz. Deyimleri bulurken deyimler sözlüğünden faydalanınız. Ertesi gün olmuş, ortanca oğul vezirle çıkmış yol...</i> <i>b) Bulduğunuz deyimlerin metne kattığı anlamları aşağıya yazınız"</i>	Halk Edebiyatı
Çerçi Bekir	<i>"Her zaman olduğu gibi Çerçi Bekir'in yeri göğü inleyen sesiyle uyandım, "Akide şekeri!.. Kuru üzüm!.. Leblebi!.. Mantar tabancaları!.. Düdükleer!.. Çatapatlar!.." diye bağıırıyordu... Metinde Anadolu'da yaygın olarak bulunan ve bir kültür özelliği kazanan köy ve kasabalarda alışveriş için gezen çerçicilik mesleği ile ilgili bir öyküye yer verilmiştir."</i>	Genel Konular
Oduncunun Eşeği	<i>"Eşek, savaşın ne olduğunu o zaman anlamıştı. "Rabbim!" dedi. "Ben bu yoksulluk ve güçsüzlüğe razıyım. Yeter ki savaş ve huzursuzluktan uzak kalayım!"</i> <i>Mesneviden alınan bu metin haline şükretmeyip daha fazlasını isteyen ama dersini alan bir eşeği konu almaktadır."</i>	Halk Edebiyatı
Hasan Latif	<i>"İlk günler evlerden minderler, postakiler getirip</i>	Maddi Kültür

Sarıyüce	<i>üstüne oturduk. Paydos olunca okulun önünde minder ve postaki kavgası yapıyorduk... Soba tahtasına idare kandilini koydum."</i>	
Hasan Latif Sarıyüce	<i>"Komşu köyden evimize bi dolu kadın gelmişti. Akşam aralarında masal anlattılar. Bir masal anasının ağzından masal dinlememiş olanlar Türk masal dilinin ne olduğunu bilmezler."</i>	Halk Edebiyatı
Ağaç ve Sen 4.Etkinlik	<i>"Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen Kırk yıl orda dursa kendi dolası değil" Yunus EMRE</i>	Halk Edebiyatı
Tel ile Örülen Dantel: Telkari	Metinde telkari sanatının ne olduğu, nasıl yapıldığı ve sanan dair bilinmesi gereken veriler paylaşılmıştır.	Maddi Kültür
Tel ile Örülen Dantel: Telkari 1.Etkinlik	<i>"Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre cevaplayınız. 1. Telkâri ne demektir? 2. Metinde bahsi geçen sanatın geçmişi hangi yıllara dayanır? 3. Telkâri ülkemizde nerelerde yapılan bir sanattır? 4. Telkâri hangi alanlarda kullanılır."</i>	Maddi Kültür.
Tel ile Örülen Dantel: Telkari 3.Etkinlik	Telkari sanatıyla yapılan bir yüzüğün işlem basamakları karışık olarak verilmiş ve sırlamanın doğru şekilde yapılması istenmiştir.	Maddi Kültür.
Taşkın Yine Deli Gönül	<i>"... Esridi Yunus'un canı yoldayım illerim hanı Yunus düşte gördü seni sayru mısın sağlar mısın"</i>	Halk Edebiyatı
Taşkın Yine Deli Gönül 6.Etkinlik	Öğrencilerden ezberledikleri Yunus Emre'ye ait bir şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek sınıfta sırayla okumaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Taşkın Yine Deli Gönül 7.Etkinlik	Etkinlikte Türk Dil Kurumu sitesinde "2021 yılının Yunus Emre ve Türkçe Yılı olarak İlan Edildi." Başlıklı yazısına yer verilmiştir. Öğrencilerden yazı içeriğinden hareketle Yunus Emre tanıtım broşürü hazırlamaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Gelecek Derse Hazırlık	Türk mutfağının yöresel çorbalarıyla ilgili bir araştırma yapınız. İlginizi çeken bir çorbanın nasıl yapıldığı ile ilgili bilgi toplayınız	Genel Konular
Bir Sıcak Çorbada Anadolu	Metinde sofrada çorbanın öneminden ve Anadolu insanının çorbaya verdiği değer ve anlamlar anlatılmıştır. Ayrıca çorba ile alakalı atasözlerine ve deyimlere yer verilmiştir. Çorbada bizim de bir kaşık tuzumuz bulunsun. İşin kıyısı, çorbanın koyusu... Çorbanın yağı yüzünde, insanın merdi sözünde durur.	Genel Konular Halk Edebiyatı
Bir Sıcak Çorbada Anadolu	<i>"Kana kuvvet, göze fer, batna ciladır çorba, İllet-i cû'ya deva, mağz-ı gıdadır çorba. Âlemin sevgilisi dense sezadır çorba, Ağniya dostu, muhibb-i fukaradır çorba."</i>	Halk Edebiyatı

Bir Sıcak Çorbada Anadolu 1.Etkinlik	<i>“Oruç açma, oruç bozma; iftar yemeği. Üzerinde yemek de yenilebilen, yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi...”</i> Etkinlikte verilen kelimeler ile anlamların eşleştirilmesi istenmiştir.	Gelenek Görenek ve İnançlar Maddi Kültür
Bir Sıcak Çorbada Anadolu 6.Etkinlik	Etkinlikte tirşik çorbası ile tarhana çorbasının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Anadolu insanının çorba için <i>“Çorba, bir yürek yağmurudur.”</i> sözüne yer verilmiştir.	Genel Konular
Gelecek Derse Hazırlık	<i>“Size en yakın kütüphanelerden birine giderek Nasrettin Hoca fıkralarına yer veren bir kitap bulunuz. Arkadaşlarınızla görev dağılımı yaparak Nasrettin Hoca, Nasrettin Hoca’nın karısı ve bir askerin maskelerini hazırlayınız.”</i>	Halk Edebiyatı
İnşallah	Metin Hasrettin Hoca fıkralarından birine yer vermiş ve tamamı Halk bilimi kapsamındadır.	Halk Edebiyatı
İnşallah 2.Etkinlik	Etkinlikte Nasrettin Hoca’nın <i>“İnşallah Ben Geldim”</i> fıkrasına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
İnşallah 3.Etkinlik	2.Etkinlikteki fıkranın canlandırılması istenmiştir.	Oyun,Eğlence Spor
İnşallah 5.Etkinlik	Etkinlikte Hasrettin Hoca’nın fıkralarında verilmek istenen mesajların ne olduğuna dair bilgiler verilmiştir. Fıkraları okuyan veya dinleyenlerin çıkarabileceği dersler yine Nasrettin Hoca’nın fıkralarındaki sözlerden alıntılar yapılarak verilmiştir.	Halk Edebiyatı
İnşallah 7.Etkinlik	Etkinlikte Osmanlı döneminde şenliklerinde gösteriler yapan şemşirbaz, tasbaz, kasebaz, cambaz, sürahibaz, ve hayalbazların neler yaptıklarına yer verilmiştir. Ayrıca bir şenlik alanını gösteren minyatür verilmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar Oyun, Eğlence ve Müzik
Serbest Okuma Metni Binlerce Yıllık Bir Sanat Minyatür	Osmanlı döneminde minyatürlerde saray hayatı, kaleler, saraylar, limanlar, kadın ya da erkek figürlerinin yanı sıra Osmanlı padişahlarının portreleri de yer almıştır... Metinde minyatür sanatının tarihine yer verilmiştir. Kullanılan malzemelere amaçlarına yapılaş şekline dair bilgiler yer almaktadır. Metinde çeşitli minyatür fotoğraflarına da yer verilmiştir.	Genel Konular
6. Tema öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>“Adım Dede Korkut. Türklerin Bayat boyundan Kara Hoca’nın oğluyum...”</i> Değerlendirme kısmında Dede Korkut’un ağzından kendisi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra verilen metin ile alakalı sorular sorulmuştur.	Halk Edebiyatı
Dengeli Beslenme Hazırlık Çalışmaları	<i>“Karagöz ve Hacivat’ın kişilik özelliklerini araştırınız. Araştırmanız esnasında defterinize notlar alınız.”</i>	Müzik Oyun ve Eğlence
Dengeli	<i>“Karagöz her zamanki gibi işsizdir. İş aramak</i>	Müzik Oyun ve

Beslenme	<i>üzere evden çıktığı bir gün kapıda Hacivat ile karşılaşır. Aşağıda iki arkadaşın sohbetlerinden bir bölüm yer almaktadır...”</i> Metinde dengeli beslenmenin önemi geleneksel Türk tiyatrolarından Karagöz – Hacivat şeklinde verilmiştir.	Eğlence
Dengeli Beslenme 4.Etkinlik	Etkinlikte Hacivat-Karagöz Tasvirlerine yer verilmiştir.	Müzik Oyun ve Eğlence
İkiz Kız Kardeş: Müzik ve Şifa	Tarihin her döneminde farklı isimlerle öne çıkan müziğin tedavi edici yanını Türk İslam kültüründe ilk olarak ortaya koyan isimlerden biri Ebubekir Razi olmuştur. Yine ünlü Türk bilim ve felsefe insanı olan, Farabi, Musikü'l-Kebir adlı kitabında 12 Türk müziği makamının hangi hastalığa ne tür bir etkisinin olduğundan söz etmektedir... Metinde Türk İslam kültüründe Müzik ve insan sağlığına olan tesirinden söz edilmiştir. Farabi ve İbn-i Sina'nın müzik makamlarının ruha olan etkileri açıklanmıştır.	Müzik Oyun ve Eğlence
İkiz Kız Kardeş: Müzik ve Şifa 1.Etkinlik	<i>“7. Osmanlı Devleti'nde hastane ve tıp okulu olarak kullanılan kurumun adı (58-66). 8. Klasik Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi (67-71)”</i> Etkinlikte anlamı verilen kelimelerin sarmal bulmacada yerine yazılması istenmiştir.	
Koca Yusuf	Metinde pehlivan Koca Yusuf ile kültürel bir spor olan ve ata sporu olarak nitelendirilen pehlivanlık hakkında bilgilere yer verilmiştir.	Müzik Oyun ve Eğlence
Koca Yusuf	<i>“Dedesı ona manda derisinden kispet yaptırdı. Geleneğe göre Yusuf'un kispeti törenle giymesi gerekiyordu. Törende sağ eline şeker döküldü. Yusuf bunu yaladı. Hoca dua okudu Yusuf kispeti giydi.”</i>	Maddi Kültür Gelenek, Görenek ve İnançlar
Koca Yusuf 4.Etkinlik	<i>“Er meydanı, pırpıt, kispet, cazgır, başpehlivan”</i> sözcükleri verilerek karşılırlarına karışık şekilde anlamları verilmiştir. Kelimelerin anlamları ile eşleştirilmesi istenmiştir.	Maddi Kültür
8.tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>“Naçar Karac' oğlan naçar /Pençe vurup göğsün açar/ Kara gündür gelir geçer/ Gamlanma gönül, gamlanma.”</i> Karacaoğlan'ın şiirine yer verilerek şiirle ilgili sorular sorulmuştur.	Halk Edebiyatı
8.tema Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>“Söz ola kese savaşı, /Söz ola kestire başı, / Söz ola ağılı aşı /Bal ile yağ ede bir söz.”</i> Yunus Emre'nin şiirinin bir kıtası soru kökünde kullanılmıştır.	Halk Edebiyatı

7. sınıf Özgün Yayınları Türkçe ders kitabındaki halk bilimi unsurlarına yönelik yapılan çalışma sonucunda halk bilimi öğelerini içeren metinlerin içeriği ve halk bilimi öğelerini yansıtırma biçimi kısaca aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

“Matematiğin Şiirselliği” (s.14) başlıklı metinde insanın ruhundaki birçok duyguyu dışa vurmanın en kısa ve etkili yolunun şiir olduğu belirtilmiştir. Buna örnek olarak Yunus Emre'nin “Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm.” dizeleri örnek olarak verilmiştir. Çünkü bu mısralarda verilen mesajı açıklayabilmek için ciltler dolusu kitaplar yazılması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak Yunus Emre'nin bu ciltler dolusu kitabın içerisine sığan düşüncelerini iki mısra ile dışa vurmasını şiir ile başarabildiği belirtilmiştir. Ayrıca eserde doğa içerisindeki matematiğe vurgu yapılmıştır. Günlük kullanım içerisindeki nesnelerde, varlıklarda, doğanın oluşturmuş olduğu yapılarda bir matematik olduğu belirtilmiştir. Ancak insanın içerisinde yaşamış olduğu bu matematiğin farkında olmadığı vurgulanmıştır. Bunu örnek olarak da divan şairi Hayali'nin “Ol mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler.” yani o balıklar deniz içindedirler ama denizin içinde olduklarını bilmezler mısrası örnek olarak verilmiştir. Metin temelde doğadaki matematiği ve Fibonacci dizilimini, altın kuralı anlatırken Yunus Emre ve Hayali'nin şiirlerinden yararlanmıştır.

“Düşman Askeriye Neden Ağlıyordu” (s.68) metninde 1. Dünya Savaşı sırasında Anadolu'yu işgal etmeye gelen bir düşman askerinin başından geçenler anlatılmaktadır. Düşman askerlerinin bir köyü ele geçirmeye çalıştığı ancak efeler, zeybekler ve askerlerin mücadelesi sonucunda çekilmek zorunda kaldıkları ancak geride bir yaralı asker bıraktıkları anlatılmaktadır. Köylüler yaralı askeri bulmuş, tedavisini yapmış, kendisine bakmış ve daha sonra ilgililere teslim etmişlerdir. Burada Türk kültüründe düşman dahi olsa yaralı bir kişiye yardım etme duygusu anlatılmaktadır. Ayrıca metinde efeler ve zeybekler gibi kültürel öğeler yer almakta bunların dillendirilmiş olduğu bir yerel türkü seslendirilmektedir. “Şu dalamadan geçtin mi? Soğuk sular içtin mi? Şu efeler içinde, Yörük Ali'yi seçtin mi?” türküsü düşman askerlerini püskürten efeler tarafından söylendiği metinde belirtilmektedir.

İhsan Akay'ın “Okumak” (s.78) başlıklı metninde okumanın ne olduğundan, nasıl yapıldığından, sınırlılıklarından, neler okunması gerektiğinden, insanın her şeyi okuyup okuyamayacağından bahsedilmektedir. Sadece klasik eserlerin mi yoksa güncel yazarların mı okunması gerektiğine değinilmektedir. Bir bölümde okumanın kitap

sayısının az olduğu, seri kitapların basılmaya başlamadığı dönemlerde eğitim ve öğretimim sözlü olarak gerçekleştiğı belirtilmektedir. Okumanın ne olduğu kısmında okumanın düşüncelere rehberlik etmek olduğu, insanı düşünmeye sevk eden bir fiil olduğu belirtilmektedir. Buna örnek olarak seri basım kitapların çıkmasından önce yani matbaadan önce kitap sayısı az olduğundan öğretmenlerin anlattığı öğrencilerin duyduklarını bellediği ve öğrendikleri ile zihinlerini düşünmeye sevk ettiğı anlatılmaktadır. Buna örnek olarak bizim kültürümüzden örnek verilmiştir. Saz şairleri olan âşıkların da yazılı bir eğitimle değil sözlü bir eğitimle yetiştikleri Âşık Veysel örneğı üzerinden anlatılmıştır. Âşık Veysel'in çok küçük yaşlarda gözlerini kaybettiğı, duyarak kendisini yetiştirdiğı ve döneminin hatta Türk edebiyatının en büyük saz şairlerinden biri olduğu örnek olarak verilmiştir.

“Adalet Heybesi” (s.106) adlı metin eserde masal metni olarak yer almaktadır. Metinde bir padişah ve üç oğlu ana karakter olarak yer almaktadır. Padişah çocuklarından hangisinin daha adaletli olduğunu, hangisinin ülkeyi yönetmekte daha maharetli olduğunu görebilmek için her birine bir gün halk ile birlikte bulunmak ve onların sorunlarını çözmek için görev vermiştir. Büyük oğlan erzak dağıtmış, ortanca çocuk altınlar dağıtmıştır. Ancak en küçük çocuk halka sadece ihtiyaçlarını sormuş ve gerçek manada ihtiyaç duydukları şeyleri gidererek halkın gönlünü kazanmıştır.

“Çerçi Bekir” (s.114) adlı metinde bugün de halen Anadolu'da varlığını sürdüren çerçicilik mesleğı üzerinden bir mesaj verilmek istenmiştir. Çerçicilik; gezgin satıcı olarak da tanımlanabilmektedir. Satıcı, arabasıyla ya da eski dönemlerdeki gibi atları veya eşekleri ile köy köy, kasaba kasaba, dolaşarak burada insanların alışveriş yapmalarına olanak sağlayan bir meslektir. Burada bir çocuğun Çerçi Bekir'den mantar tabancası, kuru üzüm, leblebi ve benzeri şeyler yerine kitap istemesi sonucu Çerçi Bekir'in “Onun da kolayına bakarız.” diye bir sonraki hafta kitaplarla gelmesi anlatılmaktadır. Metinde geleneksel Türk köylüsünün hayatına ve çerçicilik mesleğine yer verilmiştir.

“Oduncunun Eşeğı” (s.122) metni Mesnevi'den alınmış bir derlemedir. Metinde kendi haline şükretmeyen ve daha iyi şartlarda yaşayanlara imrenen bir eşeğin hikâyesi anlatılmaktadır. Odun taşımaktan beli ağrıyan bir eşek padişah ahırına girdiğinde gördüğü atlara “Keşke onlar gibi olsam.” demiştir. Ancak savaş zamanı atların bazıları ölüp bazıları yara bere ve zayıflamış halde ahıra döndüklerinde aslında kendisinin şanslı

olduğunu anlamış ve “Rabbim ben yoksulluk ve güçsüzlüğe razıyım. Yeter ki savaş ve huzursuzluktan uzak kalayım.” diye dua ederek yakarışlarda bulunmuştur.

“Hasan Latif Sarıyüce” (s.142) başlıklı metinde masal yazarımız Hasan Latif Sarıyüce’nin kendi ağzından hayatı anlatılmıştır. Burada birçok halk bilimi ögesine yer verilmiştir. En önemlilerinden biri ise masal anası ve masal anlatıcılığıdır. Metinde Hasan Latif Sarıyüce çocukken masal analarından masallar dinlediğini ve bunları daha sonraki yazarlığında kullandığını ve birçok masal derlediğini ifade etmiştir. Metinde ayrıca yine çerçicilik mesleğine denilmiştir. Çerçilerin Anadolu’da köy köy, kasaba kasaba dolaşarak alışveriş yapan bir meslek olduğu belirtilmiştir. Burada çerçilerin aynı zamanda kitap sattıklarından da bahsedilmiştir. Metinde halk bilimi unsurlarına sıkça rastlanmaktadır. Kadınların bağ bozumu sonrasında geceleri evlerde toplanarak masallar anlatmaları önemli yer tutmaktadır. Ayrıca metinde kerpiç, pösteği, minder gibi maddi kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

“Tığ ile Örülen Dantel: Telkari” (s.170) adlı metinde telkari sanatının ne olduğu nasıl yapıldığı, yapım aşamasında neler kullanıldığı, hangi isimlerle adlandırıldığı ve bu isimlerin hangi manalara geldiği ifade edilmektedir. Telkari sanatına vav işi ya da çift işi denildiği belirtilmiştir. Genellikle Mardin’de ya da Ankara’nın Beypazarı ilçesinde ve Trabzon’da bu işin yapıldığı ifade edilmiştir. Takılar, kolyeler, bilezik, bileklikler, yaka iğneleri bazen de dekoratif objeler yapıldığı ifade edilmiştir. Telkari sanatını öğrenmek için bir okulun olmadığı birçok sanat gibi bunun da usta çırak ilişkisi içinde uzun bir süreçte gelişen bir sanat olduğu ifade edilmiştir.

“Taştın Yine Deli Gönül” (s.175) metninde Yunus Emre’nin aynı isimli şiirine yer verilmiştir?

“Bir Sıcak Çorbada Anadolu” (s.179) metninde çorbanın Anadolu insanı için ne kadar önemli olduğu Anadolu kültüründe ne kadar büyük bir yer tuttuğu ifade edilmektedir? “Bir sıcak çorbamızı içmez misiniz?” diyerek başlayan misafirperverliğin ev sahibinin kendisinden daha çok misafiri düşündüğünü ifade edilmektedir. Metinde çorba ile alakalı birçok kalıplaşmış ifade yer verilmektedir. Çorbada bizim de bir kaşık tuzumuz bulunsun, işin kıyısı çorbanın koyusu, çorbanın yağı yüzünde insanın merdi sözünde durur atasözü de bunlardan birkaçıdır. Ayrıca metinde tarhana çorbasının adının nereden geldiğine dair bir rivayet verilmektedir. Rivayete göre Yavuz Sultan

Selim ve Hasan Can Edirne'de ezan okunduğunda ya da iftar topu atıldığında hangi evin önündeyseler o eve misafir olma geleneğini yerine getirmiştir. Top atıldığında önünde bulundukları eve misafir olmuşlardır. Ev sahibi elindeki tek şey olan çorbayı masaya koymuş. Yavuz Sultan Selim çorbayı çok beğenmiş ve “Bu ne güzel bir çorbadır.” demiştir. Ev sahibi de “Darhane çorbasıdır sultanım.” diyerek karşılık vermiştir. Yani fakir evin çorbası anlamına gelen bu kelime zamanla değişerek tarhana çorbası olarak günümüze ulaşmıştır.

“İnşallah” (s.184) başlıklı dinleme metninde Nasrettin Hoca fıkralarından birine yer verilmiştir. Nasrettin Hoca'nın ormandan odun kestikten sonra evine dönerken iki eşkıya tarafından zorla işlerini yaptırılmak üzere götürmeleri, günlerce çalıştırıldıktan sonra da serbest bırakmaları anlatılmaktadır. Hoca evine gelip kapıyı çaldığında “Kim o?” diyen karısına “Aç hanım inşallah ben geldim.” demiştir.

“Binlerce Yıllık Bir Sanat: Minyatür” (s.191) başlıklı metinde kültürümüzde çok önemli bir yere sahip olan minyatür sanatı anlatılmış, minyatür kelimesinin nereden geldiğine değinilmiştir. Minyatürün dünyanın birçok yerinde yapılan bir sanat olduğu belirtilmiştir. İran, Hint, Çin, Osmanlı, Yunan, Roma minyatürlerinin var olduğu belirtilmiştir. Doğu ve batı minyatürleri benzerlik gösterse de figürler, malzemeler, renkler, konular bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Eskiden minyatüre nakış, minyatür yapan kişiye ise nakkaş adının verildiği belirtilmiştir. Osmanlı döneminde minyatüre çok büyük bir önem verildiği ifade edilmektedir. Osmanlı padişahlarının her zaman diğer figürlerden daha büyük çizildiği belirtilmiştir. O dönem yapılan minyatürlerin bir sanat eseri olmasının yanında günlük yaşam, giyim kuşam, saray hayatı gibi konuları içerdiği için tarihi belge niteliği taşıdığı da belirtilmiştir. Metinde minyatürde perspektif kullanılmaması, gölgenin olmaması, derinliğin bulunmaması gibi minyatüre has özellikler verilmiştir. Metinde bir minyatür kâğıdının hazırlanmasından son anına kadar nasıl yapıldığına dair ayrıntılı bilgiler de verilmiştir.

“Dengeli Beslenme” (s.198) metni geleneksel Türk halk tiyatrolarından Hacivat-Karagöz oyunu şeklinde verilmiş bir tiyatro metnidir. Tiyatro metninde dengeli beslenmenin ne olduğundan, dengeli beslenmenin öneminden, hangi besinlerde hangi vitaminlerin bulunduğu bahsedilmektedir. Dengeli beslenme konusu Hacivat ve Karagöz'ün geleneksel kişilikleri ile verilmiş Hacivat yine çok bilen, okumuş, kültürlü kişiyi, Karagöz ise cahil ve her şeyi yanlış anlayan karakteriyle verilmiştir.

“İkiz Kardeş Müzik ve Şifa” (s.204) metninde müzik ve hastalıkların tedavisinde kullanılma amaç ve biçiminden bahsedilmektedir. Müziğin tıpta kişinin psikolojisi üzerindeki etkileri, bazı hastalıklarda tedaviye olan katkıları anlatılmaktadır. Bu katkıların hem günümüzde hem de geçmişte kullanılan örnekleri verilmektedir. Özellikle geleneksel Türk tıbbında müziğin şifalı yönüne vurgu yapılmış ve müziğin tedavide birçok kez kullanıldığı belirtilmiştir. Metinde Ebubekir Razi, Farabi, İbni Sina, Zekeriya Er Razi, gibi İslam bilginlerinin müzik makamlarının hangi hastalıklara hangi dertlere deva olduğunu söylediği belirtilmiştir. Rast makamının insana huzur verdiği, rehavi makamının insana sonsuzluk fikri verdiği, kuçek makamının insana hüznün ve elem verdiği ve diğer birçok makamın da hangi duygusal değişime sebep olduğu belirtilmektedir. Pentatonik melodiler yani Asya kökenli Türk musikisinin en önemli ve karakteristik özelliğinden bahsedilmiştir. Bu melodilerin insana güven ve kararlılık verdiği, rahatlık sağladığı, hatta çocuklara 8-10 yaşlarına kadar sadece pentatonik müzik dinletilmesi önerildiğinden bahsedilmektedir? Metinde ayrıca ünlü Seyyah Evliya Çelebi'nin “Seyahatname”sinde verdiği Edirne Şifahanesinde müziğin insan ruhunun tedavisinde nasıl kullanıldığına dair bir örnek verilmiştir. Buradaki hekimbaşının hastalarına çeşitli makamlarda müzikler dinlettiği, hangi makamda kişinin kalp atışının hızlanıp hangilerinde sakinleştiğini belirlediği ve tedaviye bu makamda devam ettiği örnek olarak verilmiştir

“Koca Yusuf” (s.215) başlıklı dinleme metninde ünlü Kırkpınar başpehlivanı Koca Yusuf'un çocukluk, gençlik ve başpehlivanlık yaşamına ait bilgiler verilmiştir. Koca Yusuf'un önce köyündeki gençlerle güreşmeye başladığı, kendine denk birilerini bulamayınca ağaçlarla taşlarla idmanlar yaptığı anlatılmıştır. Dedesinin Koca Yusuf'u tanıdığı pehlivanların yanına çırak olarak vermesi ve bu pehlivanların Koca Yusuf'u yetiştirdikten sonra kendilerine tören ile kısmet giydirdikleri anlatılmaktadır. Koca Yusuf'un daha sonra Kırkpınar'da güreştiği ve Kel Aliço'yla berabere kalıp başpehlivan olduğu belirtilmektedir. Daha sonra Koca Yusuf'un sadece Anadolu topraklarında değil. Avrupa ve Amerika'da da güreştiği anlatılmaktadır. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan güreşin ve ünlü Türk güreşçilerinin hayatına dair bilgilerin metinde yer alması incelenme bakımından olumlu görülmüştür.

7. sınıf Özgün Yayınları Türkçe ders kitabında halk bilimi unsurlarının tespitine yönelik çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda toplamda 40 metin arasından

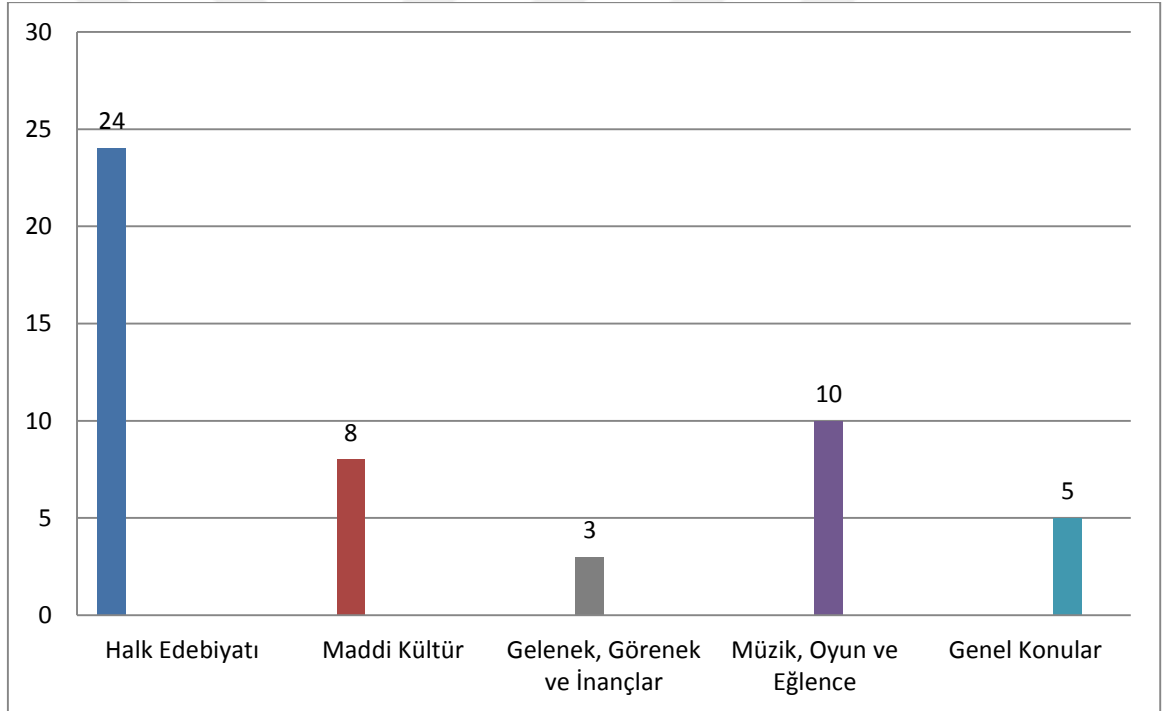
16 metinde halk bilimi unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Metinlerin nitelik açısından değerlendirildiğinde halk bilimi öğelerine yer veren metinlerin bazılarının içerik yönünden hem öğrencilerin yaşlarına uygunluk hem de ilgi çekici olma özellikleri bakımından başarılı olduğu tespit edilmiştir

Metinde toplamda 213 etkinlik bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda 18 etkinlikte halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Etkinliklerin toplam sayısı göz önüne alındığında halk bilimi öğelerine yer veren etkinlik sayısının genel etkinlik sayısına oranla çok düşük kaldığı ve daha fazla etkinlikte halk bilimi unsurlarına yer verilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ders kitaplarında metin öncesinde metne hazırlık bölümleri ve tema sonunda da öğrendiklerimizi değerlendirelim bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlerde de halk bilimi unsurlarının varlığı tespit edilmiştir. Metinde 32 metne hazırlık bölümü ve 8 öğrendiklerimizi değerlendirelim bölümü vardır. Öğrendiklerimizi değerlendirelim bölümünde birçok soru bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda metne hazırlık ve öğrendiklerimizi değerlendirelim bölümlerinde 10 adet halk bilimi ögesinin varlığı tespit edilmiştir. Tema değerlendirme çalışmalarında Evliye Çelebi'nin Seyahatname'sinde yer alan Hazarfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden Üsküdar'a kadar uçuşu anlatılmaktadır. Yine tema değerlendirme sorularında Kaygusuz Abdal'ın ve Karacaoğlu'nın şiirlerinden bölümlere yer verilmiştir. Kitapta, Anadolu Türk mutfağına dair metinler yer alırken etkinliklerde de yine mutfak kültürüne dair araştırma ve etkinlikler yer almıştır.

Metinler, nitelik ve içerik açısından incelendiğinde divan şiirinden Hayali'nin bir mısrasına yer verildiği görülmektedir. Divan şiirinin nadir olarak örneklendirildiği görülmektedir. “Düşman Askeri Neden Ağlıyordu?” metni içerisinde türkü metnine yer verildiği tespit edilmiştir. Âşıklık geleneğine metin içerisinde kısaca değinilmiştir. Saz şairlerinde Âşık Veysel'in şiirlerinden bölümler metin içerisinde ve etkinliklerde yer almıştır. Kaygusuz Abdal, Yunus Emre ve Karacaoğlu'nın şiirlerinden bölümler verilmiştir. Yunus Emre'nin şiirleri hem müstakil bir metin olarak hem de etkinliklerde bölümler halinde yer almıştır. Bu durum halk edebiyatının kitapta en çok işlenen halk bilimi unsuru olmasının bir sonucudur. Halk edebiyatı dışında maddi kültür unsurlarına yer verilmiştir. Geleneksel el sanatlarından telkari ve minyatüre yer verilmiştir. Şayak kalpak, pösteki, kispet gibi günlük kullanımda halk kültürüyle ilişkili maddi kültür unsurlarından bahsedilmiştir. Eserde çeşitli gelenek göreneklere de yer verilmektedir. Hasrettin Hoca ve Dede Korkut gibi kültürel ve tarihi kişiliklerde metin veya

etkinliklerde yer almıştır. Metinlerde en çok karşılaşılan halk bilimi öğeleri ise her eserde olduğu gibi atasözü ve deyimlerdir. Metinlerin birçoğunda deyimlere yer verilmiştir. Etkinliklerde ise genellikle atasözlerinin bulunmasına, eşleştirilmesine yönelik etkinliklere yer verilmektedir. Geleneksel Türk halk tiyatrosundan “Karagöz” oyununa yer verilmiştir. Ancak incelenen diğer kitaplar gibi bu eserde de diğer Türk halk tiyatrosu türlerine değinilmemiştir. Metin olarak verilmediği gibi bu halk tiyatrolarına etkinliklerde ya da değerlendirme sorularında da yer verilmemiştir. İncelenen eserlerde tekrarlanan bir eksiklik olarak “Karagöz” dışındaki Türk halk tiyatrolarına yer verilmemekte ve halk edebiyatında seçilen metinler sürekli aynı şairlerden seçilmektedir.

Şekil-3 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Yapılan çalışma sonucunda tespit edilen halk bilimi öğelerinin hangi halk bilimi unsuruna ait olduğunu gösteren grafik oluşturulmuştur. Şekil 3. incelendiğinde halk bilimi unsurları arasında dengesiz bir dağılım olduğu saptanmaktadır. İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi 7. Sınıf Özgün Yayınlarının hazırlamış olduğu Türkçe ders kitabında da halk edebiyatına daha çok yer verildiği belirlenmiştir. Türk halk edebiyatı metin türleri, konuları, şair ve yazarları ile zengin bir edebiyat oluşturmaktadır. Bu zenginliğin gelecek kuşaklara aktarılması için ilk kaynak olarak ders kitapları

kullanılmaktadır. Ancak gelecek kuşaklara halk edebiyatı ile birlikte diğer halk bilimi unsurlarının da aktarılması gerekmektedir. Yapılan incelemede ders kitaplarında bu halk bilimi unsurlarına halk edebiyatına göre daha az yer verildiği görülmektedir. Tespit edilen 50 halk bilimi unsurundan 24'ünü halk edebiyatına ait örnekler oluşturmaktadır. Kitapta gelenek, görenek ve inançlar unsuruna ait 3 örnek, genel konular unsurları ait 5 örnek tespit edilebilmiştir. Bu tespitlerin neticesinde söz konusu kitapta halk bilimi unsurlarına yer verilmesinde dengeli bir dağılım olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin halkın kültürel özelliklerini edinmesi ve kültür birliğinin oluşmasında birincil kaynaklardan biri olarak görülen ders kitaplarının her alana ait kültürel özellikleri içermesi beklenir. Ancak yapılan araştırma sonuçlarını göre söz konusu kitabın bunu göz ardı ettiği ve birbirinden farklı halk bilimi ögesini öğrencilere tanıtmaya ve farklı kültürel olguları aktarmaya yönünden yetersiz olduğu görülmüştür.

Eserde halk edebiyatı unsurlarına geniş yer verilirken en az yer verilen halk bilimi unsurları gelenek, görenek ve inançlar olmuştur. Halk bilimi unsurları sadece halk edebiyatı ürünlerinden oluşmamaktadır. Eserde halk bilimi ögeleri arasında eşit bir dağılım söz konusu değildir. Bu durum bir eksiklik olarak görülmektedir. Halk biliminin bir bütün olduğu ve her halk bilimi ögesine yeteri kadar yer verilmesinin kültür aktarımında daha etkili olacağı düşünülmektedir.

4.4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları bakımından incelenmesinden elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

7. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabı metin listesi:

1. Tema Kişisel Gelişim

- Martı
- Peyami Safa'nın Öyküsü
- Kanatların Altındaki Rüzgâr
- Ne Dinleyelim? (Dinleme Metni)
- Simyacı (Serbest Okuma Metni)

2. Tema Millî Mücadele ve Atatürk

- Olamam
- Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda
- Çanakkale Seddülbahir Kahramanları
- Ya İstiklal Ya Ölüm (Dinleme/İzleme Metni)
- Atatürk, Vatanseverlik ve Milletseverlik (Serbest Okuma Metni)

3. Tema Bilim ve Teknoloji

- Biruni
- Jules Verne'den Geleceğe Dair
- Yerin Dayanılmaz Çekiciliği
- Yapay Zekâ (Dinleme Metni)
- Bilimin İçinde Doğa Var (Serbest Okuma Metni)

4. Tema Erdemler

- İyilik Üzerine
- Üç Oğul
- İnsanlık Gelip Çalar Kapınızı
- Yanardağlar Misali (Dinleme Metni)
- Vatan Toprağı (Serbest Okuma Metni)

5. Tema Millî Kültürümüz

- Türküler Dolusu
- Ninemin Gözleri
- Köçürme (Mangala)
- Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş (Dinleme/İzleme Metni)
- Mânici (Serbest Okuma Metni)

6. Tema Doğa ve Evren

- Kuşların Güzel Evi
- Toprak
- Beyaz Gemi
- İnsanları da Küçültebilir misin? (Dinleme Metni)
- Anadolu'da Bahar (Serbest Okuma Metni)

7. Tema Sağlık ve Spor

- Azı Karar Çoğu Zarar
- Doğa Yürüyüşü
- Canım Arkadaşım
- Sol Ayağım (Dinleme Metni)
- İlköğretim Çocukları İçin Egzersiz (Serbest Okuma Metni)

8. Tema Sanat

- Sanat
- İki Dirhem Bir Çekirdek
- Dişçiden Korkan Picasso
- Klasik (Dinleme Metni)
- Atatürk ve Sanatçı (Serbest Okuma Metni)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-Etkinlikler	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Peyami Safa'nın Öyküsü 4.Etkinlik	"Aşağıda bazı atasözleri verilmiştir. Bu atasözlerini okuyunuz"	Halk Edebiyatı
Ne Dinleyelim	<i>Metinde Âşık Veysel'in "Dost dost diye nicesine sarıldım/ Benim sadık yârim kara topraktır." dizeleriyle "Uzun ince bir yoldayım" şiirine yer verilmiştir.</i>	Halk Edebiyatı
Ne Dinleyelim 2.Etkinlik	<i>"7. Âşık Veysel'in "Hiçbir zaman gül dikensiz olamaz." dizesinden ne anladığınızı hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız."</i>	Halk Edebiyatı
Ne Dinleyelim 3.Etkinlik	<i>"Gençlerin "Derdim bana derman imiş bilmedim." sözünden ne anladığını duymak isterdim..."</i>	Halk Edebiyatı
Ne Dinleyelim 8.Etkinlik	<i>"Anlamı verilen atasözü ve deyimlerin nota şeklindeki sembollerini inceleyiniz".</i>	Halk Edebiyatı
Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşında 3.Etkinlik	<i>"A) Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki deyimlerin anlamlarını Türk Dil Kurumunun https://sozluk.gov.tr adresindeki Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden araştırarak öğreniniz."</i>	Halk Edebiyatı
Çanakkale Seddülbahir Kahramanları Hazırlık Çalışmaları	<i>"2. Çanakkale Türküsü'nü sınıfta arkadaşlarınızla seslendiriniz"</i>	Halk Edebiyatı
Biruni	Metinde Türk bilim adamlarından Biruni'nin hayatı birinci kişili anlatım ile verilmiştir.	Genel Konular
Biruni 5.Etkinlik	<i>"İlim ilim bilmektir, /ilim kendin bilmektir/ Sen kendini bilmezsen/ ya nice okumaktır,"</i>	Halk Edebiyatı

	dizlerinden hareketle bir konuşma metni yazılması istenmiştir.	
Üç Oğul 4.Etkinlik	“Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki deyimlerin anlamlarını TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nden bulunuz. Bu deyimlerden ikisini kullanarak öyküleyici anlatım biçimiyle bir paragraf yazınız”	Halk Edebiyatı
Yanardağ Misali 6.Etkinlik	“Aklın üç koruması; sabır, utanma ve kanaattir. (Hacı Bektaş-ı Veli) Sabır sahibi olan arşa çıkar, Zira sabr* içinde türlü hüner var. (Yunus Emre) * Sabr: Sabır Kendi noksanını gören kişi, olgunlaşmaya doğru on at çatlatacak koşar. (Mevlâna Celaleddin Rumî)” Özdeyişlerin okunması ve duygu düşüncelerin yazılması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Türküler Dolusu Hazırlık Çalışmaları	“2. Yörenize ait türkülerden birini arkadaşlarınızla seslendiriniz”.	Halk Edebiyatı
Türküler Dolusu	“Yerliyim yerli olmasına İlmik ilmik, damar damar Yerliyim Bir dilim Trabzon peyniri Bir avuç tiftik Bir çimdik çavdar Bir tutam şile bezi gibi Kitaplarda değil türkülerde ara Yemen’i Öleni kalanı gidip gelmeyi...” Metinde halk türkülerinin önemi üzerinde durulmuştur.	Maddi kültür
Türküler Dolusu 1.Etkinlik	“Tiftik keçisinin ince, yumuşak, parlak yünü...” Etkinlikte verilen anlamdaki kelimelerin metinden bulunması istenmiştir.	Maddi Kültür
Türküler Dolusu 2.Etkinlik	“Şair “Ne zaman bir köy türküsü duysam/Şairliğimden utanırım” dizeleriyle ne anlatmak istemiştir? Tartışınız.” Etkinlikte Metinden hareketle türküler hakkında sorulara yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Türküler Dolusu 5.Etkinlik	“Aşağıdaki görsellerde Ege yöresine ait yöresel kıyafetlerden örnekler sergilenmektedir. Bu görselleri inceleyiniz.” Etkinlikte yöresel oyun kıyafetleri verilmiştir.	Müzik - oyun Eğlence
Türküler Dolusu 6.Etkinlik	“Köy meydanında toplananlar güzel bir cirit müsabakası seyretiler”	Müzik - oyun Eğlence Gelenek
Türküler Dolusu 6.Etkinlik	“Hıdırellez’de ailece bir araya gelip yemek yiyeceğiz Nevruz, milletimiz tarafından çok eski çağlardan beri kutlana gelmiştir”	Gelenek, Görenek ve İnanışlar
Köçürme	“Köçürme (mangala) oyununun nasıl oynandığını	Müzik - oyun

(Mangala) Hazırlık Çalışmaları	<i>arkadaşlarınıza anlatınız.”</i>	Eğlence Gelenek
Köçürme (Mangala)	Metinde Mangala oyununun tarihine ve oynanma şekline dair bilgiler verilmiştir.	Müzik - oyun Eğlence Gelenek
Köçürme (Mangala) 3.Etkinlik	Etkinlikte “Dokuz Kiremit ve Çelik Çomak oyunları hakkında bilgiler verilmiştir.	Müzik - oyun ve Eğlence Gelenek
Köçürme (Mangala) 3.Etkinlik	Lafla peynir gemisi yürümez, atasözünün hikâyesi verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Hazırlık Çalışmaları	<i>“Halk ozanlarımızdan biriyle ilgili araştırma yapınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş	Metinde Neşet Ertaş ve abdalılık geleneği hakkında bilgiler verilmiş, şiirlerinden örnekler seslendirilmiştir.	Halk Edebiyatı Müzik - oyun ve Eğlence Gelenek
Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş 3.Etkinlik	<i>“Hep yolcuyuz, böyle geldik böyle gideriz/ Dünya senin vatanın mı yurdun mu?”</i> Etkinlikte metinde seslendirilen şiirlerden parçalar verilerek söz sanatlarının bulunması istenmiştir.	Halk Edebiyatı Müzik - oyun ve Eğlence
Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş 5.Etkinlik	Etkinlikte UNESCO tarafından Yaşayan İnsan Hazinesi kabul edilen Neşet Ertaş’ın balmumu heykelinin bir müzede sergilendiği belirtilmiş ve öğrencilerden kendi şehirlerindeki müzelerle ilgili bir araştırma yapmaları istenmiştir.	Genel Konular
Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş 7.Etkinlik	Etkinlikte Nasrettin Hoca’nın “Her Kafadan Bir Ses” fıkrasına yer verilmiştir. Karekod yardımıyla izletilecek olan Keloğlan/Nasrettin Hoca isimli animasyonu izlemeleri ve ikisi arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Türk Halk Edebiyatı: Neşet Ertaş 8.Etkinlik	Etkinlikte kültürel öğelerden yararlanarak mizahi bir fıkra yazmaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Manici	Metin geleneksel Türk halk tiyatrolarından gölge oyunu Karagöz-Hacivat şeklindedir. Ramazan ayında mâni söyleme geleneği işlenmiştir.	Müzik - oyun ve Eğlence
Tema Değerlendirme	Nasrettin Hoca’nın “Tarifi Bende” fıkrası verilmiş ve hakkında sorular sorulmuştur.	Halk Edebiyatı
Gelecek Derse Hazırlık	Âşık Veysel’in yaşam öyküsü ve eserleriyle ilgili bir araştırma yapınız.	Halk Edebiyatı
Toprak	<i>“Gün gelir Veysel’i bağrına basar /Benim sadık yârim kara topraktır.”</i> Âşık Veysel’in Toprak adlı şiirine yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Toprak 2.Etkinlik	Şiirden parçalar verilerek oluşturduğu duygunun yazılması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Azı Karar Çoğu Zarar	Ağzına sağlık, sağlık olsun deyimlerinin anlamlarına yönelik bir etkinliktir.	Halk Edebiyatı

3.Etkinlik		
Doğa Yürüyüşü 3.Etkinlik	Etkinlikte “Güneş girmeyen eve doktor girer. Sağlık varlıktan yeğdir. Her işin (şeyin) başı sağlık.” atasözleri verilerek bilgilendirici bir metin yazılması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Tema Değerlendirme	Soruda cirit oyununun kökeni, oynanma amaç ve biçimine yönelik bilgiler verilmiştir. Verilen bilgilere yönelik soru sorulmuştur.	Müzik - oyun ve Eğlence
İki Dirhem Bir Çekirdek	<i>“Vaktiyle testi ve çanak çömlek imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çirak, kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı arzu eder olmuş.”</i>	Maddi Kültür
İki Dirhem Bir Çekirdek	Metinde iki dirhem bir çekirdek, bam teline basmak, çizmeyi aşmak deyimlerinin nasıl ortaya çıktığına dair hikâyeler anlatılır.	Halk Edebiyatı
İki Dirhem Bir Çekirdek	<i>“Bem, aslında kanun, tambur gibi sazlara takılan tel demektir”</i>	Müzik - oyun ve Eğlence
İki Dirhem Bir Çekirdek 1.Etkinlik	<i>“9 Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, turnak adı verilen çalgıçlarla çalınan ince saz çalgısı. 11. Klasik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı, telli çalgı”</i>	Müzik - oyun ve Eğlence
İki Dirhem Bir Çekirdek 6.Etkinlik	Uşak halılarındaki çok çeşitli, zengin madalyon tipleri Türk ustalarının hâkimiyet ve yaratma gücünü belli eder. Etkinlikte Uşak halılarına dair bilgiler ve dört adet halı fotoğrafına yer verilmiştir.	Maddi Kültür

7. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabı halk bilimi unsurları bakımından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda halk bilimi unsurlarını içeren metin örneklerinin kısa özetleri ve halk bilimi unsurlarını içermeye biçimleri şöyledir.

“Ne Dinleyelim” (s.36) adlı dinleme metninde Doğan Cüceloğlu'nun bir konuşmasına yer verilmiştir. Bu konuşmada Doğan Cüceloğlu Anadolu türkülerine vermiş olduğu önemi anlatmaktadır. Özellikle Âşık Veysel'in araştırılması gereken biri olduğunu söylemektedir. Anadolu türkülerinin kendisinde bırakmış olduğu izlenimi açıklamaktadır. Metinde Cüceloğlu, Âşık Veysel'in “Dost dost diye nicesine sarıldım. / Benim sadık yârim kara topraktır.” dizeleriyle “Uzun ince bir yoldayım. / Gidiyorum gündüz gece” türküsünün derin manasını doğu ve batı filozoflarının düşüncelerine benzetmiştir. Kısaca metinde Cüceloğlu Âşık Veysel'in şiirlerinin insan için ne kadar

önemli olduğunu insanın düşüncelerine ve duygularına ne kadar çok hitap ettiğini açıklamaktadır. Açıklamalarında Âşık Veysel şiiirlerinden örnekler vermektedir.

“Biruni” (s.78) adlı metinde Türk bilim adamı Biruni'nin hayatı birinci kişili anlatım şeklinde verilmiştir. Bilimin de kültürün bir parçası olduğu düşünöldüğünde bu metin halk bilimi kapsamında incelenmiştir. Eserde Biruni'nin çalışmaları, eserleri, yapmış olduğu çalışmalara yer verilmiştir. UNESCO tarafından 10. Yüzyıla Biruni çağı adı verildiğı belirtilmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun “Türküler Dolusu” (s.144) adlı şiiri metin olarak kitapta verilmiştir. Şiirde; Trabzon peyniri, tiftik, çavdar, Şile bezi gibi maddi kültür unsurlarından bahsedilmiştir. Ayrıca şiirde halk türkeleri önemli bir yer tutmaktadır. Şair, türkülerin kendisi için ne kadar önemli olduğunu “ana sütü gibi candan, ana sütü gibi temiz” mısralarıyla dile getirmiştir. Türkülerin birçok duygu düşünceyi barındırdığını söylemiştir. Kimi zaman güzel duyguları seslendirirken kimi zaman zehir gibi acıları barındırdığını belirtmiştir. Türküleri dilimizin tuzu biberi olarak tanımlamıştır.

Milli kültürümüz temasında bulunan “Köçürme (Mangala)” (s.158) metninde Türk zekâ oyunu mangala tanıtılmaktadır. Satrancın atası olarak da bilinen mangala oyunu ünlü bir Türk zekâ oyunudur. Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Metinde oyunun kuralları, nasıl oynandığına dair bilgiler verilmiştir. Ayrıca oyuna ait fotoğraflar metinde yer almaktadır. Metin Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan bir zekâ oyununu çocuklara tanıtmak ve öğretmek, öğrencilerin ilgilerini bu oyuna çekmelerini sağlamak açısından önemlidir. Türk kültüründe yer edinmiş bir kültürel öğeyi öğrencilere tanıtmayı amaçlamıştır.

“Türk Halk Edebiyatı Neşet Ertaş” (s.164) adlı metinden halk ozanı Neşet Ertaş'ın hayatından bahsedilmektedir. Esere Neşet Ertaş'ın bir şiiri ile başlamakta ve Neşet Ertaş'ın edebi ve şahsi kişiliğinden örneklere verilmektedir. Ertaş'ın abdallık geleneğinin önemli temsilcilerinden biri olduğu vurgulanmaktadır. Abdallık geleneğinin Türk kültürü içerisinde bir kültür taşıyıcısı olduğu, kendine has bir üslubunun olduğu, abdalların Türk kültürü ve Türkçe için büyük bir önem taşıdığı metinde belirtilmektedir. Abdalların dili kullanma becerileri ile dil ve kültür taşıyıcıları oldukları belirtilmiştir.

“Manici” (s.170) başlıklı serbest okuma metni hem Hacivat ve Karagöz geleneksel Türk halk tiyatrosu örneği hem de Ramazan eğlencelerinde davul çalma, mani söyleme kültürünü içermektedir. Eserde Hacivat ve Karagöz oyunu içerisinde maniler söylemekte, ramazan eğlencelerine dair örnekler verilmektedir. Metin geleneksel Türk tiyatrosundan Hacivat-Karagöz oyununu örneklemektedir. Aynı metin içerisinde mani metnine örnekler de verilmiştir. Metin öğrencilerin Türk kültüründe yer edinmiş olan Ramazan eğlenceleri hakkında fikir sahibi olmalarını amaçlamaktadır.

Kitapta, Âşık Veysel Şatıroğlu'nun “Toprak” (s.182) adlı şiiri metin olarak verilmiştir. Metnin tamamını halk edebiyatı şiir örneğidir. Halk ozanı Âşık Veysel'in şiirine kitapta yer verilmiş olması ozanlık geleneğini tanıtmakta, öğrencilerin halk şiiri geleneğine dair fikir sahibi olmasını sağlamaktadır.

“İki Dirhem Bir Çekirdek” (s.242) metni bazı deyimlerin ortaya çıkışlarına dair rivayetler anlatmaktadır. “Püf noktası” ifadesinin bir çömlek ustasının çömleklerini yaparken arada bir içerisine “püf” diyerek üflemesi ve zamanla bu çömlekleri çatlatacak olan hava kabarcıklarını dışarı çıkarması esnasında ortaya çıktığı ifade edilmektedir. “Bam teline basmak” deyimini ise bam kelimesinin çeşitli anlamları verilmiş ve telli sazlarda en üstte bulunan ve kalın ses veren tel olarak da bilindiğini söylemiştir. Eskilerin çok bağırın, öfke ile sesini yükselten kişilerin köpürmelerini bu bam telinden çıkan kalın sese benzetmeleri sonucu bu deyim ortaya çıktığı belirtilmiştir. Çizmeyi aşmak deyiminin ise milattan önce 3. asırda Efes'te Appel isimli bir ressamın resimlerini eleştiren bir kunduracının çizdiği bir resimde yer alan çizimleri eleştirdikten sonra sanat tekniği hakkında yorum yaparken söylediği rivayet edilmiştir. Metin dil içerisinde kullandığımız deyimlerin ne anlama geldiklerine, nasıl ortaya çıktıklarına dair bilgiler vermiş ve öğrencileri bu konuda bilgilendirmiştir.

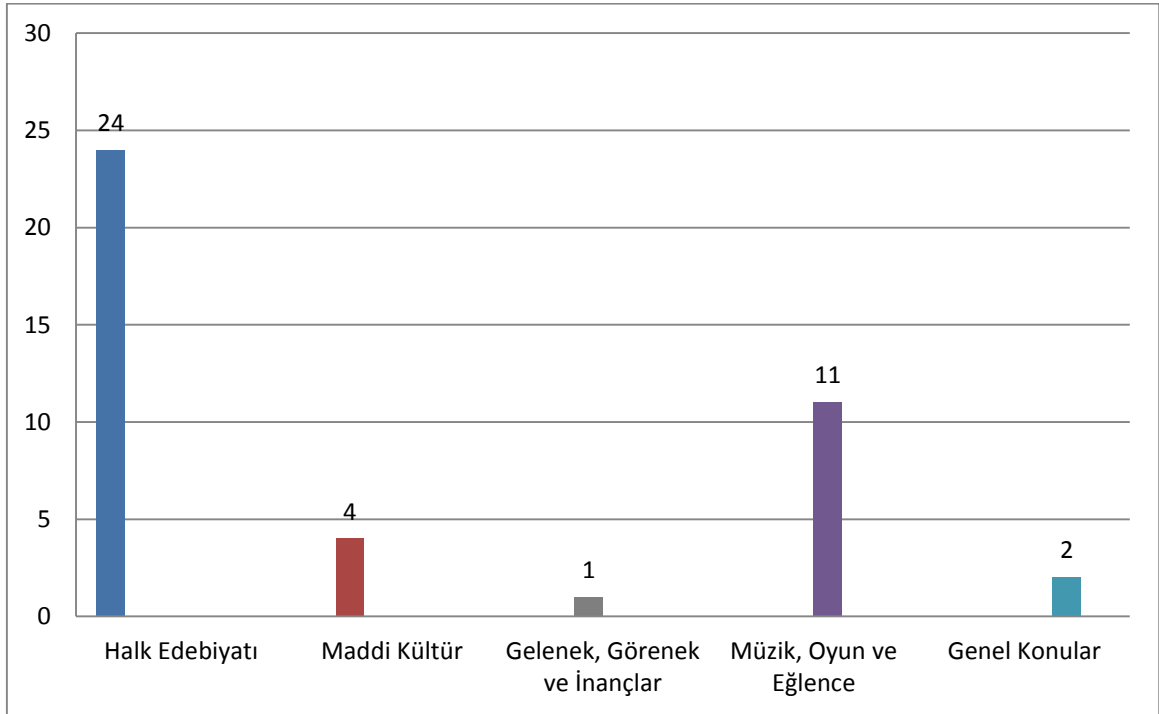
7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında halk bilimi öğelerinin tespitine yönelik çalışma yapılmıştır. Söz konusu kitapta toplam 40 metin bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda bu metinler arasından sadece 8 metinde halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sayı halk bilimi öğelerini, halk kültürünü öğrencilere tanıtmaya görevini yerine getirme konusunda yetersiz olarak görülmektedir.

Söz konusu çalışmada etkinliklerde yer alan halk bilimi öğelerinin tespitinde 23 adet etkinlikte halk bilimi öğelerinin var olduğu tespit edilmiştir. Metinlerde olduğu gibi etkinlik sayısında da yeterliliğin sağlanmadığı görülmüştür. 216 etkinlik içerisinden

sadece 23 etkinlikte kültür öğelerine yer verilmesi kültür aktarımında yeterli başarıyı sağlayamayacaktır.

Metin ve etkinlikler dışında gelecek derse hazırlık, hazırlık çalışmaları ve ölçme değerlendirme bölümlerinde de halk bilimi öğelerinin varlığı tespit edilmiştir. Her metnin sonunda bir sonraki metne yönelik hazırlık çalışmaları yer almaktadır. Her metnin başlangıcında da metne hazırlık bölümleri yer almaktadır. Tema sonunda ölçme değerlendirme bölümüne yer verilmektedir. Yapılan inceleme sonucunda bu bölümlerde 7 adet halk bilimi öğesine yer verildiği tespit edilmiştir.

Şekil-4 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Halk bilimi öğelerinin dağılım grafiğine bakıldığında halk edebiyatının diğer halk bilimi unsurlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle gelenek, görenek ve inançlar ile genel konular halk bilimi unsurlarına çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Grafik sonuçları yorumlandığında halk bilimi unsurlarının dağılımda dengesizlik olduğu saptanmıştır. İncelenen kitapta toplamda 3 halk bilimi öğesi tespit edilmiştir. Bunların 25'i halk edebiyatı, 4'ü maddi kültür, 1'i gelenek-görenek ve inançlar, 11'i müzik-oyun ve eğlence, 2'si genel konular halk bilim unsurlarına aittir. Kültürün bir bütün olduğu ve gelecek nesillere aktarılırken her alana ait kültürel

ögelerin aktarılması gerektiği göz önüne alındığında söz konusu kitabın gerekli özelliklere sahip olmadığı görülmektedir.

Söz konusu eser içerik ve nitelik açısından incelendiğinde atasözü ve deyimler açısından zengin bir dil olan Türkçenin bu özelliği metinlerde de görülmektedir. Metin içeriklerinde kalıplaşmış ifadelerle çokça yer verildiği gözlemlenmiştir. Özellikle etkinliklerde en çok yer alan halk bilimi ögesi atasözü ve deyimler gibi kalıplaşmış sözlerdir. Birçok metnin etkinliklerinde atasözü ve deyimlere yer verilmiştir. Eserde Âşık Veysel, Yunus Emre, Mevlâna Celaleddini Rumi, Hacı Bektaş Veli gibi halk edebiyatının tanınmış kişilerinin söz ve şiirlerine yer verildiği görülmektedir. Özellikle Âşık Veysel hem başka metinler içerisinde hem müstakil metin şeklinde işlenmiştir. Bu durum öğrencilerin halk edebiyatına dair ilgilerini arttıracak ve bu konu hakkında bilgi edinmelerini sağlayacaktır. Söz konusu kitapta halk bilimi öğelerinden halk edebiyatına ait unsurların daha çok olduğu belirlenmiştir. Özellikle halk türküleri, halk şiirleri metin ve etkinliklerde diğer metin türlerine göre daha çok yer almıştır. Hem metinlerde hem etkinliklerde bu konu üzerinde fazlaca durulmuştur. Kitapta destan, masal, halk hikâyesi, alkış-kargış, ağıt, ilahi, tekerleme, bilmece metin türlerine yer verilmediği belirlenmiştir.

Yapılan inceleme sonunda 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında var olan halk bilimi unsurlarının içerisinde oyun, eğlence ve müzik halk bilimi unsurlarına da yer verildiği gözlemlenmiştir. Kitapta yer alan bazı metinlerin hem halk edebiyatı unsuru hem oyun-eğlence ve müzik unsuru olarak değerlendirmek mümkündür. Eserde mangala, cirit gibi geleneksel oyunlara yer verildiği görülmektedir. Halk edebiyatının önemli metin türlerinden türkü metni üzerinde önemle durulmuştur. Türkülerin önemini kavratmaya amacı taşıyan müstakil bir şiir ve Çanakkale Türküsü kitapta yer almaktadır. Ayrıca halk edebiyatında “Bozkırın Tezenesi” olarak bilinen Neşet Ertaş hakkında bir metin yer almaktadır. Söz konusu eserde müzik ve halk edebiyatına ayrı bir önem verilmiştir. En çok işlenen halk bilimi öğelerinin halk edebiyatı ile oyun,-eğlence ve müzik unsurlarına ait olduğu belirlenmiştir. Kitapta Nasrettin Hoca fıkralarına ve Hacivat-Karagöz oyununa da örnekler verilmiştir. Geleneksel Türk halk tiyatrolarının Hacivat-Karagöz ile sınırlı olmadığı aşikârdır. Ancak diğer halk tiyatrolarına dair örnekler yer verilmemiştir. Maddi kültür öğelerinden halı, testi, çanak vb. ürünlere metin veya etkinliklerde yer verilmektedir. Ancak eserde maddi kültür öğeleri en az yer verilen halk bilimi unsurdur. El sanatları, mimari, günlük kullanım

araçları gibi kültürel değere sahip nesne, yapı, araç gereç ve el sanatı örneklerine kitapta yer verilmemiş olması eksiklik olarak tespit edilmiştir.

MEB Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabının metin, etkinlik, hazırlık ve değerlendirme bölümleri göz önüne alındığında halk bilimi öğelerine yer verme, kültürel öğeleri barındırma ve öğrencilere tanıtmaya bağlamında yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Halk bilimi öğelerini seçme ve işleme konusunda çeşitliliğin çok fazla yer almadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin diğer sınıf düzeylerinde görmedikleri eserleri tanıtmak yerine her sınıf düzeyinde tekrar eden kültürel öğelerden seçilmiş konu ve metinlerin kitapta yer aldığı görülmektedir. Etkinliklerin sayısının fazla olmasına rağmen kültürel öğeleri içermesi ve tanıtması bakımından gerekli görevi yerine getiremediği görülmüştür.

Türkçe ders kitaplarının kültürü yeni kuşaklara aktarması beklenmektedir. Sınıf düzeyine göre öğrencilerin ilgi ve becerileri de dikkate alarak hazırlanması gereken bir ders kitabında kültür öğelerini nitelik, nicelik ve çeşitlilik bakımından daha çok içermesi beklenmektedir. Hem metin bağlamında hem etkinlik bağlamında kültürel öğeleri içermesi beklenen söz konusu eserde halk bilimi öğelerini içeren metin ve etkinlik sayılarının toplam metin ve etkinlik sayılarına oranla çok düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda ders kitaplarının kültürü aktarma görevini tam olarak yerine getiremeyeceği düşünülmektedir. Ayrıca sayı olarak az olan metinlerin içeriklerinde de beklenen nitelikte ve çeşitlilikte olmadığı tespit edilmiştir.

4.5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları bakımından incelenmesinden elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

6.sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabı metin listesi:

1. Tema: Erdemler.

- Emine Teyze'nin Çilek Reçeli
- Adsız Çeşme
- Kaynatılmış Tohum
- Ceylan, Kaplumbağa, Fare ve Karga (Dinleme Metni)
- Mehmet Âkif Ersoy'dan Anılar (Serbest Okuma Metni)

2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk

- Ordumuzun Hepimize İhtiyacı Var
- Ağustos Şafağı
- Çankaya’da Hediye Edilmek İstenen Ev
- Cumhuriyetin İlanı (Dinleme Metni)
- Ertuğrul’un Kader Uçuşu (Serbest Okuma METNİ)

3.Tema: Kişisel Gelişim

- İyimserlik
- Benim Kırmızı Pabuçlarım
- Pulsuz Dilekçe
- Akıp Giderken Zaman (Dinleme Metni)
- Gelecek Senin Çocuğum (Serbest Okuma Metni)

4.Tema: Millî Kültürümüz

- Türkiye
- Bayram Yeri
- Atasözleri Üzerine
- Keloğlan ve Gül Kız (Dinleme Metni)
- Kilim (Serbest Okuma Metni)

Tema: Sanat

- Gökkuşak Evi
- Yüzyılın Fotoğrafı
- Ölümsüzleşen Bahçe
- Bam Telimiz (Dinleme Metni)
- Sinema (Serbest Okuma Metni)

6. Tema: doğa ve evren

- Güz Patikaları
- Yüksek Evde Oturanın Türküsü
- Sığırcık Kayası
- Hava Soğuk, Güneş Çok Uzakta... (Dinleme Metni)
- Bugün Yağmur Yağar Mı? (Serbest Okuma Metni)

7. Tema: Bilim ve Teknoloji

- Çocuklar Doğuştan Bilim İnsanıdır
- Televizyon En İyi Arkadaşımı Yedi
- Alo... Graham Bell!
- Bankamatik için kurs açan yok mu? (Dinleme metni)
- Simit ve Peynir’le “Bilim İnsanı Öyküleri” (Serbest Okuma Metni)

8. Tema: duygular

- Sevgi Kurtaracak Bizi
- Anılar İçinde Bir Anı
- Şehir Faresi ile Kır Faresi
- Yeşil Çağ (Dinleme Metni)
- Iskarmozların Hüzünlü Gıcırtısı (Serbest Okuma Metni)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-Etkinlikler	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Emine Teyzenin Çilek Reçeli	<i>“Orada oturur, dantel işlerdi. Gelen geçen kadınlar ilgiyle bakardı eline.”</i> Dantel motifini inceler, hayran kalırlardı onun güzelliğine.	Maddi Kültür
Emine Teyzenin Çilek Reçeli Etkinlik 1	Okuduğunuz metinde geçen bazı deyimlerin anlamları aşağıda verilmiştir. Bu deyimleri anlamlarından hareketle bulup kutucuklara yazınız.	Halk Edebiyatı
Kaynatılmış Tohum Düşünelim Yazalım	<i>“Herkesler doğrudur, sen doğru isen./ Bulunmaz doğruluk, sen eğri isen. Yunus Emre”</i> Kimin düşündüğü ile söylediği bir olursa işte doğru insan odur. Yusuf Has Hacı	Halk Edebiyatı
İyimserlik Konuşalım Anlatalım	Bu bölümde Nasrettin Hoca'nın “Allah’a Şükür, Üzerinde Ben Yoktum” fıkrası anlatılmakta ve fıkranın olumlu düşünme ile ilgili uyandırdığı düşüncelerin söylenmesi istenmektedir.	Halk Edebiyatı
Pulsuz Dilekçe Söz Varlığı	<i>“Ayak uydurmak, iz bırakmak, yoldan sapmak”</i> deyimleri altlarında verilen ve deyimleri anlatan resimlerle eşleştirilmeleri istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Akıp Giderken Zaman Metne Hazırlanalım	<i>“Zaman kazanmak, zamanla yarışmak, zamanı kollamak, zaman öldürmek, zamana uymak, zaman alma kollama...”</i> Verilen deyimlerin seçilerek anlatılması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Akıp Giderken Zaman Araştıralım, Hazırlanalım	<i>“T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının genel ağ adresinden ülkemizin “UNESCO (YUNESKO)* Dünya Mirası Listesi”ne kayıtlı kültürel ve doğal varlıklarını araştırınız.”</i>	Genel Konular
Öğrendiklerimi Değerlendirelim	<i>“3.Beypazarı’na ilk kez geliyorsanız Hıdırlık Tepesi’ne çıkıp kente şöyle bir bakmayı ihmal etmeyiniz. Güzel konakları ve sokakları ile</i>	Genel Konular

	<i>Osmanlılardan kalma, bozkırın ortasında cıvılcıvılcı bir kent olan Beypazarı, en güzel bu tepeden izlenir.</i>	Halk Edebiyatı
	<i>8.Parçada geçen “kulak ardına atmak” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?</i>	
Türkiye	<i>Kaval çaldım, koyun güttüm yaylalarında... ...Nice türküler yakıldı senin için; Destanlar yazıldı, bayrak bayrak, Davullar vuruldu, dize geldi zeybeklerin... Şiir metniyle birlikte Türkiye'nin çeşitli yörelerine ait tarihi ve kültürel özelliklere sahip yerlerin fotoğraflarına yer verilmektedir.</i>	Maddi Kültür Müzik, Eğlence, Oyun Genel Konular
Türkiye Sözcük Çalışması	<i>Kaval, çiğdem, katık, urba, zeybek, destan kelimelerinin verilen bulmacada bulunup işaretlenmesi istenmiştir.</i>	Maddi Kültür Halk Edebiyatı Genel Konular
Türkiye Anlayalım, Yorumlayalım	<i>Ankara, Erzurum, İzmir, Bursa, Adana, Karabük illerine ait kültürel ve tarihi mekânların fotoğrafları verilerek eşleştirilmeleri istenmiştir.</i>	Genel Konular
Bayram Yeri	<i>“Bu ağacın altında sakızcılar olurdu. “Hani o keten helvacılar, hani o kırık leblebiler?” “Ay demirhindi de mi yok?” “Hadi!” dedi, “Madem buraya kadar geldik, bir Karagöz’e girelim.” Metinde eski bayramlarda yapılan bayram eğlencelerini arayan bir kadının eskiye dair hiçbir şey bulamaması anlatılmıştır. Metinde eski bayramlarda yapılan kutlama, şenlik ve b kültürel durumlar üzerinde durulmuştur.</i>	Genel Konular
Bayram Yeri Konuşalım, anlatalım	<i>Aile büyüklerinizin zamanındaki bayramlarla günümüzün bayramlarını karşılaştırınız. Ailenizde sürdürülen bayram geleneklerinin neler olduğunu arkadaşlarınızla paylaşınız Baklava açmalar, Mezarlık ziyaretleri arife ya da ilk bayram günü yapılırdı. Bu bölümde bayramlarda yapılan etkinliklerle yer almaktadır.</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Atasözleri Üzerine Metne Hazırlanalım	<i>Yazılı ve sözlü anlatımlarda atasözü ve deyimlerden nasıl faydalanırsınız? Aşağıdaki atasözünü simgelerle anlatmayı deneyiniz. Güneş girmeyen eve doktor girer</i>	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine	<i>Metinde atasözleri özelliklerini örnekler üzerinden öğrencilere aktarmaya çalışan bilgilendirici bir metin yer almaktadır. “Acıklı başta akıl olmaz.” atasözü, “Akıl, acıklı başta olmaz.” ya da “Ağrılı başta akıl olmaz.” Biçiminde yazılamayacağı verilmiştir. Buna benzer örnekler yer almaktadır.</i>	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine Anlayalım,	<i>“Deyimle atasözünün ortak özelliği nedir?” şeklinde metnin içeriğine yönelik sorular yer almaktadır.</i>	Halk Edebiyatı

yorumlayalım.		
Atasözleri Üzerine Söz Varlığımız	<i>Aşağıda verilen atasözlerinden benzer anlam taşıyanları örnekteki gibi eşleştiriniz.”</i>	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine Konuşalım, Anlatalım	<i>“Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.”</i> atasözünün anlamını atasözleri ve deyimler sözlüğünden araştırınız	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine Düşünelim, Yazalım	<i>“Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.”</i> atasözünün nasıl ortaya çıktığına dair bir hikâye anlatılmıştır.	Halk Edebiyatı
Atasözleri Üzerine Araştıralım, Hazırlanalım	<i>“Masallarımızın kültürümüzdeki yeri ve önemi”</i> hakkında araştırma yapınız	Halk Edebiyatı
Keloğlan ve Gül Kız Metne Hazırlanalım	Verilen tekerlemenin okunup hangi bölümde yer aldığıнын söylenmesi istenmiştir. <i>“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; cinler top oynarken eski hamam içinde...”</i>	Halk Edebiyatı
Keloğlan ve Gül Kız Dinleyelim	Keloğlan ile Gül Kız Masalı seslendirilmiştir.	Halk Edebiyatı
Keloğlan ve Gül Kız Sözcük Çalışması	<i>“At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba. Heybe</i> “Kelimesinin anlamı verilmiş ve bulmacada yerleştirilmesi istenmiştir.	Maddi Kültür
Keloğlan ve Gül Kız Konuşalım, Anlatalım	<i>“Masalların kültürümüzdeki yeri ve önemi konusunda yaptığınız araştırma sonucunda edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.”</i>	Halk Edebiyatı
Keloğlan ve Gül Kız Düşünelim, Yazalım	<i>“...bir ağacın kütüğünde oturan Hansel ile Gratel’i görmüş. O da ne Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Sedef Bacı... Keloğlan daha kimleri kimleri görmüş.”</i> Bu bölümde verilen masalın devamının getirilmesi istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Kilim	<i>“Yunus Emre tapınanda yüz koymuş. /Karacaoğlan saz çalanda diz koymuş, /Köroğlu dörtına geçmiş iz koymuş;”</i> Şiirde kilim ile halk şairleri arasında bağlantı kurulmuştur.	Halk Edebiyatı
Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	Beş çizgiden ya da beş noktadan oluşan el motifi... Tema değerlendirme sorusunda Türk halılarındaki “el motifi ile ilgili bilgi verilmiş ve buna yönelik soru sorulmuştur. Seçeneklerde el motifinin görsellerine yer verilmiştir.	Maddi Kültür
Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	<i>“Deyişler, Sazımdan Sesler ve Dostlar Beni Hatırlasın</i> adlı şiir kitapları bulunan Âşık	Halk Edebiyatı

	Veysel'in ölümünden sonra şiirleri derlenerek Bütün Şiirleri (1984) adıyla yayımlandı" şeklinde hakkında bilgi verilen Âşık Veysel'in hayat kronolojisi verilerek hakkında soru sorulmuştur.	
Yüzyılın Fotoğrafı Araştırma, Hazırlanma	Araştırma bölümünde tarihi ve kültürel öneme sahip Süleymaniye Camii, Yıldız Sarayı, Efes Antik Kenti, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası hakkında araştırma yapılması istenmektedir.	Genel Konular
Ölümsüzleşen Bahçe	Metinde Mimar Sinan'ın Selimiye Camii'ni yapması hikâye metin türü şeklinde verilmiştir.	Genel Konular
Ölümsüzleşen Bahçe Konuşalımı, Anlatımı	Bu bölümde Yıldız Sarayı (İstanbul), Efes Antik Kenti (İzmir), Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas), Süleymaniye Camii (İstanbul) fotoğrafları verilerek Araştırma, Hazırlanma bölümünde istenen araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin paylaşılması istenmiştir.	Genel Konular
Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	Değerlendirme sorusunda " <i>Altın tas, gümüş tas; /Birini kaldır, birini as. Her yeri görür, /Kendisini göremez...</i> " bilmeceleeri verilerek cevapların bulunması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Hava Soğuk, Güneş Çok Uzakta Metne Hazırlanma	Metnin hazırlık bölümünde "Şekere benzer tadı yok. Havada uçar kanadı yok. Saçaktan süngü sarkar. Şıp benim alınma, şıp senin alınma." Bilmeceleerin cevaplanması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	"Aziz, okumak iyi de heybeni yine tıka basa kitapla doldurmuşsun."	Maddi Kültür
Anılar İçinde Bir Anı	"Ama arkadaşlarımda çoğunun lastik lapçını vardı. Lapçın, yumuşak deriden dikilme çorap. Şimdilerde giyilen yarım konçlu botlara benziyor. Ama altında kösele taban yok."	Maddi Kültür
Anılar İçinde Bir Anı	"Kasabada âdettir: Bayram günleri, çocuklar uzak yakın komşu ayrımı yapmadan her kapıyı çalarlar."	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Anılar İçinde Bir Anı Sözcük Çalışması	Lapçın kelimesinin harfleri karışık olarak verilmiş ve "Kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir ayakkabı türü." tanımından kelimenin bulunması istenmiştir.	Maddi Kültür
Öğrendiklerimizi Değerlendirelim	"Misafir olduğu bir köyde Nasrettin Hoca'nın heybesi kaybolmuş. Hoca, — Çabuk heybemi bulun yoksa ben yapacağımı bilirim, demiş." Soru kökünde Nasrettin Hoca fıkralarından birine yer verilmiştir. Fıkranın devamı boş bırakılarak devamının ne olabileceği sorulmuştur.	Halk Edebiyatı

6. sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabı halk bilimi unsurlarını içermesi bakımından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda metinlerde yer alan halk bilimi unsurları kısaca özetlenmiştir.

“Emine Teyzenin Çilek Reçeli” (s.12) başlıklı metinde bir mahallede çok güzel çilek yapan bir kadına yardımcı olmak için komşularının bir çilek üretim tesisi kurmaları anlatılmaktadır. Emine Teyze’nin tarifi ve uygulamaları ile mahalledeki işsiz gençlere iş olanağı sağlanmıştır. Burada Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan mahalle kültürü, komşuluk kültürünün önemi ve insanın hayatına olan katkılarından bahsedilmiştir. Emine Teyze’nin dantel işlemesi de metinde aktarılmaktadır. Bir el işi olan dantel işleme günümüzde eskisi kadar olmasa da varlığını devam ettirmektedir.

Hasan Ali Yücel’in “Adsız Çeşme” (s.20) adlı şiirin de yine Türk kültüründe yardımseverliğin önemine vurgu yapılmaktadır. Burada adı sanı belirsizleşmiş bir kişinin yapmış olduğu hayır çeşmesinden bahsedilmektedir. Dolaşan iki kardeşin bu çeşmeden su içmesi anlatılmaktadır. Bu şiirde yine Türk kültüründe önemli bir yer tutan hayır için çeşme yaptırma geleneğine yer verilmiştir. Türk kültüründe özellikle dini inancın gerekleri olarak karşılıksız iyilikler yapmak önem arz etmektedir. Çeşme, köprü, cami, medrese, aşevi, yol, kervansaray, okul vb. yapı ve hizmetler gelenekselleşmiş ve kültürün önemli bir parçası olmuştur.

Adil Turan’a ait olan “Türkiye” (s.110) adlı şiirde şair, ülkesine olan sevgisini dizeleriyle aktarmıştır. Kaval çalmak, davul zurna, türkü yakmak gibi eğlence ve müziğe dair kültürel unsurlara yer verilmiştir. Ayrıca metnin altında Anadolu’nun çeşitli kültürel ve doğal güzelliklerinin fotoğraflarına yer verilmiştir.

“Bayram Yeri” (s.116) adlı metinde kültürel anlamda önemli bir yere sahip olan dini bayramlarda yapılan eğlencelere yer verilmektedir. Ancak burada yaşlı bir teyzenin kendi çocukluğunda gördüğü bayram eğlencelerini araması ancak günümüzde bunların hiçbirini bulamaması anlatılmaktadır. Metinde yaşlı teyzenin kendi küçüklüğünde geldiği bayram yerinde gördüğü sakızcılar, keten helvacılar, kırık leblebi, demirhindi şerbeti satan satıcıları aramaktadır. Bayram şenliklerinde yiyecek ve içecek satan kültürel unsurlardan bahsedilmektedir. Ayrıca yine bayram eğlencelerinden Karagöz oyununun varlığından bahsedilmiştir. Metinde eski bayramlarda yapılan şenlikler kutlamalar bayram eğlencelerinden eğlencelerinin varlığından bahsedilmektedir. Ancak

bu bayram eğlencelerinin hiçbirinin artık var olmadığı eleştirel bir dil ile aktarılmaktadır.

Ali Püsküllüoğlu'nun kaleminden çıkan “Atasözleri Üzerine” (s.124) serbest okuma metni, atasözleri hakkında geniş bilgiler vermektedir. Atasözlerinin özelliklerini örneklerden yararlanarak anlatmaktadır. Atasözlerinin kalıplaşmış ifadeler oldukları, eş anlamlı dahi olsa bir kelimenin yerine başka bir kelimenin getirilemeyeceğini ifade edilmektedir. Ancak Bazı yakın anlamlı kelimelerin birbirinin yerine kullanılabileceğini aktarmaktadır. Ayrıca bazı atasözlerinin bölgeden bölgeye söyleşinin farklı olduğunu ancak anlamlarının değişmediğini açıklamaktadır. Atasözlerinin yoğun anlatımlı ifadeler olduklarını, sayfalarca dolusu yazıyı birkaç kelimeyle anlatabildiklerini belirtmektedir. Atasözlerinin yüzyıllar içerisinde kullanılarak bugünkü haline aldıklarını ifade etmiş ve ilk söyleyenin belli olmadığını yani anonim olduklarını aktarmıştır.

”Kilim” (s.136) serbest okuma metninde şair kilime farklı imgeler ve anlamlar katarak geleneksel Türk kilimini anlatmıştır. Renklerini yaylanın çiçeklerinden aldığını, deseninin buğday başaklarından esinlendiğini ifade etmiştir. Her teli bir pınara benzetmiş, şekillerini köy düğününü andırdığını belirtmiştir. Şiirdeki ifadelere kilimlerin kimisi gerçekleri kimisi tatlı düşleri simgeler. Bazı kilimler bir destanı anlatırken bazıları gül ve bülbülün bir aşk yaşadığını ifade etmektedir. Ayrıca şiirde Yunus Emre'nin Karacaoğlu'nın Köroğlu'nun ve Türk erenlerinin kilim ile alakalı davranışlarına değinmiştir. Son kıtada ise kilimin bağrında kutlu bir gömü taşıdığı ve yüzyıllar boyunca işlendiği uygarlığın geçmişini, tarihini kendisinde barındırdığı anlatılmaktadır. Şiir hem kilim sanatını barındırmakta hem de kilimin kültürümüzdeki değerini anlamlarını simgelerini farklı bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

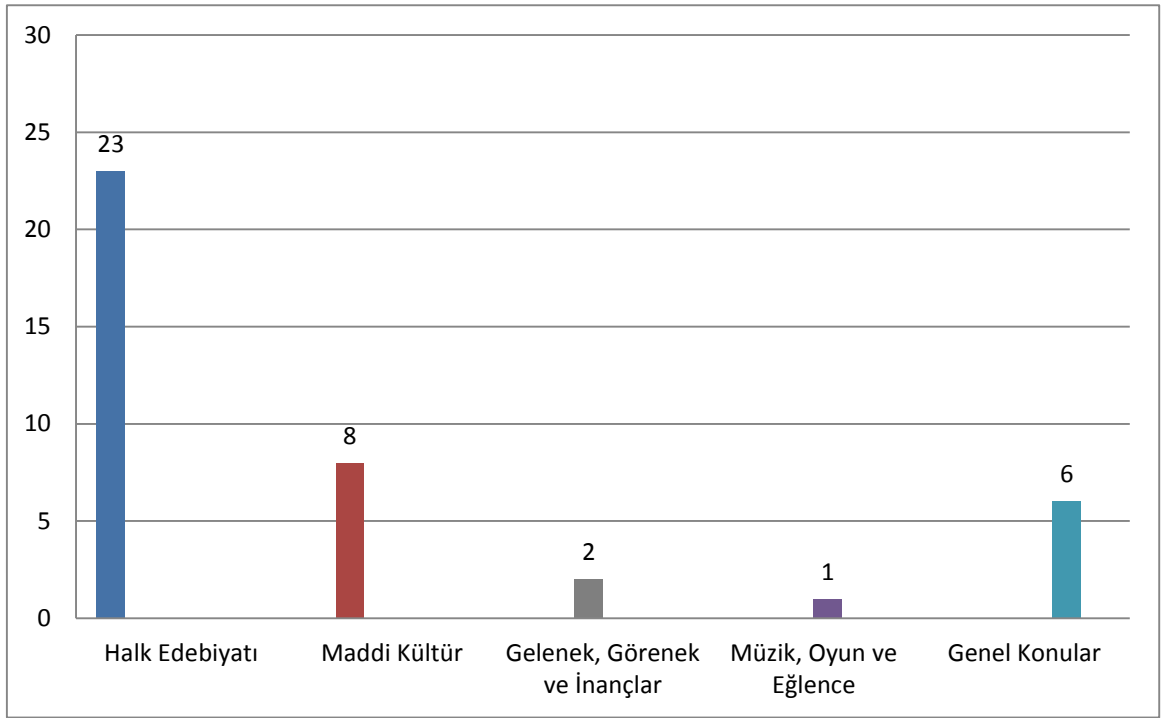
“Ölümsüz Bahçe” (s.156) metninde Türk kültüründe mimaride bir yapı taşı olan Selimiye Cami'nin yapılışına dair bir rivayet anlatılmaktadır. Bu rivayete göre Selimiye Cami'nin yapımı için yer aranırken camiinin bugünkü yerinde bir bahçenin var olduğu ancak sahibinin bahçesini vermeye ikna olmadığı belirtilmektedir. Mimar Sinan'ın bahçe sahibi ile bizzat görüşerek bahçeyi bağışlaması karşılığında bu çok sevdiği bahçeyi ölümsüzleştireceğine söz vermiştir. Bahçe sahibi buna razı olduktan sonra cami inşaatı başlamış ve caminin yapımı tamamlandığında yaşlı adam cami içerisinde gezdirilmiştir. Yaşlı adam mihrap önüne geldiklerinde mihrabın çevresindeki çinilerde bahçenin bir tasvirinin yapıldığını; güvercinlerin, şakayıkların, bahar çiçeklerinin,

ağaçların, kırmızı karanfillerin, renk renk lalelerin, mor sümbüllerin mihrabın çinilerinde yer aldığını görmüştür. Burada hem Türk mimarisi hem de çinicilik sanatı anlatılmaya çalışılmıştır.

Gülten Dayıoğlu'na ait “Anı İçinde Bir Anı” (s.256) metninde Türk aile yaşantısına bir örnek verilmiştir. II Dünya Savaşı dönemi küçük bir kız çocuğu iken başından geçenler anlatılmaktadır. Küçük bir çocuğun çok istemesine rağmen Savaş döneminden dolayı zorluklarla alınan lastik ayakkabılarının bayramda kaybolması ve günlerce hayali kurulan bir mutluluğunun üzüntüyle bitmesi hikâye edilmiştir. Bayramda çocuklara alınan hediyeler alınması, çocukların mahallede ev ev dolaşması, bayramlaşmalar gibi bayramlarda yapılan geleneksel davranış biçimlerine yer vermiştir. El öpme törenleri, kasaba adetleri metinde verilmektedir. Metinde maddi kültür unsuru olarak lapçın, lastik ayakkabı gibi unsurlar yer almaktadır. Metinde bayram adetleri, gelenek ve görenekleri maddi kültür unsurları ile birlikte verilmiştir.

6. sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabında halk bilimi unsurlarına yönelik yapılan çalışma sonucunda içerisinde 40 metin bulunan söz konusu kitapta 8 metinde halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kültürel öğeleri aktarmak ve tanıtmak bakımından bu metin sayısının arttırılabileceği görülmektedir. Tespit edilen metinlerin tamamı kültürel unsurları işlemek ve tanıtmak amacını taşımadığını da belirlenmiştir. Bu metinlerden bazılarında tespit edilen kültür unsurlarının metnin akışı içerisinde titiz bir incelemeyle tespit edilebilecek şekilde yer aldığı görülmektedir. Öğrencilere hitap eden söz konusu eserde öğrencilerin bir araştırmacı gözüyle metinleri inceleyemeyeceği göz önüne alındığında kültürel öğeleri tanıtmak amacı güden metin sayısının daha da az olduğu kanaatine varılmıştır. Metinler içerik olarak incelendiğinde çocuklara uygunluk konusunda sorun olmadığı ve farklı metin türlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Şekil-5 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabında tespit edilen bulguların halk bilimi unsurlarına göre dağılım grafiği incelendiğinde toplam 40 halk bilimi unsuru tespit edilmiştir. Tespit edilen bulgulardan 23'ü halk bilimi, 8'i maddi kültür, 2'si gelenek-görenek ve inançlar, 1'i müzik-oyun ve eğlence, 6'sı da genel konular başlıklarına aittir. Grafik incelendiğinde halk bilimi unsurları arasında dengeli bir dağılım gözlenmemektedir. Halk bilimi unsurlarına diğer dört halk bilimi unsurundan daha fazla yer verilmiştir. Öğrencilerin kendinden önceki neslin kültürel özelliklerine kazanmaları için kazanılması beklenen kültürel özelliklere maruz kalmaları gerekmektedir. Bunun için de örgün eğitim sayesinde toplumun ortak normlarını aktarmak ve ortak bir kültür oluşturmak için ders kitaplarından yararlanılmaktadır. Ancak yapılan inceleme sonucunda elde edilen bulgular göre 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabının bu özelliklere uymadığı görülmektedir. Tespit edilen halk bilimi unsurları arasında dengeli bir dağılım olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle gelenek-görenek ve inançlar ile oyun-eğlence ve müzik unsurlarına çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Özellikle oyun çağındaki öğrenciler için hazırlanan bir ders kitabında öğrencinin dikkatini çekebilecek oyun-eğlence ve müzik temalı halk bilimi unsurlarına çok az yer verilmiş olması kitap için bir eksiklik olarak görülmektedir.

6. sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabı etkinlik yönünden incelendiğine eserde etkinliklerin Sözcük Çalışması, Anlayalım Yorumlayalım, Söz Varlığımız, Konuşalım-Anlatalım, Düşünelim-Yazalım, Araştıralım-Hazırlanalım alt başlıklarının altında toplandığı belirlenmiştir. Her alt başlık altında bir veya birden çok etkinlik yer almaktadır. Eserde yer alan etkinlik sayısı etkinlik içeren her metinde altı alt başlık olduğundan toplamda 192 olarak tespit edilmiştir. 192 etkinlik içerisinde 15 etkinlikte kültürel öğelere yer verilmiş veya öğrencilerin kültürel öğelerle tanışmasına zemin hazırlayacak etkinlik örnekleri yer almıştır. Halk bilimi öğelerine yer veren etkinlik sayısının metinde yer alan etkinlik sayısına oranla göre çok az olduğu görülmektedir. Birçok metinde hiçbir halk bilimi ögesine yer verilmediği gibi etkinliklerde de buna yönelik çalışma ve örneklerle de yer verilmemiştir.

Söz konusu kitapta metne hazırlık, gelecek derse hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmaları da yer almaktadır. Her metnin başında metne hazırlık bölümleri, metin sonunda gelecek derse hazırlık bölümleri ve tema sonunda da tema değerlendirme bölümleri yer almaktadır. Bu bölümlerde de halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu üç bölümde toplam 8 halk bilimi ögesine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bölümlerde genellikle araştırma ve incelemeler ile öğrencilerin halk bilimi öğelerini aştırmaları ve bu yolla kültürel unsurlarla tanışmaları sağlanmıştır. Değerlendirme bölümlerinde ise soru kökünde verilen bilgilerin halk bilimi unsurlarını tanıtıcı bilgilere yer verdiği tespit edilmiştir.

Eser içerik olarak incelendiğinde deyim ve atasözlerine birçok metinde yer verildiği ve atasözlerinin özelliklerini anlatan müstakil bir metin olduğu görülmektedir. Türkçenin en zengin özelliklerinden biri olan atasözü ve deyimlerin bu şekilde öğrencilere aktarılması önem arz etmektedir. Yunus Emre'nin şiirlerinden parçalara ve Nasrettin Hoca'nın fıkralarına yer verildiği görülmektedir. Keloğlan masalları ile masal metin türü ve Hava Soğuk Güneş Çok Uzakta metninin hazırlık bölümünde ise bilmece metni örneklendirilmiştir. Lapçın, eğer, kilim, heybe, kaval gibi maddi kültür öğelerine yer verilmiştir. Eserde tespit edilen halk bilimi öğelerinin büyük çoğunluğu halk edebiyatı unsuruna aittir. Daha sonra ise maddi kültür öğeleri ve genel konular başlığı altında toplanan halk bilimi öğeleri bir birine yakın oranda temsil edilmiştir.

4.6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları bakımından incelenmesinden elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders kitabı metin listesi:

1. Tema: Millî Kültürümüz

- Bir Sıcak Çorbada Anadolu
- Eserleri ve Mutfağıyla Ünlü Kentimiz Hatay
- Ben Neşet Ertaş
- Türkiye'm (Dinleme Metni)
- Anadolu Adı (Serbest Okuma)

2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk

- Vatan Destanı
- Yıldırım Çarparsa Seni de Çarpar, Beni De!
- Kastamonulu Şerife Bacı
- Atatürk Çiçeği (Dinleme Metni)
- Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (Serbest Okuma)

3.Tema: Doğa Ve Evren

- İklim Değişikliği
- Ardıç Ağacı ile Ardıç Kuşunun Öyküsü
- Gün Doğuyor
- Parbat Dağı'nın Esrarı (Dinleme Metni)
- Bahar (Serbest Okuma)

4.Tema: Erdemler

- Gülibik
- Adsız Çeşme
- Aslan ile Fare
- Keloğlan'ın Sihirli Tası (Dinleme Metni)
- İnsanla Güzel (Serbest Okuma)

5.Tema: Bilim ve Teknoloji

- İnsansı Robotlar
- Uçmanın Tarihi
- Zaman Bisikleti
- Akıl Aydınlığında (Dinleme Metni)
- Matematikle Uçuran Astronot Ali Kuşçu (1400-1474) (Serbest Okuma)

7. Tema: Sağlık ve Spor

- Spor ve Kültür
- Bocut Nine ve Yoğurdun  yk s 
- Nedir Şu Gdo
- Yiyeceğın Serüveni-Ekmek (Dinleme- zleme Metni)
- Stresten Arındıran Hobi Doğa Yürüyüşü (Serbest Okuma)

8. Tema: Sanat

- Pisagor ve Müzik
- Simit ve Peynir’le “Bilim İnsanı  yk leri
- Şirin Evler Müzesi
- Herkes Sanatk r Olamaz (Dinleme Metni)
- Kemal Sunal G ld r s n n Türk Sinemasındaki Yeri (Serbest Okuma)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme  alıŐmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-Etkinlikler	Cümle �rnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Bir Sıcak �orbada Anadolu	““�orbada, bizim de bir kaşık tuzumuz bulunsun.” sözü, Anadolu’da birlikte yapılan bir işe, bir yardıma katkıda bulunmayı ifade eder”	Halk Edebiyatı
Bir Sıcak �orbada Anadolu 1.Etkinlik	“�orbada bizim de bir kaşık tuzumuz bulunsun.” sözünün ifade ettiği anlam nedir? Yani fakirhane �orbası demek ister. O günden sonra, bu çorbanın adı “darhane �orbası” olarak kalır. Bugün “tarhana” dediğimiz �orba.” Metinde Türk kültüründe çorbanın önemi vurgulanmıŐ ve tarhana �orbası adının ortaya çıkıŐ şekline dair bir hikaye anlatılmıştır.	Halk Edebiyatı
Bir Sıcak �orbada Anadolu 5.Etkinlik	Etkinlikte “Misaf�r on kismetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır.” sözüyle alakalı duygu ve düşüncelerin anlatılması istenmektedir.	Halk Edebiyatı
Bir Sıcak �orbada Anadolu 7.Etkinlik	Etkinlikte “Millî Kültürümüzde Yiyecek ve �ecekler” başlığı verilerek bu konuda araştırma yapılp bilgilendirici bir metin yazılması istenmektedir.	Genel Konular
Tarihî Eserleri ve Mutfağıyla �nl� Kentimiz Hatay	“Hatay’ın geniş bir yemek kültürü var. Antakya’nın tarihî Uzun �arŐı’sı, eski Antakya evlerinin arasındadır.” Metinde Hatay ilinin tarihi, kültürel özelliklerine değinilmiştir.	Genel Konular

Tarihî Eserleri ve Mutfakıyla Ünlü Kentimiz Hatay 1.Etkinlik	<i>“Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi. Yüksek ısıda pişirilmiş topraktan yapılan vazo, çanak, çömlek vb. nesne.”</i> Etkinlikte metinde geçen bazı kelimelerin harfleri karışık olarak verilmiş ve verilen anlamlardan bu kelimelerin ne olduğunun tespit edilmesi istenmiştir.	Maddi Kültür
Tarihî Eserleri ve Mutfakıyla Ünlü Kentimiz Hatay 5.Etkinlik	<i>“Aşağıda, ülkemizde bir şehirle özdeşleşmiş bir yer, tarihî eser veya ürün adı yer almaktadır”</i> Etkinlikte verilen kültürel ve tarihi yerler ile ürünlerin hangi şehirde bulunduğu belirtilmesi istenmiştir.	Genel Konular
Gelecek Derse Hazırlık	<i>“Hikâyesi olan bir türkü belirleyiniz. Türkünün hikâyesini öğreniniz.”</i>	Halk Edebiyatı
Ben Neşet Ertaş	<i>“Şu garip hâlimden bilen işveli nazlım, Gönlüm hep seni arıyor, neredesin sen... Tatlı dillim güler yüzlüm ey ceylan gözlüm, Gönlüm hep seni arıyor, neredesin sen...”</i> Metinde Türk halk ozanı Neşet Ertaş’ın hayatı kendi dilinden anlatılmıştır. Abdallık geleneği tanıtılmıştır. Metinde türkülerinden parçalara yer verilmiştir	Halk Edebiyatı
Metne Hazırlık	Sümela Manastırı, Kapadokya, Efes Antik Kenti, Hasankeyf, Pamukkale Travertenleri, Karain Mağarası, Kelebek Vadisi, Nemrut, Akdamar Adası Metne hazırlık bölümünde isimleri verilen tarihî ve kültürel özelliklere sahip yerlerin görselleri verilerek hangi fotoğrafın neresi olduğunun bulunması istenmiştir.	Genel Konular
Türkiye	<i>“Kaval çaldım, koyun güttüm yaylalarında... ...Nice türküler yakıldı senin için; Destanlar yazıldı, bayrak bayrak, Davullar vuruldu, dize geldi zeybeklerin...”</i> Şiir metniyle birlikte Türkiye’nin çeşitli yörelerine ait tarihi ve kültürel özelliklere sahip yerlerin fotoğraflarına yer verilmektedir.	Maddi Kültür Oyun, Eğlence ve Müzik
Türkiye’ın 7.Etkinlik	Etkinlikte Karamanoğlu Mehmet Bey’in <i>“Bugünden sonra divanda, dergâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır.”</i> sözü verilerek uyandırdığı duygu ve düşünceleri yansıtan bir konuşma yapılması istenmiştir.	Genel Konular
Anadolu Adı	<i>“İlk efsanemizi, Anadolu’muzun nice efsanesine can veren Mehmet Önder’in kaleminden seçiyoruz:”</i> Metinde Anadolu adının nereden geldiğine dair efsaneler anlatılmaktadır. Metinde efsane metin	Halk Edebiyatı

	türüne yer verilmiştir.	
Tema Sonu Değerlendirme	“Hoca, kavuğu çıkartıp uzatmış. Sonra: – Mademki iş kavuktadır; haydi giy de şunu, kendin oku bakalım mektubunu, demiş.” Soru kökünde Nasrettin Hoca’nın “Yetenek Kavukta” fıkrasına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Parbat Dağı’nın Esrarı	“Herkes, can derdine düşmüştü. Bitkiler ağız birliği etmişlerdi...” Verilen cümlelerdeki deyimlerin anlamını cümledeki kullanımına göre tahmin etmeleri ve tahminlerini deyimlerin gerçek anlamıyla karşılaştırmaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Aslan ile Fare 4.Etkinlik	“Şaşar Veysel iş bu hâle /Gâh ağlaya gâhi güle /Yetişmek için menzile /Gidiyorum gündüz gece” Etkinlikte halk ozanı Aşık Veysel Şatıroğlu’nun şiirine yer verilmiştir. Şiirdeki tezat sanatının bulunması ve cümleye kattığı anlamın belirtilmesi istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Keloğlan’ın Sihirli Tası	Metinde Keloğlan masalına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Keloğlan’ın Sihirli Tası 2.Etkinlik	“Gözünü hırs bürümek” deyiminin cümleye kattığı anlamın bulunması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Bilmece Hazırlık Çalışmaları	“Harfleri dizmişler, yanına resim çizmişler. Karşıdan baktım hiç yok, yanına vardım pek çok.” Hazırlık çalışmalarında bilmece metin türüne örnekler verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Bilmece	Metin bir Karagöz–Hacivat tiyatrosu şeklinde verilmiştir. Metin içinde de bilmeceler sorulmuştur. “Hacivat: Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane. Nedir bu bil bakalım? Efendim “Çınçınlı hamam, kubbesi tamam, bir gelin aldım babası imam.”	Halk Edebiyatı
Bilmece 5.Etkinlik	Etkinlikte Nasrettin Hoca’nın “Buranın Günleri” fıkrasına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Bocut Nine ve Yoğurdun Öyküsü	“Bocut Nine adında al yazmalı, gül fistanlı, bir nine yaşarmış.”	Maddi Kültür
Tema Sonu Değerlendirme	“Kimi yörelerde “değnek oyunu” diye de bilinen atlı cirit, Orta Asya kökenli bir oyun olup Hunlar zamanından beri bilinmekte ve oynanmaktadır.” Soru kökünde cirit oyunuyla ilgili bilgi verilmiştir.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Şirin Evler Müzesi	“...lokumu, şehre ismini veren safran bitkisi ile ülkemizin en görülesi, gezilesi, yaşanması mekânlarından biri.. Biz, daha çok ahşap konaklarla ilgileneceğiz.” Metinde Safranbolu ilçesinin tarihi, kültürü ve doğal güzellikleri	Maddi Kültür

	hakkında bilgiler verilmiştir.	
Şirin Evler Müzesi 6.Etkinlik	Etkinlikte Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinin yazılış amacına yönelik bilgi verilmiştir.	Genel Konular
Tema Sonu Değerlendirme	<i>"Avanos'ta da Hititler' den beri çarkla çanak-çömlek yapıldığı bilinmektedir. Bu el sanatı kavimden kavime, babadan oğula geçerek günümüze kadar gelmiştir."</i> Soru kökünde Anadolu'daki geleneksel çömlekçilik hakkında bilgi verilmiştir.	Maddi Kültür

6. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan halk bilimi unsurlarını tespit etmek için yapılan çalışma sonucunda tespit edilen bulgular yorumlanmıştır. Halk bilimi öğelerini içeren metinler ve halk bilimi öğelerini içermeye şekilleri kısaca şöyledir.

"Bir Sıcak Çorbada Anadolu" (s.12) metninde çorbanın Türk kültüründe, Türk mutfağı için önemi üzerinde durulmuştur. Çorba ile alakalı atasözlerine yer verilmiştir. Bir sıcak çorba içiniz, cümlesi ile insanların yemeğe davet edildiğini ve misafirperverliğin bu cümle ile başladığını ifade edilmektedir. Çorbada bizim de bir kaşık tuzumuz bulunsun, sözünün Anadolu'da başkasının yapmış olduğu işe elinden geldiğince yardım etmenin ifadesi olduğu bildirilmiştir. İşin kıyısı çorbanın koyusu, çorbanın yağı yüzünde insanın merdi sözünde durur gibi içerisinde çorba geçen deyim ve atasözleri verilmiştir. Ayrıca metinde tarhana çorbasının adı ile alakalı bir efsane anlatılmaktadır. Efsaneye gören Yavuz Sultan Selim yanında Hasan Can ile birlikte bir ramazan ayında Edirne sokaklarında tebdili kıyafet dolaşırken top hangi kapının önünde atılırsa o eve misafir olacaklarını belirtmiştir. Topun atıldı anda kapısı önünde bulundukları eve misafir olurlar. Ev sahibi fakir biridir. İkram etmiş olduğu çorbayı çok beğenen Yavuz Sultan Selim bu çorbanın adını sorduğunda "darhane çorbası" cevabını alır. Ev sahibi fakir ev çorbası anlamına gelen darhane çorbası olduğunu belirtmiştir. O günden bugüne söylene söylene darhane çorbası tarhana çorbasına dönüşmüş ve günümüze kadar ulaşmıştır.

"Tarihi Eserleri ve Mutfak ile Ünlü Kentimiz Hatay" (s.17) başlıklı metinde Hatay kentinin tarihi, doğal ve kültürel özelliklerinden bahsedilmektedir. Hatay'da yaşamış uygarlıklardan Akatlar, Hititler, Bizanslar, Memlükler'den bahsedilmiş. Hatay'ın coğrafi özelliklerinden, dağlarından, Amik Ovası'ndan bahsedilmektedir. Hatay Antakya Arkeoloji Müzesinin dünyanın en zengin ikinci

mozaik koleksiyonuna sahip olduğu, bölgede yapılan kazılar sonucunda çıkarılan birçok mozağin müzede sergilendiğı ifade edilmektedir. Mozaiklerde dini ve mitolojik öğeleri var olduğu belirtilmektedir. Hatay'ın çok geniş bir mutfak kültürünün olduğu da belirtilmektedir. Et yemekleri, dolmalar, turşular, sebze yemekleri, pilavları ve salataları ile ünlü bir mutfak kültürüne sahip olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca zeytin ve defne yapraklarından elde edilen yağ ile üretilen sabunlara, ipek böcekçiliğine ve tarihi Uzun Çarşı'ya değinilmektedir.

“Ben Neşet Ertaş” (s.24) başlıklı metinde halk ozanı Neşet Ertaş'ın hayatı kendi ağzından anlatılmaktadır. Horasan Türkmenlerinden olduğu, bozkırın tezenesi, Kutb-u Abdal, Türkü Baba diye adlandırıldığı ifade edilmektedir. Metinde ailesine dair bilgiler verilmiş, Türk milletinin sahip olduğu erdemleri zenginlikleri Türk Halk müziğine yansıtmayı babasından öğrendiğı ifade edilmektedir. Türkmen kültürünü ve Türk halk müziği ile daima iç içe olduğunu ve babasının da türküleri yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak istediğini kendisinin de babasının yolundan gittiğini ifade etmektedir. Metinde Neşet Ertaş'ın türkülerinden kesitlere yer verilmiştir. Metinde bozlak, tezene gibi ifadelere yer verilmekte, açıklamaları yapılmaktadır. Türkülerinin Anadolu'nun sesi olmak istediğini, türküleriyle kültürümüzü dünyaya taşıma amacı taşıdığını ifade etmiştir. Özlem, hasret, sitem, milletin duyguları, dertleri, aşkı, türkülerinde işlediğini ifade etmektedir. Metinde ayrıca uluslararası bir kuruluş olan UNESCO'nun Neşet Ertaş'ı abdallık geleneği dalında 2010 yılında yaşayan insan hazinesi olarak duyurmuş olduğu da ifade edilmektedir. Öğrencilere bir mesaj olarak da Türkçeyi yaşatmak ve bu zenginliği geleceklere kuşaklara aktarmak için türkülerimize sahip çıkmamız gerektiğı belirtilmektedir.

“Türkiye'm” (s.35) metninde şair, Türkiye'ye olan özlemini sevgisini anlatmaktadır. Şiirde kaval çalma, koyun gütmek gibi maddi kültür unsurlarına yer verilmiştir. “Nice türküler yakıldı, destanlar yazıldı bayrak bayrak. / Davullar vuruldu dize geldi zeybeklerin” ifadeleri ile oyun eğlence müzik unsurlarına yer verilmektedir.

“Anadolu Adı” (s.40) başlıklı serbest okuma metninde Anadolu kelimesinin ve Anadolu isminin nereden geldiğine dair efsanelere yer verilmektedir. Bir efsaneye göre Türk sultanı askerleri ile seferi çıkmış bir köyde dinlenmekte iken susuz askerler su diye kıvranmaya başlamışlar. Yanında birkaç testi ayran bulunan bir kadın bir kayanın başına oturup elindeki testiler ile tüm orduya ayran dağıtıp susuzluklarını gidermiştir.

Her asker tası dolunca “Dolu ana, ana dolu.” gibi ifadeler kullanmıştır. Anadolu kelimesinin de buradaki “Ana dolu.” ifadelerinden geldiği belirtilmektedir. İkinci efsanede ise Hacı Bektaşî Veli'nin Nevşehir'de Karacahöyük denilen yere geldiğinde dereye çamaşır yıkayan Kadıncık Ana'nın yanına gelerek “Bacım karnım aç. Bana yiyecek bir şey verir misin?” diye sorar. Kadıncağz hiçbir şey olmadığını var olanı verdiği takdirde kendilerinin aç kalacağını düşünür. Düşünür ancak aç olan ve yemek isteyen birine karşı hele hele bir dervişe karşı yok demeye gönlü el vermez ve çocuğunu eve gönderip evde bir şeyler varsa getirmesini ister. Çocuk eve gittiğinde evdeki her şeyin içinin yiyeceklerle dolu olduğunu görür. Kap kacak, sandık, mutfak yiyeceklerle doludur. Çok şaşırان çocuk dışarı koşarak “Ana dolu.” diye bağırır ve Anadolu isminin de buradan türediğı ifade edilmektedir.

“Keloğlan'ın Sihirli Tası” (s.127) başlıkları metinde Keloğlan masallarını yer verilmektedir. Bu metinde masal türü örneklendirilmiştir. Metinde Keloğlan'ın karnını doyurmak için dere kenarında balık tutmaya çalışırken tuttuğı balığın karnından sihirli bir tasın çıktığı anlatılmaktadır. Sihirli tas su doldurup dökünce içindeki su altına dönüşmektedir. Keloğlan bu şekilde zengin olmuş ancak zenginlik onu değiştirmiştir. Gözünü hırs bürümüştür. Kendisinin herkesten üstün olduğunu düşünmeye başlamıştır. Daha fazla altın elde edebilmek için nehrin kenarına gidip tası doldurup doldurup boşaltmıştır. Ancak bir anda tas elinden kayıp nehre düşmüş. Kendisi de yakalamak için peşinden atlamış. Ancak yüzme bilmediğı için canını zor kurtarmış. Tas gitmiş, çıkardığı altınları da hırsızlar çalmış. Annesine durumu anlattığında annesi bunun daha iyi olduğunu haydan gelen huya gider diye ifade etmiş ve zenginliğin kendisini şımarttığı için bunun kendisi için daha hayırlı olduğunu belirtmiştir.

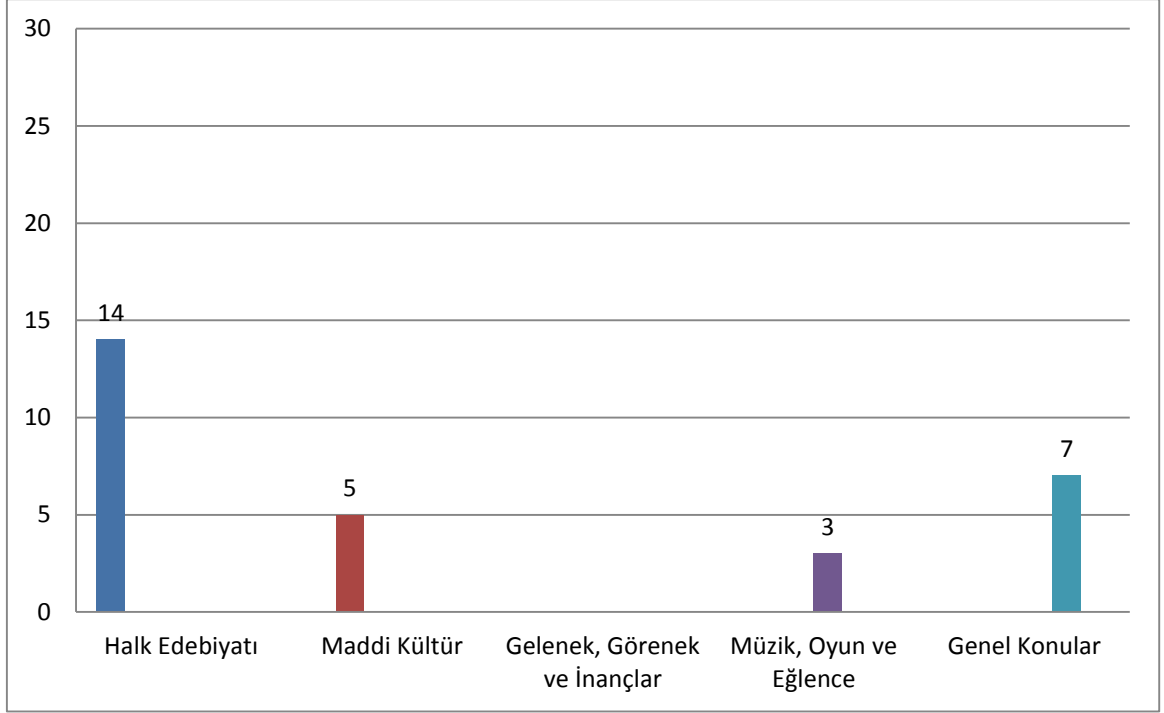
“Bilmece” (s.181) başlıklı metinde Karagöz halk tiyatrosu verilmektedir. Karagöz ve Hacivat karşılaşır ve Hacivat Karagöz'e bilmece sorar. Karagöz her zamanki gibi Hacivat'ın söylediklerini yanlış anlar ve bilmecelelere kendince farklı cevaplar verir. Bilmece metninde halk bilimi edebiyatı metin türlerinden bilmecelelere yer verilmiştir. Çarşıdan aldım bir tane eve geldim bin tane, çinçinli hamam kubbesi tamam. Bir gelin aldım. Babası imam, yer altında kırmızı minare, bir ufacık fıçıcık içi dolu turşucuk bilmecelelerine yer verilmiştir.

“Bocut Nine ve Yoğurdun Öyküsü” (s.207) başlıklı metinde yoğurdun yapılışına dair bir efsane anlatılmaktadır. Efsaneye göre Bocut Nine adında al yazmalı gül fistanlı

çakır gözlü bir nine yaşamaktadır. Bölgede çocuklar, kadınlar yazın topladıkları otları kurutur; kışın kaynatıp yemektedir. Bir kız çocuğu yanlış otu yediği için zehirlenmiş ve anne babası Bocut Nine'ye koşmuştur. Bocut Nine süttan katı buluttan,ak, peynire benzer daha yumuşak olarak tanımlanan bir şeyi çocuğa yedirmiş ve bir süre dinlendikten sonra bir şeyi kalmayacağını ifade etmiştir. Çocuk iyileştikten sonra meraklanan kişilere bunun ne olduğunu ve nasıl yapıldığını anlatmıştır. Bahsettiği şey yoğurttur. Süttan katı, buluttan ak, yoğurt dediğim yumuşak olarak ifade ettiği sütü mayalayıp yoğurt elde etmeyi oba kadınlarına öğretmiştir. Mayasını sır olarak saklamış ve herkesin bir sonraki yoğurt için biraz ayırmasını tembihlemiştir. O günden bugüne yoğurdun halen aynı maya ile yapıldığı rivayet edilmektedir.

“Şirin Evler Müzesi” (s.246) başlıklı metinde Safranbolu ilçesinin tarihi, kültürel ve doğal güzelliklerini dair bilgiler verilmektedir. Safranbolu adının bölgede yetişen safran bitkisinden geldiği belirtilmekte ve safran bitkisinin salep ve dondurmada kullanıldığı ifade edilmektedir. Safranbolu'nun en karakteristik özelliğinin ahşap konakları olduğu ifade edilmektedir. 2000 ahşap konak olduğu 800 tanesinin koruma altında olduğu belirtilmiştir. Birçoğunun 18, 19 ve 20. yüzyıllarda yapılmış olduğu ifade edilmektedir. Konakların harçlarına yumurta katıldığı ve yumurta harcı kullanıldığı belirtilmektedir. Safranbolu'nun Birleşmiş Milletlere bağlı Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu tarafından 17 Aralık 1988 tarihinde dünya kültür mirası listesine eklendiği belirtilmiştir.

Şekil-6 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde incelenen kitapta halk bilimi öğeleri arasında dengeli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Halk edebiyatı unsurlarına daha fazla yer verilirken gelenek-görenek ve inançlar unsuruna dair örnekler yer verilmemiştir. Kültürün bir bütün olduğu göz önüne alındığında kültürün her alanına ait örnekler yer verilmesi gerekmektedir söz konusu eserde etkinlik ve metinlerin toplam oranına göre halk bilimi unsuruna yer veren metin ve etkinlik sayısı azdır. Buna rağmen var olanlar arasında da dengeli dağılıma ve çeşitliliğe yer verilmediği gözlenmektedir.

Türkçe ders kitabında 8 tema her temada 5 adet metin olmak üzere 40 metin yer almaktadır. Bu metinlerdeki halk bilimi öğelerinin tespit etmek için yapılan çalışmada 8 metinde halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapların halk kültürünü çocuklara tanıtmak için ders kitaplarının bir araç olarak görüldüğü göz önüne alındığında tespit edilen metin sayısının tüm metin sayılarına oranla az olduğu kanaatine verilmiştir. Çünkü bu metinlerin hepsinde kültür aktarımı amacından söz edilemez. Bazı metinlerde halk bilimi ögesi kısa bir şekilde yer alırken bazı metinler tamamen halk kültürünü konu alacak şekilde hazırlanmıştır. Cümle düzeyinde de olsa halk bilimi öğelerine yer veren metinlerde bu 8 metin arasında sayıldığından asıl amaca hizmet eden metin sayısının daha da az olduğu görülmüştür. Özellikle “Milli Kültürümüz” temasında yer alan metinler bu amaca hizmet ederken geriye kalan metinlerde cümle düzeyinde halk bilimi unsurlarına yer verildiği görülmektedir. Konular farklı olmakla

birlikte diğer temalarda da halk kültürüne dayanan ve halk bilimi unsurlarını içeren metinlere yer verilebileceği tespit edilmiştir.

6. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında toplamda 233 etkinlik yer almaktadır. Bu etkinlikler arasından 10 etkinlikte halk bilimi öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Genel etkinlik sayısına oranla bu sayının çok az olduğu görülecektir. Milli Kültürümüz temasında da birçok etkinlikte halk bilimi unsurlarına yer verilmediği tespit edilmiştir. Bazı etkinliklerin direk halk bilimi öğelerine yer verirken bazılarının kültürel öğeler hakkında bilgi edinmeyi sağlayacak şekilde tasarlandığı belirlenmiştir.

Metne hazırlık, gelecek derse hazırlık ve tema değerlendirme bölümlerinde de halk bilimi unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bölümlerde 5 adet halk bilimi öğesinin var olduğu belirtilmiştir. Genellikle tema değerlendirme sorularında soru köklerinde yer alan bilgilerde tespit edilirken metne hazırlık ve gelecek derse hazırlık bölümlerinde ise araştırma yolu ile bilgi edinme şeklinde halk bilimi unsurlarına yer verildiği belirlenmiştir.

Söz konusu eserde atasözü ve deyimlere sıkça yer verilmiştir. Hem metin içinde hem de etkinliklerde atasözü ve deyimlere yönelik kullanımlar tespit edilmiştir. Türk kültüründe mutfak kültürünün önemini kavratmak için Hatay mutfağı seçilmiş ve metin olarak işlenmiştir. Halk ozanı Neşet Ertaş'ın hayatına ve türkülerine dair parçalar eserde yer almıştır. Metinde Anadolu adının nereden geldiği anlatmak yer verilen metinde efsane metin türüne yer verilmiştir. Bir etkinlik içerisine Âşık Veysel'in şiirine yer verilmiştir. Keloğlan masalı ile masal metin türü örneklenmiştir. “Bilmece” başlıklı metin Hacivat-Karagöz şeklinde oluşturulmuş bir metindir. Geleneksel Türk halk tiyatrosu şeklinde oluşturulan metinde bilmece metin türüne ait örnekler yer almaktadır. Bu metinle hem bilmece metin türü hem de geleneksel halk tiyatrolarından Hacivat-Karagöz örneklenmiştir. Eserde yer alan metin ve etkinliklerde Anadolu coğrafyasındaki tarihi ve kültürel yerlerin fotoğraflarına da rastlanmaktadır.

4.7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabının halk bilimi unsurları bakımından incelenmesinden elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

5.Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders kitabı metin listesi:

1.Tema - Oyun Dünyası

- Oyun Durdu! (Dinleme)
- Topsuz Basketbol Oyunu
- Bir İp Bul, Oyuna Başla!
- Öğretmenin Sevinci
- Oyuncakların Oyuncağı Olmak (Okuma Keyfi)

2. Tema - Atatürk'ü Tanımak

- Ya İstiklal ya Ölüm (İzleme)
- Oğlu Hüseyin'den Emine Ana'ya Mektuplar
- Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa
- Atatürk ve Çiftlik
- Baharda Çiçek Açar, 23 Nisan'da Çocuk (Okuma Keyfi)

3.Tema - Duygularımı Tanıyorum

- Duygularımız
- Her Yüreğe Nakış Gerek
- Türkiye
- Altı Üstü Bir Yarış (Dinleme)
- Dilek Kuşu (Okuma Keyfi)

4.Tema – Geleneklerimiz

- Nasreddin Hoca
- Bugün Bayram (İzleme)
- Misafir Odası
- Çömlekçilik
- Kırık At (Okuma Keyfi)

5.Tema - İletişim ve Sosyal İlişkiler

- Ev
- Tatlı Günler
- Gülü İncitme Gönül
- Komşumuz Nergis Teyze "Çiçek Dayanışması" (Dinleme)
- Herkes Önemli (Okuma Keyfi)

6. Tema - Sağlıklı Yaşıyorum

- Haydi Doğa Yürüyüşüne!
- Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?
- Benim Zamanım - Okçuluk (İzleme)

- Obezite
- Atlı Cirit (Okuma Keyfi)

Metinler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları Halk Bilimi Unsurları Listesi çerçevesinde incelenmiş ve inceleme sonucunda tespit edilen cümle örnekleri ve bu cümle örneklerinin ait oldukları halk bilimi unsurları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo-7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurları

Halk Bilimi Unsurlarının Bulunduğu Metin/Metinler-Etkinlikler	Cümle Örnekleri/Açıklamalar	Ait Olunan Halk Bilimi Unsuru
Beştaş ve İki Ceviz Bileti Uygulama Bölümü	“Beştaş, bizim mahallede neredeyse tüm çocukların sevdiği bir oyundu...” Metinde geleneksel çocuk oyunlarından “beştaş” konu edilmektedir.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Bülbül ile Bezirgân Uygulama Bölümü	“Aç kapıyı, bezirgânbaşı, bezirgânbaşı! Kapı hakkı ne verirsin? Arkamdaki yadigâr olsun, yadigâr olsun...” Metinde bezirgânbaşı oyununun tekerleme kısmına yer verilmiştir.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Bir İp Bul, Oyuna Başla	“Halat çekme oyununu pek çoğunuz biliyordur...” Kedi beşiği, ayatori ya da ip oyunu... Metinde ip atlama, halat çekme, kedi beşiği gibi geleneksel çocuk oyunları konu edilmiş oynanma biçimlerine ve kullanılan malzemelere dair bilgilere yer verilmiştir.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Öğretmenin Sevinci Biz Uyguluyoruz	“4-6 kişilik gruplar oluşturalım ve öğretmenimizin rehberliğinde "Nasrettin Hoca"yı betimleyecek bir paragraf planlayıp paragrafın taslağını yazalım.”	Halk Edebiyatı
Öğretmenin Sevinci Yine Uyguluyoruz	“Şimdi daha küçük gruplar (2-3 kişilik) oluşturalım ve "Keloğlan"ı betimleyecek bir paragraf planlayalım.”	Halk Edebiyatı
Tema Sonu Değerlendirme	“Mangala/göçürme genellikle iki kişi tarafından oynanan, bunun yanı sıra iki grubun birlikte oynamasına da imkân sağlayan Türk strateji ve zekâ oyunudur.” Soru kökünde mangala oyunu ne olduğuna, kurallarına dair bilgiler verilmiştir. Dîvânü Lugâti't-Türk'te nasıl tanımlandığına değinilmiştir. Sorularda ise mangala ile alakalı metin içeriğine yönelik sorular sorulmuştur.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Yeni Türk Harflerinin Kabulü	“Türklerin kullandığı ilk alfabe, Göktürk alfabesidir...” Metinde tarih boyunca Türklerin kullandığı alfabeler hakkında bilgiler verilmiştir. Yeni devletin kuruluşundan sonra gerçekleştirilen harf	Genel Konular

	devrimi ve yeni Türk harflerinin kabulü konu edilmiştir. Metinde ayrıca Göktürk alfabesine yer verilmiştir.	
Her Yüreğe Nakış Gerek	“— Benim küçücük kızım... Ne yapıyorsun bakayım? — Nakış işliyorum dedeciğim.” Metinde geleneksel el sanatlarından nakış işleme sanatına ve bu sanatta yapılan motiflerin ne anlamlar taşıdığına yer verilmiştir.	Maddi Kültür
Türkiye	“Nice türküler yakıldı senin için;/ Destanlar düzüldü bayrak bayrak./ Davullar vuruldu, dize geldi zeybeklerin;”	Halk Edebiyatı
Türkiye 4.Etkinlik	Etkinlikte geleneksel halk oyunlarından halay, zeybek ve Kafkas dansının görsellerine yer verilmiştir.	Oyun, Eğlence ve Müzik
Metne Hazırlık	Nasrettin Hoca hakkında edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca	Hasrettin Hoca’nın hayatı kendi dilinden 1. Kişili anlatım ile verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 1.Etkinlik	“Aynen öyle. Nasrettin Hoca’nın fıkraları, bizim kültürümüzün bir parçasıdır.”	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 2.Etkinlik	Metinden hareketle Nasrettin Hoca hakkında sorular sorulmuştur.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 5.Etkinlik	Nasrettin Hoca, Türk halk kültürünün en renkli karakterlerinden biridir... Etkinlik içerisinde verilen metinde Nasrettin Hoca hakkında bilgiler verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 7.Etkinlik	Etkinlikte İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alan “Meddahlık Geleneği (2008), Mevlevi Sema Törenleri (2008), Karagöz (2009), Türk Kahvesi ve Geleneği (2013), Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014), Geleneksel Çini Sanatı (2016), Geleneksel Türk Okçuluğu (2019), Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020), Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018), Nasrettin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ile ortak dosya, 2022)” kültürel unsurlara verilmiştir. Verilen bilgilerden hareketle soruların cevaplanması istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 9.Etkinlik	Etkinlikte Nasrettin Hoca’nın “Hanım İpe Un Sermiş” fıkrasına yer verilmiştir.	Halk Edebiyatı
Nasreddin Hoca 11.Etkinlik	Etkinlikte Dede Korkut hakkında bilgi verici paragraf yer almaktadır. “...Oğuz Türklerinin destansı kahramanlık hikâyelerini anlatan Dede Korkut, aynı zamanda Türk kültürünün,	Halk Edebiyatı

	<i>geleneklerinin ve değerlerinin de taşıyıcısıdır...”</i> Verilen paragraftaki bilgilerden hareketle Dede Korkut ile Nasrettin Hoca’nın Karşılaştırılması istenmiştir.	
Gelecek Metne Hazırlık	<i>“Bayram geleneklerimiz hakkında araştırma yapınız.”</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Metne Hazırlık	<i>“Ülkemizde kutlanan dinî bayramları söyleyiniz. Dinî bayramlarda büyüklerinizi ziyaret eder misiniz?”</i>	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Bugün Bayram	Dinleme izleme metninde dini bayramlar ve bu bayramlardaki geleneksel davranışlar konu işlenmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Bugün Bayram 3.Etkinlik	<i>“Ayağınıza sağlık- Eve gelen misafiri karşılarken veya uğurlarken kullanılır.”</i> Etkinlikte dinleme metninde gecen kalıplaşmış ifadelerin tespit edilmesi ve hangi anlamda kullanıldığının belirtilmesi istenmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Bugün Bayram 3.Etkinlik	Etkinlikte metne hazırlık bölümünde yapılması istenen araştırmadan elde edilen bilgiler ile verilen görsellerde bayram geleneklerinin hangilerine yer verildiğinin tespit edilmesi istenmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Gelecek Metne Hazırlık	Bir sonraki derse hazırlık bölümünde Türk kültüründe misafirliğin öneminin araştırılması istenmektedir.	Genel Konular
Misafir Odası	<i>“...Duvarı bir saat, içinde guguk kuşu/ Dantelâlarla süslü orta sehpa...”</i> Şiir metninde Türk kültüründe misafir odasının önemi ve misafir odasının düzeni konusunda bilgiler içermektedir.	Maddi Kültür
Misafir Odası 3.Etkinlik	<i>“Misafir ağırlamak-Bir yerde konuk olarak karşılanıp gerekli ilgiyi, izzet ve ikramı görmek...”</i> Etkinlikte misafirlikle alakalı kalıplaşmış sözlerin ve anlamların eşleştirilmesi istenmektedir.	Genel Konular
Misafir Odası 7.Etkinlik	Metne hazırlık bölümünde yapılması istenen araştırmadan hareketle <i>“Kültürümüzde misafirlere hangi ikramlarda bulunmaktadır?”</i> konulu bir konuşma yapılması istenmektedir.	Genel Konular
Misafir Odası Öğretmenimizi İzliyoruz Türklerde Evlilik Merasimleri	Metinde Türk geleneklerinde evlilik merasimlerinin hangi aşamalardan geçerek gerçekleştirildi anlatılmaktadır. Metinde bu aşamalar ilk olarak <i>“Türk düğünlerinin ilk adımı kız isteme merasimidir. Öncelikle erkek tarafı, ailesi ve yakın akrabalarıyla birlikte kız evine gider.”</i> Şeklinde verilerek kız görme ve isteme süreci anlatılmıştır. Daha sonra <i>“Kız isteme merasiminin ardından nişan törenine sıra gelir.”</i> Denilerek nişan süreci hakkında bilgi verilmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar

	En son aşama da ise “ <i>Geleneksel Türk düğünlerinin son aşaması düğün törenidir.</i> ” Şeklinde verilerek düğün töreninin yapılışı hakkında bilgi verilmiştir.	
Misafir Odası Biz Uyguluyoruz Keçe Ustası Ahmet Yaşar Kocataş	“ <i>Keçecilik, geleneksel Türk el sanatları arasında önemli bir yere sahiptir ve tarih boyunca çeşitli kültürlerde kullanılmıştır.</i> ” Metinde keçecilik el sanatının ne olduğundan ve 2015 yılında UNESCO tarafından "Yaşayan İnsan Hazine" listesine alınan Ahmet Yaşar Kocataş'ın hayatına ve keçecilik sanatına dair bilgilere yer verilmiştir.	Maddi Kültür
Misafir Odası Yine Uyguluyoruz Döşemealtı Halısı	“ <i>Döşemealtı halıları Antalya'nın Döşemealtı ilçesinde üretilen, özgün desenleri, estetik yapısı ve yüksek kaliteli işçiliği ile tanınan geleneksel Türk halılarından biridir.</i> ” Metinde Döşemealtı halılarının yapım aşamaları verilmiştir.	Maddi Kültür
Çömlekçilik	“ <i>Çömlekçilik bir zamanlar ülkemizdeki en revaçta olan zanaatlardan biriydi. Daha çeyrek asır öncesine kadar mutfağında su küpü, turşu küpü, yağ küpü olmayan ev yoktu.</i> ” Metinde çömlekçilik zanaatı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Metinde sadece Türk kültüründe de çömlekçiliğe yer verildiği belirtilmiş bunun dışında Türk kültür ile olan ilişkisine değinilmemiştir.	Maddi Kültür
Çömlekçilik 2.Etkinlik	Etkinlikte tezhip, ebru, çini, hat sanatlarına görseller verilerek Türk kültüründe sanat eserlerinde nasıl desenler kullanıldığı sorulmuştur.	Maddi Kültür
Değerlendirme Çalışmaları	“ <i>Geleneksel Türk el sanatlarının renkli ve zengin örneklerinin belki en küçük, ama en anlamlısının "oya" olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.</i> ” Soru kökünde geleneksel el sanatlarından oya işleme sanatına dair bilgiler verilmiştir. Oya örnekleri ve bunların hangi duygu, düşünceyi yansıttığı ve farklı yörelerde hangi isimlerle anıldıklarına değinilmiştir.	Maddi Kültür
Ev 9.Etkinlik	“ <i>Köy meydanında davullar çalıyor analar yiğit evlatlarının ellerine kına yakıyordu.</i> ” Etkinlikte asker uğurlama geleneği ve asker eğlencesine yer verilmiştir.	Gelenek, Görenek ve İnançlar
Gülü İncitme Gönül 2.Etkinlik	Gönül kırmak, gönlünde kalmak, gönlünden geçirmek, gönül almak deyimleri verilerek anlamına göre cümlede kullanılmaları istenmiştir.	Halk Edebiyatı
Atlı Cirit	“ <i>Cirit, savaş gücünü geliştirmek için at üzerinde eğitim amacıyla oynanan bu oyun. Yakın zamana kadar düğün, bayram ve önemli günlerde her fırsatta oynanıyordu.</i> ”	Müzik - oyun ve Eğlence

5.sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki halk bilimi unsurlarına yönelik yapılan çalışma sonucunda halk bilimi öğelerini içeren metinlerin içeriği ve halk bilimi öğelerini yansıtırma biçimi kısaca aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

“Bir İp Bul Oyuna Başla” (s.38) başlıklı metinde çocuk oyunlarından bahsedilmektedir. İp ile yapılabilecek geleneksel çocuk oyunları anlatılmaktadır. İple yapılabilecek oyunlar burada kuralları ile verilmektedir. Halat çekme oyunu kalın bir iple iki grup arasında oynandığı belirtilmektedir. İp çevirme oyununda bahsedilmektedir. Bu oyunda ortada bir kişi başının üzerinde ipi çevirirken ipin yetişebileceği alandaki en az 5 kişi ipin üzerinde sürekli hoplamaya çalışmaktadır.

Bir diğer oyun ise ip atlamadır. Burada da çocuklar ipleri başarının üzerinden ve ayaklar altından geçirerek ip atlama çalışmaktadır. Bir diğer oyun ise kedi beşiği, ayatori ya da ip oyunu olarak adlandırılan oyundur. Örgü iplerinin birbiri içinden geçirilerek oynan oyun anlatılmaktadır.

“Öğretmenin Sevinci” (s.52) başlıklı metinde de yine önceki metinlerde olduğu gibi çocuk oyunlarından bahsedilmektedir. Burada da emekli bir öğretmenin çocukları sevindirmek için yaptığı uçurtmaları onlara dağıtmaları ve kırlarda hep beraber bu uçurtmalarla oynamaları anlatılmaktadır.

“Oğlu Hüseyin'den Emine Ana'ya Mektuplar“ (s.90) başlıklı metinde bir askerin annesine yazdığı mektuplar yer almaktadır. Halk nezdinde asker mektupları her zaman önemli bir değere sahip olmuştur. Acı-tatlı haberlerin, aşkların, önemli olayların haber verildiği bu mektuplar her daim önemini korumuştur. Kültürel olarak da bir değer taşımakta ve halkın ortak bir mirası olarak kalmaya devam etmektedir. Türk kültüründe askere giden kişilerin ailelerine göndermiş olduğu mektuplar ya da ailelerinin çocuklarına göndermiş olduğu mektuplar birer kültür ögesi olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu metinde de Birinci Dünya Savaşı'na giden Hüseyin adlı bir askerin ailesine yazmış olduğu duygusal bir mektup yer almaktadır.

“Dilek Kuşu” (s.182) başlıklı metin masal türünde yazılmış bir metindir. Metinde yoksul bir karı kocanın ağaç kovuğunda yaşadıkları anlatılmaktadır. Bir yağmur sonrası ağaçların üzerine bir dilek kuşunun konduğunu ve onlara istedikleri her şeyi yapabileceklerini, üç dilek haklarının olduğunu söylemiştir. Karı koca sadece birbiriyle ilgilendikleri için mutlu oldukları ağaç kovuğunda ihtiyaçları olduklarını

düşünmüyorlardır. Ancak önce güzel, büyük, bakımda bir ev daha sonra içi hizmetkârlarla dolu bir saray istemişler. Yine de bu durumda mutlu olacaklarını zannetmişler. Ancak koca, sürekli ava gittiği için kadın sarayda tek başına yaşamış bir türlü mutlu olamamışlar. Son dilek haklarını ise tıpkı eskisi gibi ağaç kovuğunda yaşamak için kullanmışlar.

Bundan sonraki metinler ikinci kitapta yer almaktadır.

Türkçe dersi ikinci kitapta yer alan “Nasrettin Hoca” (s.12) birinci kişili anlatım şeklinde yazılan bir metindir. Nasrettin Hoca kendi hayatını anlatmaktadır. Eğitim hayatından, nereli olduğundan, doğum yerinden neler yaşadıklarından bahsetmiştir. Nasrettin Hoca burada kendi döneminde toplumun yapısı ile alakalı tespitlerde bulunmaktadır. İşgallerin, savaşların, ekonomik sıkıntıların olduğunu, insanların hayata küstüğünü, tembellik ve bilgisizliğin, hırsızlığın dilenciliğin, dedikodunun arttığını anlatmaktadır. İnsanlara şöyle yapın böyle yapın diyerek telkinde bulunmanın yararsız olduğunu onlara hem güldürüp hem de düşündürmenin bir yolunu bulmaya çalıştığını ifade etmektedir. İşte ilk fıkra anlatma bu şekilde gerçekleşmiştir. İnsanlara direktiflerde bulunmak yerine onları hem güldürüp hem de düşündürmeye itmek için fıkra anlatmaya başlamıştır.

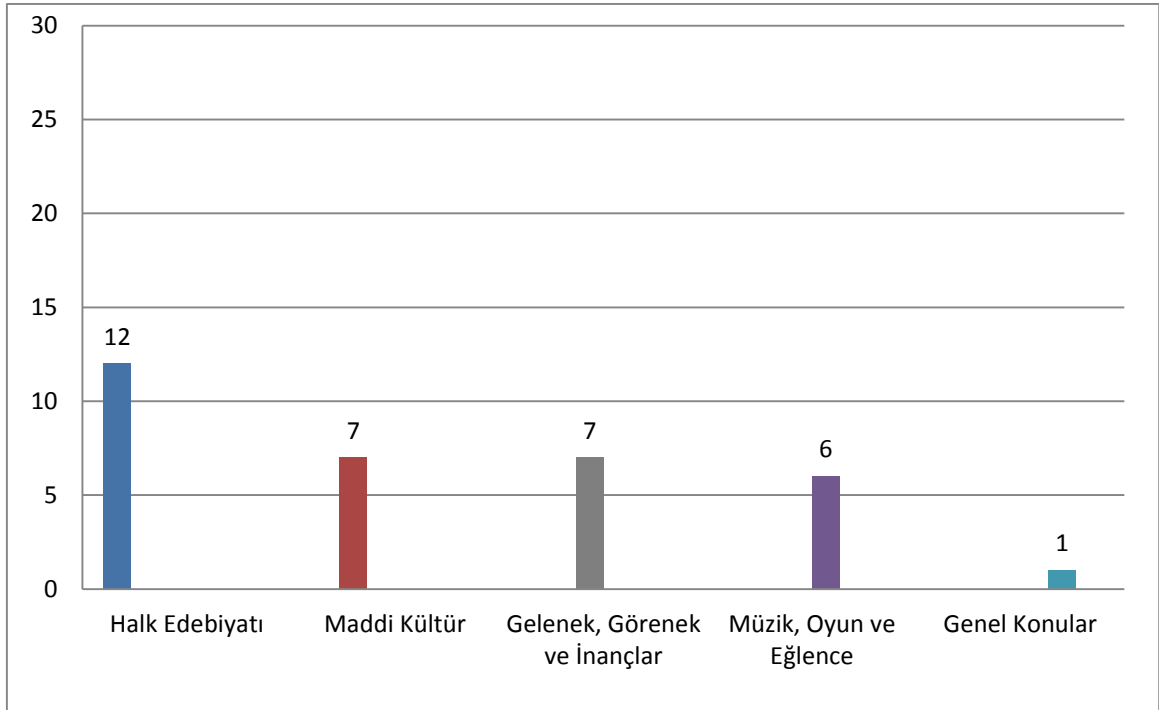
“Misafir Odası” (s.30) başlıklı şiir de Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan misafirperverlik ve misafir için özel olarak hazırlanan misafir odasının anlatıldığı bir şiir yer almaktadır. Burada misafir odasının içi betimlenmiş ve misafir odasındaki nesnelerin her birine bir anlamı ve bir amacının olduğu belirtilmiştir. Klasik misafir odasının özellikleri şiirde anlatılmıştır.

“Çömlekçilik” (s.44) metninde insanların en eski mesleklerinden biri olan çömlekçilik sanatı anlatılmaktadır. Çömleğin ne olduğu, nasıl yapıldığı, hangi alanlarda kullanıldığı, geçmişi ve bugününe dair bilgiler yer almaktadır. Çömlekçiliğin bir zamanlar ülkemizde revaçta olan gözde mesleklerden biri olduğu, evdeki mutfak eşyalarının birçoğunun çömlektan yapıldığı belirtilmektedir. Çömlek çarkından bahsedilmekte, çömlek yapımı ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Kullanılan malzemeler, malzemelerin içerikleri, çamuru karma şekilleri, üretilen ürünlerin nasıl yapıldığı ayrıntılı olarak verilmektedir. Çömleklerin birbirlerinden farkları ve çeşitleri anlatılmaktadır. Çömleğin geçmişine dair arkeolojik bilgiler verilmektedir ve

günümüzde artık çömleklere olan rağbetin azaldığı anlatılmaktadır. Çömlekçiliğin azaldığı ancak halen Kütahya, İzmir, Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum, Nevşehir gibi illerimiz ve bunların bazı ilçelerinde dar bir kapsamda üretilmeğe devam edildiği belirtilmektedir.

5.sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yapılan halk bilimi unsurlarının tespitine yönelik çalışmadan elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Söz konusu eser Maarif modeline göre hazırlanmış bir kitap olarak 2024-2025 eğitim öğretim yılında ilk defa kullanılmaya başlanmıştır. Çalışma kapsamında her sınıf düzeyinde bir MEB yayını bir özel yayın incelenmekteyken 5. Sınıf düzeyinde özel yayın kitap bulunmamaktadır. Söz konusu eser iki ayrı kitap halindedir. 1. kitapta 1. 2. 3. temalar 2. kitapta 4. 5. 6. temalar yer almaktadır. İncelemede iki kitap birbirinin devamı olduğu için bulgular tek tabloda verilmiştir. Kitapta toplam 30 metin ve 295 adet etkinlik bulunmaktadır. Kitapta ayrıca uygulama bölümleri yer almaktadır. Bu uygulamalarda “Öğretmenimizi İzliyoruz” bölümünde önce öğretmenlerin uygulamaları ve öğrencilerin uygulamaları verilen yönergeye göre izlemeleri istenmektedir. Daha sonra “Biz Uyguluyoruz, Yine Uyguluyoruz” bölümlerinde öğrencilerin verilen yönergeye göre uygulama yapmaları istenmektedir. Kitapta öğrencilerin uygulama yapması için toplam 23 uygulama etkinliği yer almaktadır.

Şekil-7 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilen Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

5.sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabı tespit edilen bulguların halk bilimi unsurlarına göre dağılım grafiği incelendiğinde toplam 33 halk bilimi ögesi tespit edilmiştir. Tespit edilen bu halk bilimi ögelerinin 12'si halk edebiyatına, 7'si maddi kültür, 7'si gelenek-görenek ve inançlar, 7'si müzik-oyun ve eğlence, 1' genel konular başlıklarına aittir. Yapılan çalışma sonucunda halk bilimi unsurları arasında dengeli bir dağılım olmadığı tespit edilmiştir. Maddi kültür, gelenek-görenek ve inançlar, müzik-oyun ve eğlence halk bilim unsurlarına ait örnekler birbirine yakın oranda temsil edilmiştir. Halk edebiyatı unsuruna çok daha fazla yer verilmiş ve genel konular başlığına ise sadece 1 defa yer verilmiştir.

5. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında metinlerde Halk bilimi unsurlarının tespitine yönelik yapılan çalışmada 9 metinde halk bilimi ögelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta toplam 30 metin olduğu göz önüne alındığında kültürü tanıtmak ve ilk etapta sevdirmek için daha fazla metinde halk bilimi ögelerine yer verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Kültürel ögelerin öğrencilere kazandırılması ve benimsetilmesi için öğrencilerin kültürel öğelerle daha fazla karşılaşması gerektiği düşünülmektedir. Bunun için de eserlerde daha çok ve daha farklı kültürel ögelerin eserlerde yer alması, metin olarak işlenmesi gerekir. Öğrencilerin bu kültürel öğelere dair daha ayrıntılı bilgiler edinmesi için etkinliklerin bu amaca hizmet edecek şekilde tasarlanması gerekmektedir. Metinler içerik yönünden incelendiğinde çocuklara görelilik ilkesinin göz önünde bulundurulduğu, metinlerde geçen olayların ilgi çekici şekilde hikâyeleştirildiği görülmüştür. Geleneksel çocuk oyunları, Nasrettin Hoca, misafir odası, çömlekçilik, keçecilik cirit oyunu gibi Türk kültürüne ait öğelere yer verildiği belirlenmiştir.

Söz konusu kitapta etkinlikler göz önüne alındığında toplam 295 etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. 295 etkinlik içerisinde 14 etkinlikte halk bilimi ögelerine yer verilmiştir. Bu sayı kitapta yer alan genel etkinlik sayısına oranla çok düşüktür. Etkinliklerde tespit edilen halk bilimi ögelerinin genellikle kalıplaşmış ifadelerin sorulması şeklindedir. Atasözü ve deyimlere yönelik etkinliklerin diğer halk bilimi unsurlarına yönelik etkinliklerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Halk bilimi unsurlarını içeren etkinlik sayısının daha fazla olması gerektiği düşünülmektedir. Genel çerçevede etkinliklerin halk bilimi ögelerini barındırma konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulama, metne hazırlık ve değerlendirme bölümlerinde ise 14 halk bilimi ögesinin var olduğu tespit edilmiştir. Kitapta toplam 30 hazırlık çalışması 6 tema değerlendirme testi ve 23 uygulama bölümü bulunduğu tespit edilmiştir. Toplam 87 bölümde 13 halk bilimi ögesinin var olduğu belirlenmiştir. Bu bölümlerde yer verilen halk bilimi öğelerinin araştırma ve uygulamaya yönelik olması kitabın kültür aktarma amacına olumlu katkı sağlamaktadır. Özellikle uygulama bölümünde öğrencilerin ilgisini çeken metinler verilmiştir. Öğrencilerin bu metinlere yönelik verilen yönergeye göre uygulama yapması istenmiştir. Öğrencilerin kültürel öğelere yönelik uygulama yapmaları daha kalıcı öğrenmeler sağlarken kültürel değerleri içselleştirmesine olanak vermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

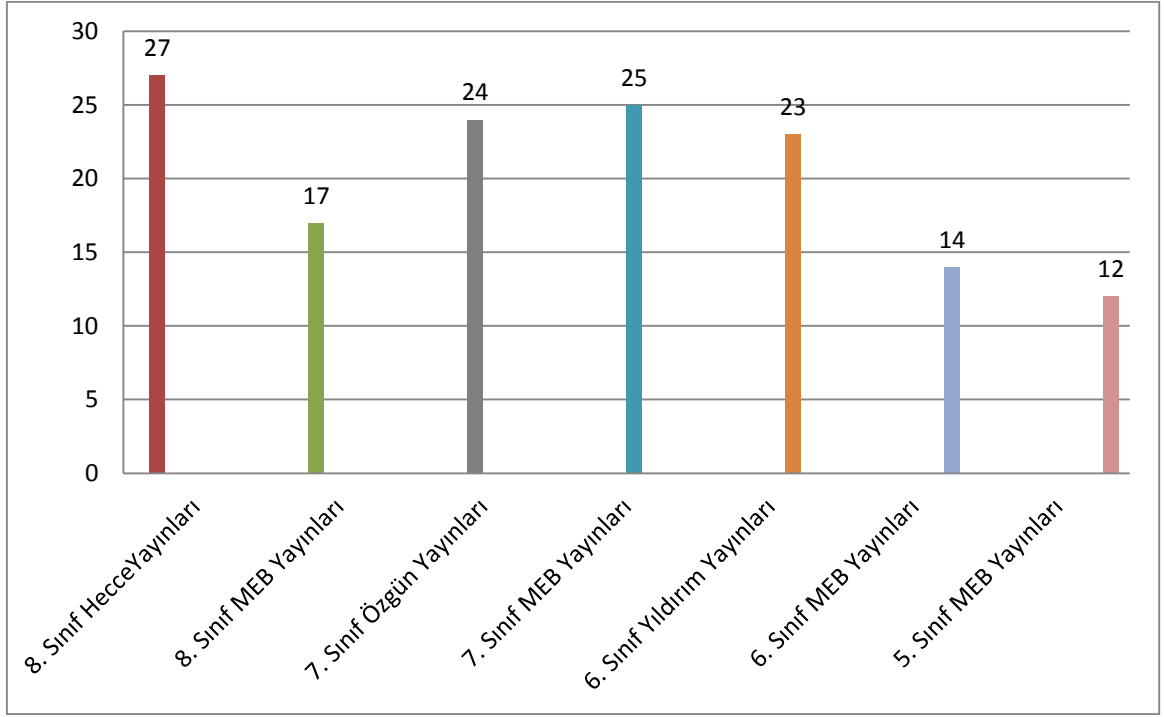
5.1 Sonuçlar

Türkçe ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun Ders kitapları yönetmeliği çerçevesinde onayladığı eserlerdir. Okullarda öğrencilerin birincil bilgi kaynağıdır. Bir yıl boyunca programda verilmesi istenen kazanımlar doğrultusunda öğretmen ve öğrenciye rehberlik etmektedir. Türkçe ders kitaplarında halk bilimi öğelerinin tespitine yönelik yapılan çalışmada toplam 7 kitap incelenmiştir. Her sınıf kademesinde biri MEB Yayınları biri özel yayın olmak üzere iki yayın incelenmiştir. Özel yayın olarak 8. sınıf düzeyinde Hecce Yayınları, 7. sınıf düzeyinde Özgün Yayınları, 6. sınıf düzeyinde Yıldırım Yayınları incelenmiştir. 5. Sınıf kademesinde 2024-2025 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan Maarif Modeli çerçevesinde oluşturulan MEB Yayınları kitabı incelenmiştir. Bu kademe özel yayın bulunmadığı için 5. sınıf kademesinde tek kitap incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre elde edilen bulgular incelenmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda ortaokul ders kitaplarının tamamında halk edebiyatı unsurlarına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen eserlerin tamamında en çok yer verilen halk bilimi unsuru halk edebiyatıdır. Halk edebiyatının kapsamının geniş olması, verilen ürün sayısının fazla olması ve metin olarak halk bilimi unsurlarının kitap içeriğine daha uygun olması metin içeriğinde tercih edilmesinde etkili olmuştur. Yapılan incelemede sonuç olarak halk edebiyatı unsuru bakımından incelenen eserlerin metin türlerini tam olarak yansıtamadıkları belirlenmiştir. Bilmece, ilahi, halk hikâyeleri metin türlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Halk edebiyatında çok kısıtlı bir şair-eser döngüsü içinde oldukları, halk edebiyatının şair ve eserlerini yeterince tanıtamadıkları, çeşitlilik sağlamadıkları görülmüştür. Sürekli olarak tekrara düştükleri, metinlerde ve etkinliklerde öğrencilere yeni şeyler öğretecek ve kültürün yerleşmesini sağlayacak etkinliklerin olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle öğrencileri aktif kılacak, sınıf ortamında kültürü yaşatacak, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayacak etkinlik örneklerinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun temel sebebi olarak kitap hazırlama yönetmeliklerinin kültür konusunda ayrıntıya yer vermemesidir. Milli kültürümüz teması zorunlu tutulmuştur. Ancak, kitaplarda yer alacak metinlerin, kültürel değerler ile tarihi şahsiyetlerin hangi kademe hangi kitapta nasıl yer

alacağına dair kural ve öneriler belirlenmemiştir. Bu durum öğrencilerin sürekli olarak aynı içeriklerle karşılaşmasına sebep olmuştur. Ayrıca kitap yazarlarının diğer sınıf düzeylerindeki kitapları incelemeden eser meydana getirmeleri de çeşitliliği engellemiştir.

Şekil-8 Halk Edebiyatı Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

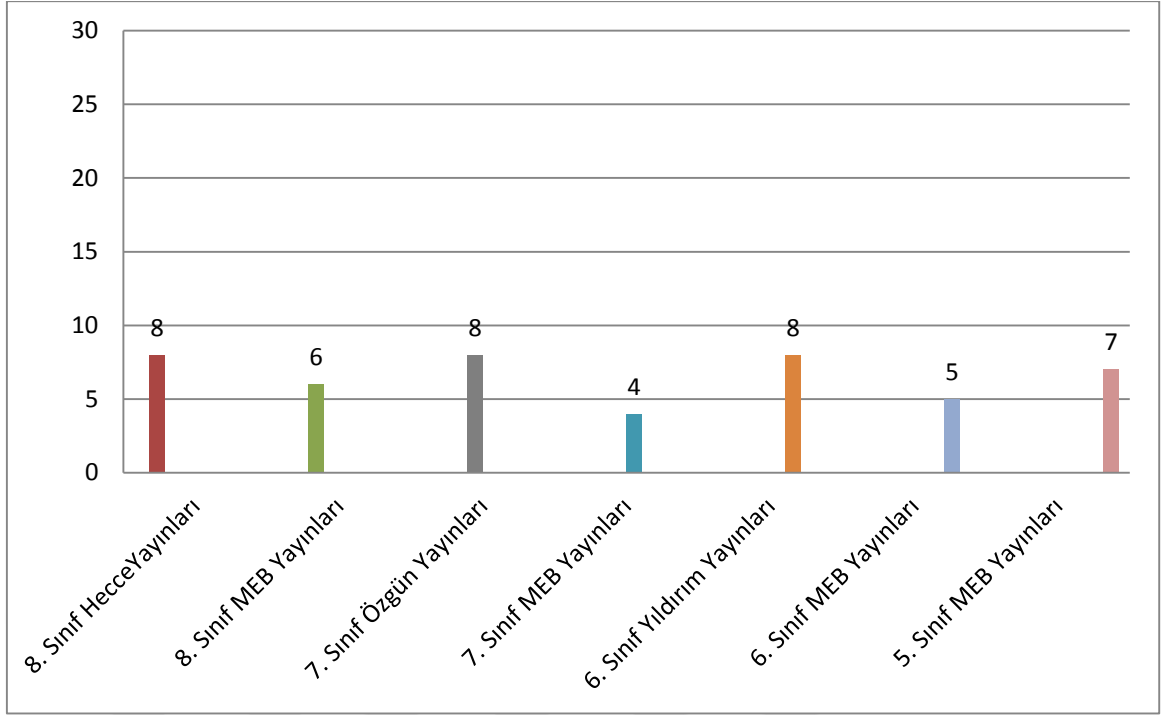
Halk bilimi unsurunun sınıf düzeylerinde ve incelenen farklı yayınlarda hangi oranda yer aldığı dağılım grafiği şeklinde verilmiştir. Grafik incelendiğinde 8. Sınıf Hecce Yayınları ile 7. Sınıf Özgün Yayınları ve MEB Yayınları, 6. Sınıf Yıldırım Yayınları arasında çok fazla bir fark olmadığı görülmektedir. 8, 6 ve 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitaplarında ise halk bilimi öğelerine daha az yer verildiği görülmektedir. Grafik incelendiğinde 7. Sınıf MEB Yayınları haricinde özel Yayınların MEB Yayınlarına göre daha fazla halk edebiyatı ögesi içerdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Halk edebiyatı unsurları olarak; destan, efsane, masal, halk hikâyesi, halk şiiri, halk türküleri, fıkra (mizahi fıkralar), atasözü, deyim, tekerleme, bilmece, alkış, kargış, ağıtlar, ilahi, mani metin türleri ele alınabilir. Bu metin türlerinin inceleme konusu olan kitaplarda örneklendirilme durumu incelenmiştir.

Halk şairlerine, halk şiiri ve halk türkülerine her kitapta yer verilmiştir. Ancak bu konuda geniş Türk kültüründen gereği gibi istifade edilmemiştir. Türk kültüründe halk ozanlığı, halk şairliği önemli bir yer tutmuş ve her dönem değer görmüştür. Halk edebiyatında birçok halk şairi bulunmasına rağmen Âşık Veysel Şatıroğlu ve Yunus Emre dışındaki şairlere neredeyse hiç yer verilmemiştir. Karacaoğlu, Dadaloğlu, Köroğlu gibi isimler başka metinler içerisinde isim olarak geçmiş veya eserlerinden çok az bir bölüm, bir kaç mısralık şiirleri etkinliklerde yer almıştır. Metin düzeyinde Âşık Veysel ve Yunus Emre'nin eserleri bazı kitaplarda birden fazla metin şeklinde yer almıştır. Ayrıca yine başka metinler içerisinde şiirlerinden parçalara yer verilmiş veya hazırlık çalışması, tema sonu değerlendirme bölümlerinde eserlerine yer verilmiştir. Adı geçen halk şairlerinin Türk halk edebiyatındaki yerleri yadsınamaz bir gerçektir. Ancak halk edebiyatının geri kalan şairlerine yer verilmemesi büyük bir yanlış ve eksiklik olarak görülmüştür. Öğrencilerin halk kültürünün bu zengin içeriğinden yeterince örnekle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğrenciler her sınıf düzeyinde farklı kültürel değerlerle karşılaşmalıdırlar. Ancak inceleme sonucunda her sınıf düzeyinde aynı hataya düşüldüğü görülmüştür.

Maddi kültür; halkın günlük hayatta kullandığı, istifade ettiği ve zaman içerisinde kültürel bir öge haline gelen araç-gereç, mimari vb.den oluşmaktadır. Yapılan inceleme sonucunda maddi kültür unsurlarının her kitapta bulunduğu belirlenmiştir. Ancak, metinler ve etkinlikler göz önüne alındığında orantılı bir dağılım olmadığı tespit edilmiştir. Halk edebiyatından sonra en çok tespit edilen halk bilimi unsurlarının maddi kültüre ait olduğu görülmüştür.

Şekil-9 Maddi Kültür Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Halk bilimi öğelerinin sınıf düzeylerine göre dağılımını gösteren grafikte 8. Sınıf Hecce Yayınları, 7. Sınıf Özgün Yayınları, 6. sınıf Yıldırım Yayınları ve 5. Sınıf MEB Yayınlarında birbirine yakın sayılarda maddi kültür unsuru tespit edildiği görülmektedir. 8, 7 ve 6. Sınıf MEB Yayınlarında da birbirine yakın sayılarda maddi kültür unsuru tespit edilmiştir. 5. Sınıf Hariç olmak üzere MEB Yayınlarında özel yayınlara göre maddi kültür unsurlarına daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

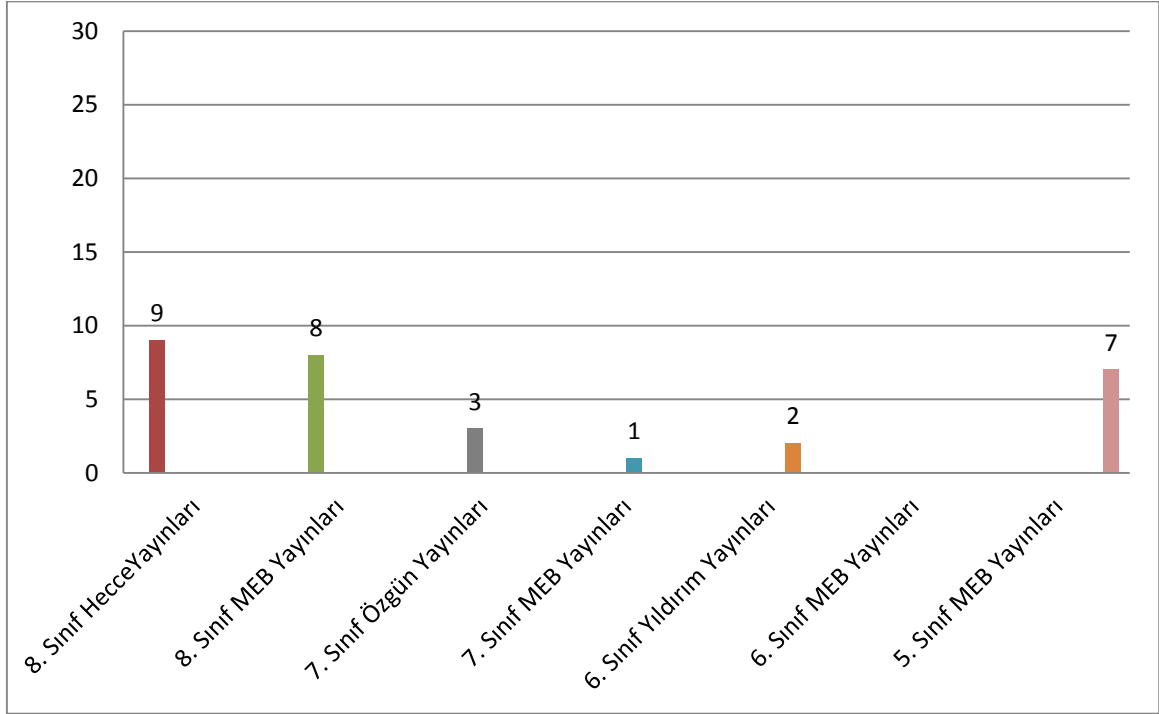
8. Sınıf düzeyinde kaftan, çakşır, halı, çömlek, bıçak, nakış işleme, eğer, kaşağı, sofa, orak kına, çıkın, heybe, boncuk, oba, harman, gibi yaşama dair unsurlar tespit edilmiştir. 7. sınıf düzeyinde şayak kalpak, mavzer, telkari sanatı, minder, pösteki, pırpıt, kispet, cazgır, tiftik, çavdar, şile bezi, çanak, çömlek, halı, halk bilim unsurları öğretilmiştir. 6. Sınıf düzeyinde kaval, çiğdem, katık, urba, dantel, heybe, lapçın, el motifi, yazma, fistan maddi kültür unsurları metinlerde tespit edilmiştir. 5. Sınıf düzeyinde ise nakış işleme, guguklu saat, keçecilik, halı, çömlekçilik, tezhip, ebru, çini, hat, oya işleme öğelerine yer verilmiştir. Tespit edilen her öge kültürel bir özelliği öğrencilere öğretme amacı taşımamaktadır. Tespit edilen bazı maddi kültür unsurları kültürel bir değeri aktarmak amacıyla değil metin akışı ve olay örgüsü içerisinde geçmektedir. Bazı metinler ise amaçlı olarak kültürel zenginliği öğrencilere aktarmak için seçilmiş ve bulunduğu kitapta yer almıştır. Keçecilik, Döşemealtı halısı ve el sanatlarını içeren metinler kültür aktarımı amacıyla kitapta yer alırken heybe, Şile bezi,

lapçın, urba gibi günlük kullanım ürünleri metindeki olay örgüsü içerisinde geçmiş ve tespit edilmiştir. Bunun sonucunda tespit edilen halk bilimi unsurlarının tamamı kültürü aktarmak amacıyla kasıtlı olarak seçilmiş ve kitapta yer almıştır denilemez. Bu durum tespit edilen maddi kültür unsurlarının tamamının kültürel aktarımı amaçlamadığını göstermektedir.

Eserlerin maddi kültür öğelerinin tamamını barındırması elbette mümkün değildir. Ancak eserlerin geneli göz önüne alındığında yine kalıplaşmış bir metin seçimi gözlenmektedir. Bazı konular her sınıf düzeyinde tekrarlanmıştır. Türk kültüründe kullanılan binlerce maddi kültür ögesi varken eserlerde belli başlı kültürel öğelere yer verilmektedir. Her sınıf düzeyinde en az bir metinde çömlek, halı ve kilim konularına yer verilmektedir. Söz konusu maddi kültür öğelerinin Türk kültüründe yeri önemlidir. Ancak farklı sınıf seviyelerinde aynı konuları tekrar etmek yerine farklı konuların işlenmesinin daha iyi olacağı düşünülmektedir. Öğrencilere her sınıf düzeyinde aynı öğeleri vermektense daha farklı kültürel unsurları işleyerek Türk kültürünün kapsamını daha iyi kavratılacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda söz konusu eserlerin maddi kültür konularını işlerken tekrara düştüğü belirlenmiştir. Söz konusu ders kitaplarının metin ve konu olarak tekrara düşmesine rağmen metin içeriklerinde çeşitlilik, nitelik ve içerik olarak maddi kültürün farklı unsurlarına da yer verdiği belirlenmiştir.

Türk halk kültüründe gelenek, görenek ve inançların çok büyük bir payı vardır. Günlük yaşamın hemen hemen her alanında inançlara dair bir kültürel özellik vardır. Kaynağı bilinmeyen doğa olayları çeşitli inançlara sebep olurken tekrarlanan davranışlar yerine getirilmesi gereken geleneklere dönüşmüştür. Zaman içerisinde toplumun genelinde kabul gören davranışlar ve inançlar kültürel bir özellik kazanarak toplum yaşamının içerisinde yer edinmeye devam etmektedir. Değişen dünya ve toplum yapısıyla birlikte yeni gelenek ve inançlar ortaya çıkarken var olanlar zaman içerisinde unutulmuş ya da değişime uğramıştır.

Şekil-10 Gelenek-Görenek ve İnançlar Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Yapılan araştırma sonucunda gelenek-görenek ve inançlar halk bilimi unsurunun sınıf düzeylerine göre dağılım grafiği oluşturulmuştur. Grafik sonuçlarına bakıldığında 8. Sınıf Hecce Yayınları ile MEB Yayınları ve 5. Sınıf MEB Yayınları kitaplarında birbirine yakın oranda gelenek-görenek ve inançlar unsuruna yer verildiği görülmektedir. Ancak 7. Sınıf ve 6. Sınıf düzeyinde incelenen hem özel yayın hem MEB Yayınlarında gelenek-görenek ve inançlar halk bilimi unsuruna çok az yer verildiği, 6. Sınıf MEB yayınında ise hiç tespit edilemediği görülmektedir. Araştırma sonucunda hem halk bilimi unsurları arasında hem de aynı hak biliminin farklı kitaplarda yer alması konusunda büyük farkların olduğu ve dengesiz bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

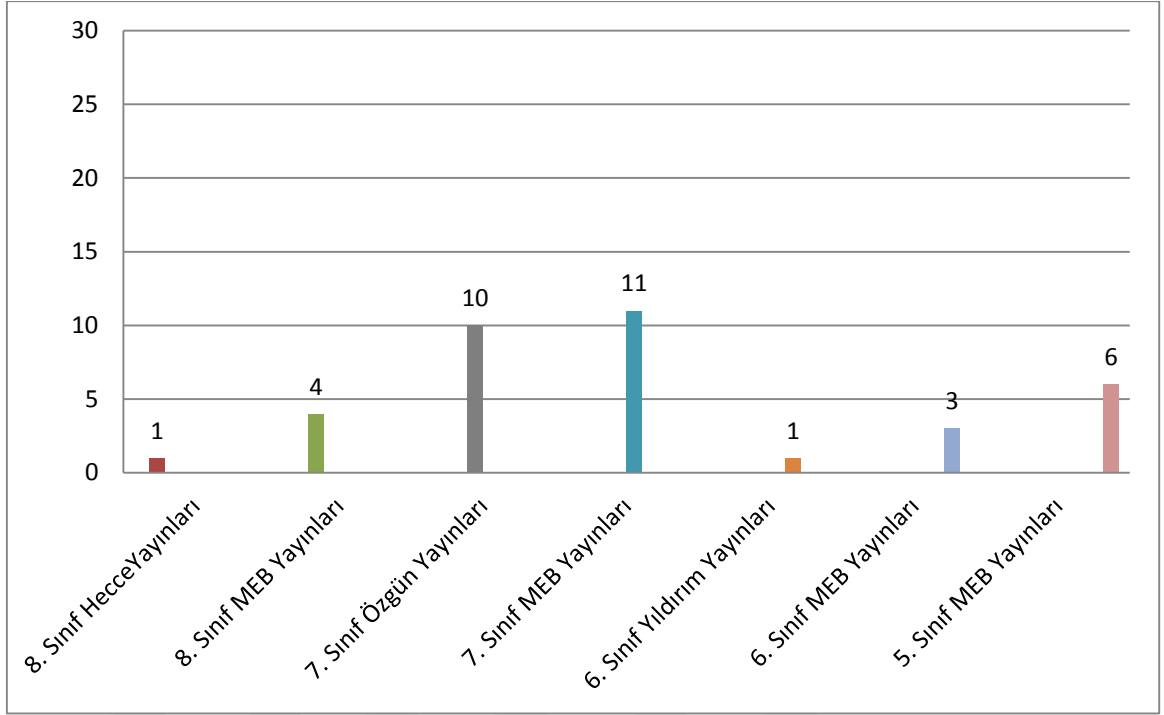
Yapılan bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer verilen gelenek, görenek ve inançlar incelenmiştir. Söz konusu eserlerin dini inanmalara ve bunların gerektirdiği ibadet şekillerine yer verildiği görülmektedir. 8. Sınıf düzeyinde tespit edilen gelenek- görenek ve inançlar tespit edilmiştir. Dua, namaz, abdest, oruç iftar gibi İslam dinine ait inanç gerekleri yer almaktadır. Dini inançlar ve diğer inançlara dair törenler, nevrüz, hıdrellez kutlamaları, bayramlara yer verilmektedir. Tuz ve kılıç üzerine yemin etme, asker uğurlama, evlilik ve düğün töreni, evlenenlerin yastığı altına şeker ve tuz koymak, düğünlerde sağdıçlık yapmak, imece, sevdalıların birbirine ayna

tutması, güreş merasimi gibi geleneksel davranışlar eserde yer almaktadır. Eserlerde kaynağı bilinmeyen doğa olaylarına çeşitli anlamlar yüklenmiş, sebeplerine dair oluşan tahminler zamanla efsanelere dönüşmüş ve halk kültüründe yer almıştır. Bu bağlamda peri bacalarının nasıl oluştuğuna dair inanmalara yer verilmiştir. Misafir ağırlama ve kahve kültürü, falcılık, halk hekimliği için kullanılan şifalı olduğuna inanılan otlara yer verilmiştir. 7. Sınıf düzeyinde oruç açma, oruç bozma, Osmanlı saraylarında yapılan geleneksel bayram ve şenlikler, hıdrellez ve nevruz kutlamaları gibi törenler tespit edilmiştir. 6. Sınıf düzeyinde mezarlık ziyaretleri, bayram gelenekleri, bayramda tatlı yapma, çocukların komşu ziyareti yapma davranışları tespit edilmiştir. 5. Sınıf düzeyinde yine bayram geleneklerine yer verilmiştir. Evlilik merasimleri ve yerine getirilmesi gereken gelenekler, kız isteme, acı kahve içme, söz kesme, nişan takma, düğün yapma, bayramlarda büyükleri ziyaret etme, hediyeleşme, misafir ağırlama ve uğurlama, asker uğurlama ve ellerine kına yakma davranışları tespit edilmiştir. Tespit edilen bulgular göz önüne alındığında söz konusu eserlerde farklı konuların var olmasına rağmen özellikle bayram, nevruz, evlilik konularında tekrara düşüldüğü görülmektedir. Farklı sınıf düzeylerinde aynı konuların tekrarlanması öğrencinin farklı kültürel değerlerle karşılaşmasına engel olmaktadır.

Türk kültüründe hayatın her alanı ile alakalı inanmalar ve geleneklere dayanan zengin bir içerik bulunmaktadır. Kitaplarda hepsine yer verilmesi mümkün değildir. Ele alınan ve işlenen konulara bakıldığında farklı konularda geleneklere ve inançlara yer verildiği görülmektedir. Öğrencilerin her sınıf düzeyinde farklı kültürel öğelerle karşılaşmaları kültürel öğeleri daha iyi tanıma ve daha çok kültürel unsuru edinme bakımından gereklidir. Söz konusu eserlerin halk bilimi unsurlarından “Gelenek, Görenek ve İnançlar” başlığında farklı konuları içerdiği ve öğrenciler için olumlu katkılar sunacağı ancak her sınıf düzeyinde tekrarlanan konuların da var olduğu tespit edilmiştir.

Türk kültürü ve tarihinde müzik - oyun ve eğlence tarih boyunca önemli bir yere sahiptir. İzlenebilir dönemlerden itibaren Türk kültüründe çalgılar eşliğinde şiirler okuma, zaferler sonrasında eğlenceler yapmanın var olduğu bilinmektedir.

Şekil-11 Müzik - Oyun ve Eğlence Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Müzik - oyun ve eğlence halk bilimi unsurunun sınıflara göre dağılımını gösteren grafiğe bakıldığında 7. Sınıf düzeyindeki kitapların diğer sınıf düzeylerine oranla söz konusu halk bilimi unsurunu daha çok örneklendirdiği tespit edilmiştir. 8. ve 6. Sınıf düzeylerinde ise çok az örnekler tespit edildiği görülmektedir. Müzik - oyun ve eğlence halk bilimi unsuruna her sınıf düzeyinde MEB Yayınlarının özel yayınlara oranla daha fazla yer verdiği görülmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda Türkçe ders kitaplarında müzik, eğlence ve oyun ile alakalı kültürel öğelere yer verildiği tespit edilmiştir. 8. sınıf düzeyinde Kırkpınar güreşleri, Atatürk'ün sevdiği türküler, saklambaç oyunu, Karagöz oyununa yer verildiği tespit edilmiştir. 7. sınıf düzeyinde; efelerin söylemiş olduğu türkü, güreş yapma, şenlik alanını gösteren minyatür, Karagöz oyunu, müzik ile tedavi etme ve müzik makamları, pehlivanlık unsurları, Ege yöresine ait yöresel oyun kıyafetleri, cirit oyunu, kanun ve saz gibi müzik aletleri, hıdrellez ve nevrüz eğlenceleri, köçürme (mangala) oyunu, Neşet Ertaş ve türküleri tespit edilmiştir. 6. sınıf düzeyinde kaval çalmak, türkü yakmak davul vurmak, değnek oyunu(cirit), Karagöz gösterisi halk bilimi öğeleri tespit edilmiştir. 5. sınıf düzeyinde geleneksel çocuk oyunlarına geniş yer verilmiştir. Beştaş oyunu, bülbül ile bezirgân oyunu, ip atlama oyunu, uçurtma uçurma, mangala/göçürme oyunu, halay, zeybek, Kafkas danslarına ait görseller, cirit oyunu tespit edilen halk bilimi öğeleridir.

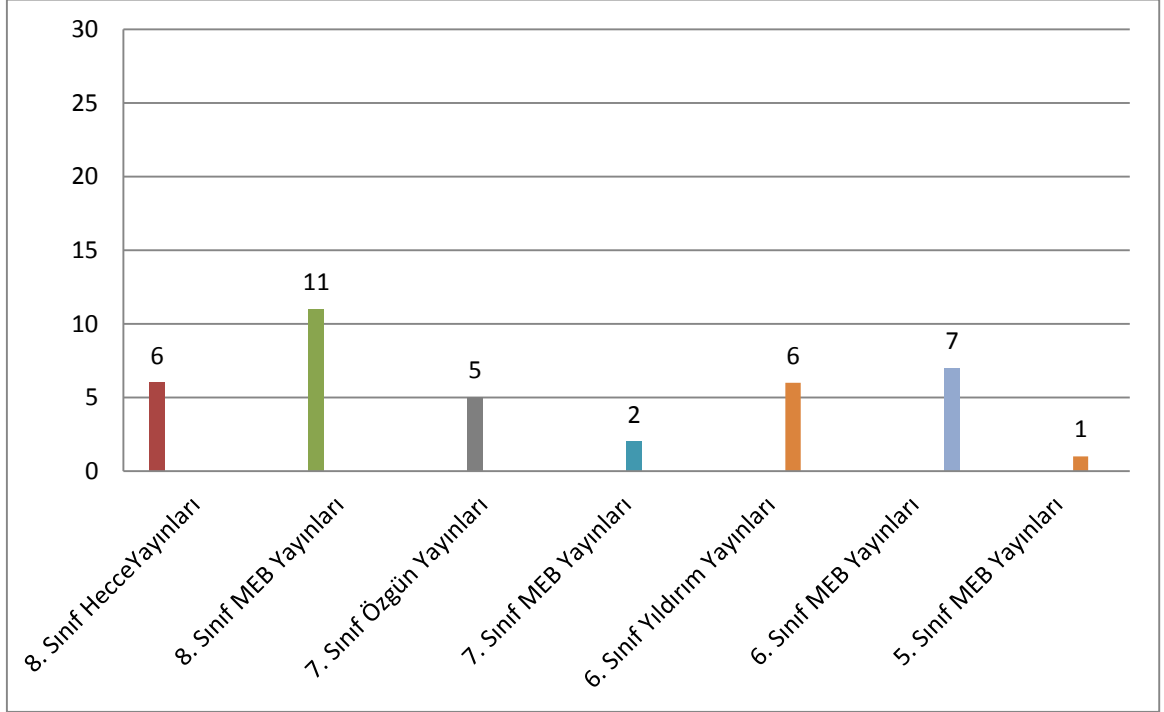
Müzik - oyun ve eğlence halk bilimi unsurlarının tespiti sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında konu, metin ve halk bilimi unsurlarında tekrara düşüldüğü ve aynı konuların defalarca işlendiği görülmektedir. Özellikle geleneksel halk tiyatrosu konusunda 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde sadece Karagöz gösterisine yer verilmiştir. Geleneksel Türk halk tiyatrosunda meddah, ortaoyunu, köy seyirlik oyunları, kukla gösterisi gibi farklı kültürel öğeler de bulunmaktadır. Ancak ders kitaplarında sadece Karagöz gösterisi verilmiş farklı sınıf düzeylerinde de tekrar edilmiştir. Öğrencilerin farklı kültürel öğelerle karşılaşması ve kültürel zenginliği fark etmeleri için farklı sınıf düzeylerinde farklı kültürel öğelere yer verilmesi gerekmektedir. Ancak geleneksel Türk halk tiyatrosunda bu yapılmamış ve tekrara düşülmüştür. Aynı durum cirit oyunu, mangala oyunu, güreş müsabakaları, pehlivanlık için de geçerlidir. Bu geleneksel oyun ve sporlar farklı sınıf düzeylerinde tekrar etmiştir. Öğrencilerin daha farklı kültürel öğeyle tanışması engellenmiş ve aynı konular etrafında metinler hazırlanmıştır.

Yapılan inceleme sonunda Türk kültüründe önemli bir yere sahip müzik, eğlence ve oyun başlığı altındaki halk bilimi öğelerinin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Söz konusu halk bilimi unsuru kitaplarda en az yer verilen halk bilimi unsurudur. Türk toplumunda müzik, eğlence ve spor geniş yer almasına rağmen bu kültürel özelliklerin ders kitaplarında hak ettiği önemi görmediği belirlenmiştir. Tespit edilen halk bilimi unsurlarının hepsi öğrencilere aktarılması gereken kültürel öğelerdir. Ancak bu yeterli değildir. Özellikle etkinlikler bakımından kitaplar bu konuda tamamen işlevsizdir. Öğrencilere aktif kılacak, verilmek istenen öğeleri uygulamaya sokacak etkinlikler yok denecek kadar azdır. Eserlerde oyun, eğlence ve müzik öğelerine yeteri kadar yer verilmemiştir. Yer verilen öğelerde de tekrara düşülmüştür.

Genel konular başlığı diğer halk bilim unsurlarının kapsamına girmeyen konuları kapsamaktadır. Bu anlamda halk kültürüne ait ancak halk edebiyatı, maddi kültür, müzik-oyun ve eğlence, gelenek-görenek ve inançlar halk bilimi öğelerinin kapsamına girmeyen unsurları kapsar. Genellikle sosyal yaşam içerisinde yer alan ve toplumun yaşam şekliyle bütünleşmiş yeni olgu kavram ve yaşantılar ile bunların insana olan etkileri bu başlıkta değerlendirilir. Meslek, bilim, sanat dallarında ortaya çıkan ve süreklilik kazanmış iletişim biçimleri ve davranışlar, jargonlar bu kapsamda değerlendirilir. Doğal güzellikler ve mimari eserlerin etkileri, mesleklerde ortaya çıkan ve devamlılık gösteren davranışlar, internet kültürü ve sosyal hayata etkileri, sanayinin topluma etkileri vb. konular bu kapsamda ele alınır.

Yapılan inceleme sonucunda ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan genel konular halk bilimi kapsamına giren ögeler tespit edilmiştir.

Şekil-12 Genel Konular Halk Bilimi Unsurunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Yapılan inceleme sonucunda genel konular unsuruna ait tespit edilen halk bilimi öğelerinin incelenen kitaplara göre dağılımı verilmiştir. Elde edilen bulgular, genel konular unsurunun tüm sınıf düzeylerinde farklı oranlarda yer aldığını göstermektedir. 8. Sınıf MEB Yayınları kitabında diğer sınıflara göre daha çok yer verildiği, en az ise 5. Sınıf MEB Yayınları kitabında yer verildiği tespit edilmiştir.

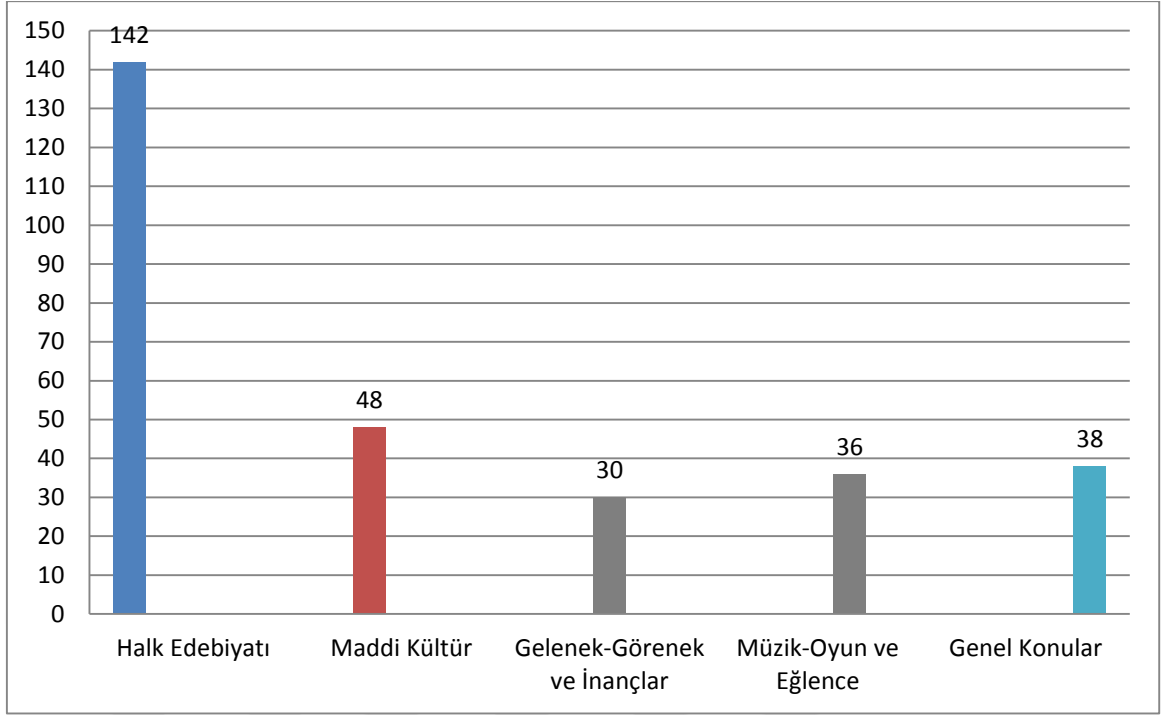
Yapılan çalışma sonucunda ortaokul Türkçe ders kitaplarında genel konular başlığı altında halk bilimi öğelerinin varlığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencileri kültürel öğeleri öğrenmeye yönlendiren çalışmaların varlığı yoğunluk kazanmaktadır. Etkinliklerde ülkemizin güzelliklerine yönelik araştırma ödevleri, yaşanan şehrin kültürel özelliklerini anlatan afiş hazırlama ödevleri bu kapsamda tespit edilmiştir. Heykel yapımı ve kültürel değere sahip olan Nasrettin Hoca, Neşet Ertaş'ın heykeline ait fotoğraflara kitaplarda yer verilmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçe için yayımladığı fermanın Türkçeye olan etkisi ve günümüzde Türkçenin yabancı dillerin etkisinde kalması bir şiir metni ile ortaya konulmuştur. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabında "Haritada Bir Nokta" metninde balıkçılık ile alakalı bir davranışa yer verilmiş ve dışarıdan adaya ırıba katılmak için gelenlere pay verilmemesi bir balıkçılık

kültürü olarak genel konular kapsamında tespit edilmiştir. Eserlerde genel konular kapsamında en yaygın kullanım biçimi kitaplarda verilen kültür varlıklarına ait görsellerin öğrenci üzerindeki etkisini sözlü veya yazılı olarak ortaya koymasına yöneliktir. Bazı etkinlik ve hazırlık çalışmalarında da kültürel öğelere yönelik araştırma yapmaları ve bu konuda öğrencilerin bilinçlenmesine yönelik görevler verilerek öğrencide bir kültür bilincinin oluşması çabası vardır. Hazerfen Ahmet Çelebinin uçuş denemesi ve topluma etkisi, çerçicilik mesleğinin toplumdaki yeri ve etkileri, çorba yemeği ve Anadolu insanı için anlamı eserlerde verilmeye çalışılmıştır. Eserlerde bazı ünlü Türk padişahlardan, sultanlardan bahsedilmiş ve tanınmış bilim adamlarının hayatları verilmiş ve öğrencilerin bu kişilikleri örnek almaları sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca halk hekimliği, mimari eserler, mutfak kültürü, tarihi ve doğal güzelliklerin kültürel değerlerin sosyal yaşama ve insana etkilerini ortaya koyan metin ve etkinlikler tespit edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda söz kitaplarda sadece halk bilimi öğelerinin işlenişinde değil metinlerde de tekrar düşüldüğü tespit edilmiştir. Bazı metinlerin farklı sınıf düzeylerinde ya da aynı sınıf düzeyinde farklı Yayınların kitaplarında tekrarlandığı tespit edilmiştir. “Türkiye’ın” başlıklı şiir 5. sınıf MEB Yayınları, 6. sınıf Yıldırım Yayınları ve 6. sınıf MEB Yayınlarında yer almıştır. “Bir Sıcak Çorbada Anadolu” başlıklı metin 6. sınıf MEB Yayınları ve 7.sınıf Özgün Yayınlarında yer almıştır. “Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri” başlıklı Aziz Sancar’ın anlatıldığı metin 6. sınıf Yıldırım Yayınları ve 8. sınıf MEB Yayınlarında yer almıştır.

Sonuç olarak yapılan çalışma ile elde edilen bilgiler ışığında ortaokul Türkçe ders kitaplarında halk bilimi unsurları tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Türkçe ders kitaplarının halk bilimi öğelerini içermesi bakımından olumlu ve olumsuz sonuçları belirlenmiştir. Çalışma kapsamında incelen tüm kitaplarda elde edilen halk bilimi unsurlarının sayısını gösteren grafik oluşturulmuştur.

Şekil-13 Tespit Edilen Tüm Halk Bilimi Unsurlarının Konulara Göre Dağılımı

Elde edilen grafikteki veriler ışığında halk bilimi unsurları arasında dengeli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Maddi kültür, gelenek-görenek ve inançlar, müzik-oyun ve eğlence ile genel konular unsurları arasında daha az farklar olduğu görülmektedir. Ancak halk edebiyatı unsuruna diğer halk bilim unsurlarına göre çok daha fazla yer verildiği görülmektedir. Halk bilimi unsurları arasındaki dengesiz dağılım işlenen konulara ve kitaplarda yer alan halk bilimi öğelerine de yansımaktadır.

Öğrencilerin dengeli, tutarlı ve birbiriyle uyumlu bir kültür bilinci edinmeleri istenmektedir. Ancak; kitaplarda tespit edilen halk bilimi unsurlarındaki dengesizliğin uyumlu ve sağlıklı bir kültür edinme sürecine engel olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Kitaplarda aynı konuların işlendiği, aynı kültürel unsurlara yer verildiği çeşitliliğe yer verilmediği ve bu özelliklere sahip kitaplar ile eğitim sürecinden istenen kültür aktarımının sağlanamayacağı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda incelenen kitapların halk bilimi unsurlarını tam olarak yansıtamadığı, nitelik ve çeşitlilik açısından geliştirilmesi gerektiği, halk bilimi unsurlarını örneklendirmede yetersiz kaldığı, metin ve etkinliklerde daha fazla kültürel unsura yer vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan halk bilimi unsurları açısından incelenmesi amacıyla yapılan çalışma sonucunda bulgular tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan tespit ve yorumlama çalışmaları sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunuldu.

1. Ders kitaplarındaki metinler ve etkinlikler, öğrencilerin öz kültürlerini kolaylıkla içselleştirebileceği ve dikkatlerini çekebilecek nitelikte seçilmelidir.
2. Ders kitaplarındaki metinler ve etkinlikler seçilirken çocukların bilişsel, duyuşsal ve dilsel becerileri göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Halk kültürü unsurları sadece ders kitaplarına bağlı kalınarak aktarılmamalı, çeşitli etkinliklerle zenginleştirilmelidir.
4. Ders kitaplarında halk kültürü unsurlarına eşit oranda yer verilmeli ve bu unsurlar birbiriyle ilişkilendirilerek ele alınmalıdır.
5. Türkçe derslerinde ders kitaplarının yanında çeşitli görsel ve işitsel materyallerden de faydalanılmalıdır.
6. Türkçe öğretim programında halk kültürü unsurlarına ve bunların aktarımı noktasında öğretmenlere yol gösterici olacak yöntemlere ve açıklayıcı bilgilere yer verilmelidir.
7. Kitaplarda yer alan halk bilimi unsurları arasındaki fark giderilmeli ve sayıları arttırılarak dengeli bir dağılım sağlanmalıdır.
8. Ders kitapları hazırlanırken diğer kademelerde yer alan kitaplar incelenmeli; konu, metin kültürel unsurlarda tekrar düşme önlenmelidir.
9. Kitaplar her sınıf düzeyinde farklı kültürel unsurları içerecek ve birbirini tamamlayacak nitelikte olmalıdır
10. Tespitler sonucunda kitaplarda örneklenmemiş metin türlerine yer verilmelidir.
11. Geleneksel Türk tiyatrolarında sınıf seviyelerine göre tüm halk tiyatrosu türlerine yer verilmelidir.
12. Öğrencileri aktif kılacak, yeteneklerini sınıfta sergileyebilecek etkinliklere yer verilmelidir.
13. Halk bilimi öğelerini içeren metin ve etkinlik sayıları arttırılmalıdır.
14. Talim Terbiye Kurulu tarafından kitaplarda yer verilmesi istenen kültürel unsurlar her sınıf düzeyinde belirlenmeli ve kitaplarda yer alması zorunlu tutulmalıdır.
15. Aynı metnin farklı sınıf düzeylerinde kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

16. Maddi kültür unsurları çeşitlendirilmeli ve her sınıf düzeyinde farklı maddi kültür unsurlarına yer verilmelidir.
17. Halk edebiyatında sürekli olarak aynı şair ve yazarlara yer verilmemeli halk edebiyatının tüm dönemlerine ait şairlere ve eserlere yer verilmelidir.
18. Tarihi kişi ve şahsiyetlere daha fazla yer verilmelidir.
19. Milli Kültürümüz teması dışında da kültürel ögelere yer veren veya bizzat halk bilimi unsurlarını tanıtan metinlerin kullanılmasına zen gösterilmelidir.
20. Etkinliklerde sınıf içi iletişimi, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayan etkinliklere yer verilmelidir.
21. Metinlerden sonra yer alan etkinliklerde farklı etkinlik şekillerine yer verilmeli, birbirinin kopyası halinde etkinliklerden vazgeçilmelidir.
22. Halk bilimi ögelerine dair daha fazla araştırma ve hazırlık çalışmasına yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akdal, Ş. Bayram Turkak, A. ve Ocak, B. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*, MEB Yayınları.
- Akyurt, G. Angır, L. Arslan, Ü. Cin, A. Dalioğlu, S. Dönmez, A. Ersal, P. Han, C. Hülür Taşın, N. İlhan, E. Kavas, M. Sayılır, S. Sayılır, T. ve Şener, F. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı 1. kitap*, MEB Yayınları.
- Akyurt, G. Angır, L. Arslan, Ü. Cin, A. Dalioğlu, S. Dönmez, A. Ersal, P. Han, C. Hülür Taşın, N. İlhan, E. Kavas, M. Sayılır, S. Sayılır, T. ve Şener, F. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı 2. kitap*, MEB Yayınları.
- Artun, E. (2005). *Türk halk bilimi*, (2.Baskı). Kitabevi Yayınları.
- Artun, E. (2008). *Halk kültürü araştırmalar*, (1.Baskı). Kitabevi Yayınları.
- Altuntaş Gürsoy, İ. ve Demircioğlu, E. (2022). Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında folklorik öğelerin temsili, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 1150-1162.
- Balta, E. E. Şahin, Ö. (2024). Türkçe ders kitaplarının halk bilimi unsurları bakımından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(2), 589-613.
- Bircan, D. (2017). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türk Halk Kültürü Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Çeçen, M. A. Kurnaz, H. ve Akaydın, Ş. (2014). Milli kültür teması metinlerinde tematik kelimeler üzerine bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 1(2). 22-34.
- Duru, K. Pastutmaz, M. (2024), *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*, MEB Yayınları.
- Eselioğlu, H. Set S. ve Yücel, A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*, MEB Yayınları.

- Gerek, M. (2024), *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Özgün Yayınları.
- Göçen, N. Kayabaşı, R. G. (2024) Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Halk Edebiyatı Anlatı Türlerinin Yeri. *The Journal of Academic Social Science Studies* 17(100). 131-146
- Güfta, H. ve Kan, M. O. (2011). İlköğretim 7.sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.8 (15). 239-256.
- İlbaylı, B. (2023). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Halk Bilimi Unsurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Siirt üniversitesi Sosyal bilimler enstitüsü
- Hoşgörür, V. (2012). Eğitimin toplumsal temelleri. Ö.Demirel ve Z.Kaya. (Editörler). *Eğitim bilimine giriş*. Yedinci baskı. Pegem Akademisi Yayınları
- Kan, M. O. (2010). *Milli eğitim bakanlığı Yayınları ilköğretim 7.sınıf Türkçe ders kitabının kültür öğeleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, M. (2011). *Kültür ve dil*. (27.baskı). Dergâh Yayınları.
- Küçük, S. (2011). Kültürler arası öğrenme üzerine bir kavram-model denemesi ve Türkçe ders kitapları. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*. (29). 227-260.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ed.: Ayşe YÜCEL, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *2018 Türkçe dersi öğretim programı(1-8.sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (5, 6, 7, 8. Sınıflar). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Okur, A. (2013). Milli kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (11). 877-904.
- Örnek, S.V. (2000). *Türk halkbilimi*. (2.Baskı). Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Şimşek, C. (2012). İlköğretim 7.sınıf Türkçe ders kitabı içeriklerinde kent ve köy kültürü unsurları. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 5(3). 87-104.
- Saygı, S. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. Hecce Yayınları.
- Tan, N. (2014). Öz Kız Söz. *Türk halk kültürü araştırmaları*. (1.Baskı). Kültür Ajans Yayınları.
- Tekşan, K. (2012). Türkçe dersi öğrenme alanları açısından Nasrettin Hoca fıkralarının kullanılabilirliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17). 271-287.
- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ecdad Yayınları.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vural, M. (2002). *En son değişiklikleriyle ilköğretim okulu programı*. Yakutiye Yayıncılık.
- Yılar, Ö. (2006). *Halk bilimi ve eğitim*. (1.Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım Şen, G. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Yıldırım Yayınları.

İnternet Kaynakları

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (t.y.). *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongreleri*. 17 Haziran 2025 tarihinde <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-12827/milletlerarasi-turk-halk-kulturu-kongreleri.html> adresinden edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Türk Dil Kurumu Sözlükleri 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=kültür> adresinden edinilmiştir.

